

L A C A S A D E L E S B R U I X E S
=====

B e p e s

Enguany el temps no ha estat el d'anys endarrera. Anant pel carrer se sentia a dir que el temps s'havia posat a to amb el desballestament dels homes. Potser sí. A despit de les prediccions d'homes i dones del temps, aquest de vegades va a la seva. Després del reglamentari Estiu de Sant Martí, i quan tothom assegurava que a n'el rodal els hiverns havien perdut prestigi, que es podien passar sense abric, peça caríssima per cert, que les tramuntanades eren desconegudes, que no teniem Primavera però que la Tardor s'allargava fins ben entrat l'Any Nou i que la Setmana dels Barbuts era una setmana que feia riure, el temps tornà pels seus furs i segurament per a posar-se bé amb els hiverns europeus i ajudar a possibilitar la nostra entrada al Mercat Comú, feu una entrada de cavall sicilià. La tramuntana bufà, forta i freda com en els seus millors dies contradint els que deien que havia passat a la Història, i palesant que altres coses que també semblava que hi havien passat poden, a qualsevol moment, com la tramuntana, fer acte de presència. L'onada de fredor agafà la gent desprevinguda, i moltes converses es veieren interrompudes per esternuts i atacs de tos. La grip es ficà pel rodal i metges i farmàcies no donaven abast. La baixada fulminant de la temperatura fou tan important que àdhuc originà atacs de galteres a convilatans ja de molts anys lliures de lleves. Han estat unes setmanes de passar-les vora el foc i amb aspirines o Celospor a mà. I ha estat pensant amb passades para-des de foc sentint-hi contar contes, que vam investir LA CASA DE LES BRUIXES. Hi ha convilatans que els refredats els passen al llit i posant-se a cada moment el termòmetre per a descobrir si el mercuri es passeja pel temut trenta-set o el sobrepassa, no saltres el vam passar omplenant les planes que venen. Potser alguna vegada s'observarà que l'organisme no treballava prou fi, però la culpa, en tot cas, serà d'aquesta cavalcada de fredor que ens ha sortit sense comptar-hi. Si la culpa de com ha sortit LA CASA DE LES BRUIXES no té res a veure amb la temperatura, sempre tenim aquell "dispensin!" a punt.

Bepes.

INVENTARI DEL LLIBRE

Bruixes? Vostès tenen la paraula. El cas de la Bruixa Donata, amb el gran disgust del senyor Corneli	4
Primera menció de La Casa de les Bruixes Marcel.lina, cantadora d'òperes El gat Miquelet Coses de Bruixes La història de Marcel.lina contada per ella mateixa Una família de dotze germans Un bevedor a crèdit A la recerca d'una noia rossa Un judici, una presó i una senyora Silvana Stendhal, Liszt i Puccini Nit de nuvis i concert a quatre mans Els marits de la senyora Silvana	13
La senyora Silvana marxa a Amèrica - Amb quartos, a Amèrica, tindrà les criatures que vulgui La noia vingué del matrimoni número quatre	32
L'acció de nou a Europa Els desamparats Projecte d'un Societat General de Pobres La primera actuació de Marcel.lina Històries curtes de Pansit, Trompeta i Bigoti Epissodis de tres vestits de núvia La Societat de Pobres Problemes Dissolució de la Societat, amb una gran defensa de Bigoti	36
Marcel.lina, pobra de nou Bordils, pobre internacional, i les constitucions Els tristos camins de Marcel.lina - Escolti, senyor, no em faria pas tenir una nena? Trobada de Marcel.lina amb la Bruixa senyora Bonagalta Invocació rimada contra els homes en general Temporal desaparició de la senyora Bonagalta	69
Sola a la Casa de les Bruixes Concerts nocturns Conseqüències de sentir-se dir senyoreta per primera vegada El pes de la fama i la glòria El duel de dos barons Un mirall trencat, i la pèrdua de la dent del senglar Pujolet i de la pota del conill Aureli El primer avís, i el segon escàndol	95

No vol pas un collaret de brillants?
La policia i el doctor Boncompte
Opera a les tavernes

123

Els cas de la Festa Major de Sant Genar
De nou La Casa de les Bruixes

S'ha d'anar a Amèrica altra vegada
La senyora Silvana, Tea i Lidia
Lidia es torna catalanista
Reacció americana davant el viatge de Lidia a Europa

128

Un desembarc americà
La tia Rosa
A la recerca de Marcel.lina
Viseres, de la Taverna Blanca
El Poll, bevedor de prestigi, el Noi Valent, dit l'Hos-
pitaler, campió comarcal de beure, i l'Hereu Fanals

139

Pseudo-Marcel.lines a la casa pairal de la senyora Sil-
vana

162

Per què es trobà Marcel.lina?
On encara ha de tornar a sortir la senyora Bonagalta
El definitiu reportatge de Pansit, Trompeta i Bigoti
Lidia troba a Marcel.lina
Tots a Amèrica amb la Bruixa Bonagalta i tot.

Fa anys que la gent d'aquell casalot en diu la Casa de les Bruixes. Vostès hi creuen en bruixes? Sí, però la gent ho diu. Que també la gent diu que tenim govern? Ja seria estrany que no sortís el govern! Però el govern es pot veure, es pot sentir...Ja ho sabem que n'hi ha que no el poden veure ni el poden sentir, però no és del govern que volíem parlar. Ja en parlarem un altre dia del govern. Ara parlàvem de bruixes. Vostès n'han vista alguna? Es igual, però quan han vist una vella, molt vella, mal girbada, amb bastó, mocador al cap, nas amb molta superfície de sis, coixa i amb dents de menys,: "Sembla una bruixa!" haurà dit la majoria. Es la imatge que d'una bruixa es té, que és la mateixa que devien tenir els que en veien de debó. Perquè de bruixes en deuen haver existit en un lloc o altre. De no haver estat així d'on hauríem tret el nom de bruixa i bruixeries? Llegendes? La majoria de les llegendes tenen una base inicial certa. Què me'n diuen vostès del Comte Arnau i del seu cavall el qual fa només cent anys que corre i ja està cansat? I del monstre del Llac Ness? I de les serps de mar? I de les senyoretetes Sirenes - diem senyoretetes perquè no se sap que oficialment se n'hagi casat cap-? I del Drac del cavaller Sant Jordi? I dels personatges de l'Olimp i les seves infinites històries?

Hi ha regions més afectades que altres amb les coses de bruixes i bruixeries. A ciutat les bruixes hi tenen poques coses afer. Si alguna hi ha fet temporada n'ha sortit amb les mans al cap. Entre la vida de la gent dels barris baixos i la dels barris alts, les bruixes més bruixes han hagut de plegar. A ciutat en saben més que elles. Ara, a muntanya, on la soledat és senyora i majora d'home i dones,

la cosa és diferent. Viure veient sempre la mateixa gent, tancar-se a casa quan es fa fosc, sentir aquelles famoses tronades de muntanya, cantar pollastres o belar xais a hores fora de treball, el vent fent gemegar branques i pals de pellers, bastiments de portes i finestres cruixir quan la gent no pot dormir, crits que no se sap d'on venen...tot això per força ha d'encomanar pensaments que no poden tenir els que a ciutat tripulen cotxes, van a llit a l'hora que volen, festegen amb noies que porten talons alts, fumen tabac americà, usen el telèfon, van de ventre sense moure's del pis, i l'únic animal que tenen és un canari i encara engabiat. Que ni a muntanya potser ningú no ha vist un sabat de bruixes i bruixots presidit pel dimoni disfressat de boc, i que les bruixes feien servir l'escombra d'helicòpter? Es que aquestes sessions són privades de bruixes i bruixots. No són parlaments democràtics on potser sí que ben buscat s'hi trobaria algun element fora de la llei. Segur, per tant, que a ciutat no hi ha massa bruixes empadronades malgrat que potser algú de vostès sap d'alguna bruixa autònoma. Ara, segur també, que a muntanya l'entorn és ideal per a tenir-hi lloc episodis de bruixeria. Les escombres, les escombres...Potser les bruixes no obstant la seva mala anomenada, són dones netes...Ah, vostès volen dir les escombres com a vehicle de les bruixes? Mirin, sembla que els cervells haurien de ser tots iguals. Tothom té ulls, orelles, boca, nas, mans peus i llombrigols i, evidentment cervell. Ara bé, de la mateixa manera que no tothom té els ulls del mateix color, que hi ha qui és llarg de dits i curt, que existeixen diferències de nassos, color i pantorrilles, hi ha diferència de cervells. I si ja hi ha una diferència de neixement, hi posin al damunt la influència d'un ambient, de la manera de viure, de dinar bé o de no dinar-hi, de veure sovint senyores mudades o de no veure'n mai, d'assistir a

la universitat o de comptar amb els dits, de tenir metge propi a no poder estar malalt per manca de metge, de passar conversa amb concitadans i concitadanes a monologar tenint per escoltadors xais o vedells, gossos o figueres. I si ja els de diguem-ne bons ambients amb cervells treballats, educats i ensenyats veuen coses que només veuen ells com el en cas de poetes, festejadors, revolucionaris, contrabandistes, polítics i venedors de pisos, calculin què no han de veure els portadors de cervells primaris en pla de desenvolupament. No una bruixa dalt d'una escombra, tota una caravana en veuran, hi siguin o no, de bruixes cavalcant escombres les nits de determinats dissabtes! Els primers que van veure els focs follets si avui visquéssin encara estarien espantats. Han hagut de passar segles abans els savis no han atribuït aquests focs a la inflamació del fosfor d'hidrogen que es desprén de matèries orgàniques en descomposició. Abans dels savis, i en els llocs on les seves definicions encara no hi han arribat, aquests focs eren difunts que es presentaven en forma de flames bellugadisses i erràtiques. I vagint-li a dir a qui es creu això que no és veritat! I què no s'ha arribat a pensar de les aurores boreals, dels eclipsis, de la vermellor de la lluna, del caminar d'una dona o d'un discurs del ministre d'economia! Veure una bruixa dalt d'una escombra és perfectament normal quan s'ha vist la fi del món perquè s'acostava a la terra la cua d'un cometa, sí, el del senyor Halley, ho recorden, no? O quan s'ha cregut que un llamp era un element venjatiu, o que la lluna reia o plorava segons les coses que veia succeïen a la terra, i modernament, senyores i senyors, modernament, quants títols de bruixot no s'han donat i per gent amb títols acadèmics a ciutadans els quals han aixecat països partint de zero? I de bruixes encara se'n parla. Si mai ningú els n'hagués fet cas, les bruixes haurien ple-

gat faria molt temps.. Hi ha hagut pobles que si no tenien bruixa no dormien tranquils. I les bruixes, contràriament al que la gent creu, vivien bé, segons quines, 'es clar, com en tot. Hi havia bruixes de bon ofici, com un notari o un defensa central. Per tal de que no fessin sentir el seu mal fat al poble, les que tenien mal fat, naturalment, aquest no les deixava patir. La casa de la bruixa tenia el rebost més ben proveït del rodal. La senyora bruixa, si havia fet vida de bosc molt temps, coneixia les virtuts guaratives de moltes herbes i havien intervingut en bé en una pila de malalts. Què havia de fer una família que vivia voltada de muntanyes, si una bruixa havia aturat a temps una pulmonia a algun dels seus membres? No deixar patir la bruixa. Es ben clar això. Hi ha hagut bruixes de molta anomenada les quals han tingut entrada a palaus de renom. Tenim la bruixa Donata, la qual fou sol·licitada al casal del senyor Corneli. A cal senyor Corneli hi havia gran enrenou. Tenien la filla malalta que s'anava acabant, acabant. La noia com que era la filla del senyor Corneli, no es deixava mirar a fons per cap metge. Se l'havien de mirar de lluny. I era inútil que els metges diguessin que era molt difícil que mirant-se la noia de lluny podéssin dir quin mal tenia. I també era inútil que es dignés a la noia que deixés que els metges fessin altra cosa que mirar-la. La noia responia que els metges eren molt joves i que allò que volien era veure-la sense protecció tèxtil. I d'ací no es movien, ni ella ni els metges. Fins que algú va parlar de la bruixa Donata i dels gran guariments que havia portat a cap. S'hi miraren molt els senyors del casal a accedir que la bruixa Donata entrés a la casa, però el malestar de la filla era molt malestar, i:

- Deixem-nos de pamplines - va dir el senyor Corneli - que vingui la bruixa! Primer és la noia que res.

Ja hi hagué sorpresa quan es presentà Donata. S'esperava una bruixa-bruixa, vella, pobra, desdentada, coixa amb sac i bastó, i es presenta Donata, matronal, ben posada, d'edat que encara la podia dir, pinta al cap, dent d'or a la boca i bossa a l'espatlla. De bruixes es veu que n'hi havia de totes, com de tenors. Se li digué que ningú no sabia el mal de la noia, que era una noia que sortia molt poc de casa i que, tot de cop, ai, què tinc i ai, què tinc i d'aquí no la podia treure ningú. La visita fou curta, cutíssima, i Donata la volgué fer en presència de testimonis. La noia al veure-la va exclamar:

- Això és una bruixa?

- Senyoreta, d'aquelles bruixes d'abans, que feien por, renegaven i passaven de la vuitantena, ja no en queden gaires. Ens hem modernitzat moltes, ara.

La noia al veure que la visita havia de tenir lloc davant els pares, no es volia deixar visitar. Mentre la noia protestava dient que hi havia molt poca gent que l'hagués vista sense calces, Donata l'estava contemplant malgrat el seu aspecte exterior de bruixa burgesa, amb mirada de bruixa treballadora.

- No cal que es posi a la fresca. Només baixi del llit...Sí, sí, tal com va amb aquesta camisa tan llarga. Així...molt bé. A veure, torni a baixar del llit i torni a posar el peu a terra...Felicitats, senyors, si tot va bé, seran avis al seu degut temps...

El senyor Corneli, com mogut per un ressort, dóna una gran plantofada a Donata, a la senyora Cornèlia li agafa un poderós cobrimet de cor i la noia Cornèlia no sap com fer-ho per a plorar més fort. La declaració de la bruixa Donata era la deshonra pel palau i aque ll insult tindria el càstig que mereixia, pensava el senyor Corneli mentre cercava un estri contundent per aplicar-lo a la pobra Donata.

Aquesta va dir:

- Alto, senyor! Una plantofada l'he aguantada perquè una bruixa de vegades n'ha d'aguantar i crec que el meu diagnòstic us ha sorprès, però si em goseu tornar a tocar a n'aquesta casa hi caurà la meva maledicció que no sabeu pas quina cosa és!

Però el senyor Corneli convençut que l'anunci de la bruixa era una taca a la història del casal, a la d'ell i a la de la seva noia que rarament sortia de casa, empaita a Donata a cops de tamboret, i estava tan afeccionat a pegar que ni sentí la noia la qual entre plors deia:

- Ai, pare, no és pas a n'ella que has de tamboretejar!

Donata sortí del casal no dalt d'una escombra - què més hauria volgut ella però a la cambra de la noia no n'hi havia cap -, però sí corrent a tot córrer. I mentre corria anatemitzava al furiós Corneli:

- Que cada cop que em dones se't torni cistell d'infortunis! Jo he vist les estrelles, però mala ràbia et mati si les has de veure tu! I males hanyes et facin portar, i que pateixis patir de bruixa...

El cas és que la noia Corneli feu avi a n'aquest tal com havia pronosticat Donata. Que de la ràbia que tingué Corneli per la vinguda al món d'aquell nét impensat, tingué un rem de sang i quedà sense veure-hi a quatre passes. Que amb l'enèuig del fet es dedicà a pegar fort a la senyora Cornèlia la qual li fugí de casa amb el criat de confiança...Totes les prediccions de Donata es compliren al peu de la lletra. Vostès poden dubtar, però hi havia molta gent, sobretot la del rodal, que la va tenir molt temps per certa la història de l'embarassament de la noia Cornèlia i dels esdeveniments posteriors.

Estàvem, doncs, veient la Casa de les Bruixes. Ara hi viu, diu la gent, la bruixa Marcel.lina. La bruixa Marcel.lina és fabulosament vella, surt poc de casa i, sempre que ho fa, se la veu amb sac i bastó. Pel rodal es diu que Marcel.lina heretà casa i prestigi de la bruixa major Bonagalta. La Casa avui presenta un mal aspecte ja que Marcel.lina no està en actiu. Es a mig del bosc, a garbí d'un petit poblet, i dóna la impressió que quan plou, si plou molt, qui l'habita s'hi ha de negar, rostir-se de valent quan el sol és fort. Però qui hi viu es diu que és una bruixa, i les bruixes rurals sembla que es poden riure dels elements per contumències que siguin. Marcel.lina, fins fa poc, tenia molta gent encantada. Ja no es dedicava a desemmalaltir personal, però cantava, i cantava amb una veu enamoraira. I no cantava cançons de bruixots, apareguts o reencarnacions, no, Marcel.lina cantava òpera. Sí, cosa de bruixes, però Marcel.lina cantava òpera. En sabia sis, i la nit que les cantava es podia comparar amb la nit d'una gran gala d'una diva de gran cartell. Es clar, vostès poden no creure's ho, però no anticipin opiniens. Anem a fer la presentació de Marcel.lina. Mirarem de fer una presentació ni lloant-la en demasia ni treient-li mèrits, una presentació neutral, neutral i veritable...

Algú, un dia li deixà davant la porta un gran gat negre que no valia per a la feina que normalment s'encarrega als gats: reduir el cens de rates. Aquell gat, vagin a saber per què, no era raticida. A la casa que el tenien, al veure la poca afecció de l'animal a ratjar, pensaren que anava massa ben cuidat i el posaren a dieta forta. Ni així. Les rates li passaven pel costat i ell es limitava a saludar-les amb un elegant cop de cap. La dieta arribà a ser tan rigorosa que a la fi no hagués pogut empaitar cap rata encara que hagués volgut. La casa, al veure que aquell gat ni dejunat caçava

rates, se'n desfeu i el portà davant el portal de la casa de Marcel.lina. La vella sortí al sentir uns miols llastimosos i al veure l'estat del pobre gat se'n sentí tocada i s'hi partí el dinar. El gat a la seva manera contà a Marcel.lina la seva petita i dejunada història, i la vella el va entendre de tot. Ho prova el fet de que li presentà unes rates que tenia les quals de primer es presentaren molt espantades al trobar-se davant d'un gat, però com que tenien tota la confiança amb Marcel.lina la deixaren fer. El gat les rebé amb una cerimoniosa reverència, i ja no fou rar, al cap de pocs dies, que si algú passava davant la casa de les bruixes, veiés gat i rates confosos en jocs de tota mena. Amb el temps, aquell gat magre i anèmic del principi es convertí en un animal magnífic, i era l'encarregat de guardar la casa quan Marcel.lina n'era fora. La vella li posà un nom al gat. Es deia Miquelet, i ell n'estigué molt content de dir-s'ho. Quan Marcel.lina el cridava de bosc endins Miquelet s'hi plantava en quatre salts, li pujava al llom i tornava a casa a cavall. Si Miquelet hagués vist algú molestant Marcel.lina segur que s'hi hagués fet amb les dents i amb les urpes. Tenir un nom, una mestressa, i poder jugar sempre que volia amb les seves amigues rates era tot allò que en aquest món podia desitjar Miquelet. Mai s'havia vist un gat que visqués tan content com aquell.

Quan era de mal viure d'herbes i fruita, Marcel.lina feia alguna passada per les cases dels voltants ja que havia de pensar amb els seus dispesers. En algun lloc la rebien els gossos, en altres, quelcom se li donava ja que la gent pensava que tenir una bruixa enutjada podia portar problemes com en realitat en portà com s'anirà veient.

Aquell hivern s'anticipà. Havia passat un estiu de Sant Martí que enamorava i, de cop, sense cap avis, els dies assoleiats es convertiren en dies que descarregaren milions i milions de volves de neu.

Ni Marcel.lina, ni Miquelet, ni les rates ni ningú dejunat són massa amics de la neu i les seves coses. Abans a la neu només s'hi anava en acte de servei, per llenya o per a socórrer a algú que anant-hi s'hagués perdut. Ara s'hi va a fer curses, a saltar-hi i a fer-hi cap-girells amb unes llargues fustes per sabata. La gent s'ha afecionat a anar contra natura. La cosa més normal quan hi ha neu és quedar-se a casa vora el foc, doncs no, ara quan neva la gent hi va a fer temporada. És clar que hi va abrigada i ben alimentada, només faltaria! De dejunats i poc abrigats se n'hi veuen pocs per la neu. Aquesta gran mania d'anar contra compàs. Amb la salut el ser orgànic exerceix normalment totes les seves funcions, doncs contra la salut, estances, gent que no paga, puja de preus... Que la pau és un estat de tranquil.litat, sí, doncs a veure qui fa la bomba més grossa! Que les dones vestides de dona són admirables? Doncs au, ara ~~les~~ hi posarem calces d'home! Que les llevadores també han de viure? Doncs pindoles a desdir! Que els jubilats no tenen oli per a mitja vetllada? Declaració de renda! On volen anar vostès en un món com aquest?

Aquell hivern fou un hivern fred. I com que Marcel.lina, Miquelet i les rates eren gent normal, es quedaren a casa vora el foc. La neu es feu mestressa de tot i com que ningú no va veure Marcel.lina es pensà que el fred l'havia acabada. Fou l'hivern de Miquelet aquell. A casa la vella es menjà pollastre cada setmana. I no per art de bruixeria, sinó per art de Miquelet. Ell, si bé caçant rates era un zero a l'esquerra, no li fallà cap falconada contra el pollastre de torn. Les guilles s'emportaren la culpa. Ningú no es podia imaginar que aquell gat innominat i flac que es deixà davant el portal de la Casa de les Bruixes s'hagués convertit en un exemplar capaç d'obrir la porta d'un galliner, desarborar un pollastre sense fer so-

roll i emportar-se'l molt lluny del galliner damunt la neu. A la Casa de les Bruixes s'hi va veure sempre sortir una tira de fum. La gent que sabia que Marcel.lina no s'havia mogut de casa, deia que aquell foc li proveia el mateix diable en persona. I el diable no hi tenia art ni part. Tot el mèrit era de les rates les quals obriren un subterrani dessota la neu fins al bosc i portaren llenya a la Casa. Però per la gent del rodal aquell foc i altres coses relacionades amb Marcel.lina era qüestió de bruixes. I d'aquí no se la treia a la gent. Un bruixa no hi neix bruixa. S'hi torna, ja que la majoria de les bruixes són solteres. Un es pot casar amb una dona normal i se li pot tornar bruixa, o si volen vostès per a no fer-ho tan fort vice-bruixa o micro-bruixa. Els casos de bruixa total o macro-bruixa encara que es puguin donar no sovintegen en excés. De Marcel.lina se'n digueren de totes, en bé i en mal. Els Puig, que la trobaren un dia portant a passeig llur fill de cinc anys, Cisquet, aquest per haver-se orinat als peus de la vella, es feu pipí a les calces sempre més. El jove Muntaner, el qual llençà uns bolets que li donà Marcel.lina, no ha pogut telefonar mai més. El camàlic Bofarull, el qual aixecava el pes que volia, diuen que per no haver volgut dir a Marcel.lina l'hora que era, va haver de canviar d'ofici. Ara fa d'ataconador, i si bé porta rellotge, mai ha pogut saber quina hora era. I quan la gent comença a dir coses les deixa anar pel broc gros. Es culpa a la vella dels quatre marits que perdé la vidua permanent Capallarga per haver-li engegat els gossos quan encara feia vida amb el primer marit, el tripaire Joel. Al costat d'aquestes suposades intervencions malèfiques s'escoltaven també les suposades accions beneficioses: el president de l'equip de futbol del poble veí l'havia ajudada a portar un feix de llenya, i, paraules d'ell:

-...i ella em va dir, "què vols en paga, reiet?" Jo, en aquell temps anava pel món amb una obsessió, guanyar a l'equip de la capital. Són d'aquelles coses que et surten sense pensar, i, guanyar als de la capital, vaig dir. El diumenge següent, com se sap, vam fer set gols a domicili al campió provincial. Ells ens en van fer un perquè el nostre porter de tanta estona de no haver de fer res s'havia adormit recalcat al pal...

Es deia també que el cantador Nen, el qual quan actuava no tenia altre auditori que tres ties sordes de part de mare, per haver tornat el bon dia a Marcel.lina fou contractat per a fer tres representacions al teatre Municipal. El poble en pes hi anà disposat a sentir galls a desdir, però el Nen feu una Marina una escala més alta que els altres tenors, i acabades les tres funcions fou portat al poble a coll dels astorats espectadors locals...

Encara hi ha el cas del cisteller Hermini. Se sabé que el noi del cisteller fou trobat plorant al bosc per Marcel.lina a la qual donà mitja poma. La vella li preguntà què tenia que l'entristia tant, i que els nois com ell no n'han d'estar mai de tristos. El petit cisteller li digué que son pare patia d'ofec, que cada dia s'ofegava més i que s'esperava que d'un moment a l'altre s'ofegaria del tot. Marcel.lina li donà un xarop recomanant-li que ~~el~~ fes prendre a son pare d'amagat sense dir-ne la procedència. El cisteller Hermini a la tercera toma va quedar com nou. Una setmana després era la festa major i el cisteller Hermini ballava totes les sardanes que es tocaren a plaça, que foren moltes, amb molt més delit que la jovenalla del poble.

Entre els Marcel.lina-sí s'explica el cas del pollastre del Mas dels Avellaners. Aquell pollastre cantava sense motiu justificat, i tenia les 9 gallines al seu càrrec del tot agraviades. En un moment donat,

aquelles gallines es tornaren la mar de complimentoses, i el pollastre ja cantava amb fonament de causa. Fou un temps que es veié Marcel.lina parlar amb les gallines, la gent declarava que ultra les gallines entenia tota mena d'animals, i deixar als peus del pollastre unes herbes amb les quals la dona hi feia Peppermint.

O sigui, que les opinions respecte a la bona o mala bruixeria de Marcel.lina es trobaven dividides. Ja se sap que les coses van així i vostès ho saben bé prou. Si són de poble, o de ciutat, i tenen alcalde, càrrec que amb el temps s'ha fet obligatori a ciutats i a pobles - no se sap què passaria en un poble o una ciutat que no hi hagués alcalde -, vostès en diran bé i uns altres en diran mal. I qui diu alcalde, vol dir senyores guapes, botiguers, pintors, dentistes o manobres. Tots tindran partidaris i detractors, llevat dels governs que en sol dir mal tothom. Quan anava algun foraster al poblet que es divisava dels dominis de la vella:

- Ui, no hi ha pas res per espiar ací...el Passeig del Molí, la porta de l'església, la pitrera de la senyora notària i pari de comptar. A les tres coses dignes de contemplar, els que havien rebut beneficis o perjudicis de la vella, hi afegien, després de la pitrera de la senyora notària, la bruixa Marcel.lina.

Els beneficiats de la vella deixaven alguna vegada una olla de carn guardada en greix davant la porta de la Casa, i els perjudicats, o que s'ho pensaven per un excés de frases a les faves, un casament perdut o una herència de paraula,, apedregaven de lluny el ja atropellat teulat de la Casa el qual no tenia culpa de res. En una d'aquelles pedregades, el gat Miquelet, no fent cap cas dels mots de Marcel.lina que li deia que els deixés estar que eren homes, sortí de la Casa amb uns marramaus fenomenals i arribant a la cara d'algun apedregador. Aquests tornaren al poblet dient que la bruixa te-

nia al seu senyor un diable en forma de gat vaire de grans proporcions... Com que després de l'actuació de Miquelet passà una setmana de llamps i trons, la gent s'esverà i passà molt temps sense acostar-se en bé o en mal a la Casa de les Bruixes.

Aquella nit Marcel·lina, vora el foc, contava coses a Miquelet i a les rates. Els deia que ella havia après de la vella Bonagalta les propietats de moltes herbes que havien servit per a treure molts mals a la gent que hi creia... Si s'espera un benefici de quelcom s'hi ha de creure amb aquest quelcom. Prendre un xarop contra la tos no creient amb els beneficis del xarop és perdre el temps. No creure a algú que us deu diners quan diu que us els tornarà, és un disbarat, segur que no cobraran. S'hi ha de creure amb les coses. Si vostès estan malalts i han de fer servir el metge, abans que tot han d'estar segurs que el metge els guarirà. Si reben el metge amb mala cara, amb rezels i desconfiats, val més que en lloc d'anar a buscar el metge vagin a buscar un astrònom, un esmolet o el president d'una cooperativa. Molts infortunis venen de la poca confiança que s'ha tingut amb els semblants. Hi ha metge que ha guarit un malalt només de posar-li la mà al front. Si aquell malalt no hagués estat segur que el metge el posaria bó, si no hagués estat disposat a deixar-se guarir, ja n'hi podria posar de coses al front el metge. I qui diu tenir fe amb els metges, vol dir tenir-la en altres elements. Per què no s'ha de tenir confiança amb la senyora? No veuen que si ella se n'adona serà la primera que dirà que si no se li té confiança quin mèrit val no donar lloc a què se n'hi tingui? Vostès alguna vegada deuen haver festejat, no? Ara no és pas obligació, ja se sap, però hi havia un temps, bo o dolent, que sense festeig no hi havia casori. Per a casar-se s'havia de festejar. Sí, sí, anava així això. El festeig era una mena d'assignatura, un assaig, un afina-

ment abans del concert, un entrenament abans d'un combat de boxa o de la Travessia del Port...Doncs si vostès han festejat per què s'ha de fer dir a la festejada que ens estima? No ens ho podem creure sense que ens ho digui? I per què aquesta mania de voler saber si ha festejat abans, amb qui i quina mena de festeig feien! I, per acabar d'espatllar les coses, hi ha festejador que al damunt de tot pàegat pregunta si encara festeja! Quina confiança volen que tingui una festejadora si observa aquesta manca de confiança?

Però tornem a la reunió vora del foc de Marcel.lina, Miquelet i rates. Aquella nit Marcel.lina deixà de contar els contes normals al seu reduït però constant auditori, i sentí una necessitat física de parlar d'ella de la qual cosa mai en parlava als seus oients. Sentia que aquella nit era una nit especial, una nit que hi havia quelcom invisible que s'acostava a la Casa. Aquella nit Marcel.lina es posà a parlar d'ella com si algú més que Miquelet i les rates l'haguéssin de sentir. Possiblement aquella nit acabaria cantant alguna de les òperes del seu repertori ja que Marcel.lina, malgrat passar de l'edat podia, de tant en tant, cantar amb la veu cristal.lina de temps endarrera...

....sí jo em dic Marcel.lina Mariner i Mariner, i era la germana que feia dotze d'una família que visqué com pogué temps i més temps. A casa es menjava poc i malament. Aquest ull apagat me'l feu un germà qualsevol dels altres onze, disputant-nos un crostó de pa. A casa no era pas el pa sol que hi faltava, hi faltava tot. Entre altres coses roba. Dels dotze germans només en podien sortir al carrer, vestits, tres. I encara eren uns vestits d'una sola peça amb dos forats al nord pels braços i altres dos al sud per les cames. Que com viviem? Sovint com els xais, d'herbes.. Devegades els tres que sortien al carrer portaven alguna cosa, regalada o no. Si venien amb

diners

el pare se'n feia càrrec. Deia que tot allò era molt trist i ho arreglava bevent per tal de no veure-li tant. Si algú li deia per què no treballava, contestava que si haver fet tenir dotze criatures sense poder-les tenir no era treballar...! La mare, perquè el pare no seguis treballant de la manera que ell deia que treballava, anava a rentar roba de nits a les cases que ho volien, i a casa ens obligava, quan hi era, a tres de nosaltres a no deixar-la ni en sol ni enombra. La pena és que tot això no ho hagués vist fins que vam ser dotze germans. El pare? El pare deia que quan tots seriem grans el fariem viure com un rei. El problema era poder esperar que fossim grans. Una de les teories del pare era que si els dotze, els dotze erem nosaltres, no servissim per a donar-li una bona vida, potser s'hauria de provar si uns altres dotze ho podrien fer. Fou quan la mare no es volia quedar ni un moment sola a casa i tres, al menys, la custodiàvem tothora, a la taula, a la cuina, a l'hort i al llit. Que què succeí? La mare no aguantà aquell excés de feina a fora i a casa i acabà com un pollet. El pare va dir que les dones eren coses molt delicades. Ja provà de fer nous matrimonis, ja. Ell sostenia que un home s'ha de casar i que, de no fer-ho, vindria un moment que el món s'acabaria, però quan se li preguntava què hi aportaria ell al matrimoni nou i contestava que dotze criatures, no va trobar cap dona, per endarrerida que anés en coses del casori que s'hi veiés en cor. I un dia el pare, desenganyat de les coses del món i de veure que no li havia servit de res tenir dotze criatures, ens va donar la independència. Tots la van acceptar i es van dedicar a córrer món, tots llevat de jo que era la gran. A pesar de tot aquell home el qual es pensava que tenir dotze criatures era una gran cosa, em feu una gran pena i no vaig acceptar la llibertat. Vaig posar, però, una condició: que deixés de beure. Jo treballaria

per a ell, el cuidaria, tindria sempre un plat a taula, més ple o més buit, però que mai li donaria cap diner dels que jo pogués portar fent feines per les cases... Passarem un temps sense massa dificultats, però el pare bevia a crèdit. A la botiga mai ens aveniem amb els comptes. Se'm deia que el pare hi anava a comprar material de cuina que jo ja el pagaria. Ja en portava de coses a casa, però ^{no} les que em deien a la botiga. Primer va començar, a la botiga venien vi, sabeu?, dedicant a beure un deu per cent de la compra que havia de fer. Com que les compres eren modestes aquell deu per cent no era molta cosa, però a mida que el cost de la vida pujà, pujà també aquell percentatge arribant al cinquanta per cent. Sí, això vol dir que la meitat de l'import de les compres era vi que es bevia el pare... Sí, sí, aquí vaig dir prou. Vaig donar ordres a la botiga que al pare, ni amb diners ni sense li venguéssin res, que les compres les faria jo. Davant la negativa de la botiga a donar-li vi a crèdit, per tal de seguir bevent, que és una cosa que els homes no se'n poden estar sobretot si han tingut massa criatures o creuen que el vi va bé per a la salut, l'home ho provà tot. Teniem un petit hort entre casa i la carretera que mai es treballà ja que el pare deia que havent fet dotze criatures ja ho tenia tot fet, i començà a treballar-lo. Es venia les coses que collia a meitat de preu per tal de seguir bevent. Allò provocà una baixa de preus al mercat, i algú que ho hi estava d'acord, una nit agredí al pare amb una mitja plena de sorra la qual cosa el deixà baldat i sense recordar-se de res. Quan estigué millor de la sorrada tengué més sed que mai i pensant que el treballar era una mala cosa s'apuntà al gremi dels demanadors de caritat. Començà a passar alguna nit fora de casa. Devia anar begut i no volia que jo l'hi veiés. Més tard ja hi passà més nits fora de casa. Si jo li deia quelcom em responia

que anava a buscar feina pel món i com que el món era molt gran per això alguna vegada trigava a tornar. I mireu com són les coses, el pare es va tornar a casar. Quan anava a mig beure era home de parpagàlia el pare. Ui! I va fer decidir una dona a casar-s'hi, una dona que jurava que havien nascut l'un per l'altra ja que tenia tanta afecció a beure com el co-autor dels meus dies. Es van instal·lar a casa i tots dos sortien a demanar caritat, en realitat a demanar per vi. De primer, els dissabtes, si la recapta havia anat bé feien unes fortes celebrades. A casa semblava festa major. Després la festa ja fou els dijous ja que ells deien que els dissabtes trigaven molt a arribar i només n'hi havia un cada setmana. El pare tenia bona veu i la segona dona feia el segon. Ells cantaven i reien i jo plorava sentint-los i veient-los. Amb la nova dona del pare no vam lligar, i quan van tenir el tercer fill i vaig sentir que deien que volien anar per dotze, em vaig armar de valor i vaig dir que ja s'ho farien.

Jo llavors ja anava per dona, però el patir passat el portava a la cara i semblava més gran que del compte. Després aquest ull desnatat que porto hi havia dies que mirava més contra el govern que mai. Sí, d'un ull que no és com els altres se'n diu que mira contra el govern. Es clar que hi ha molta gent que mira contra el govern sense tenir cap defecte als ulls, però això ja és política i jo mai m'he vist en cor de fer-ne. Altres maldecaps tenia que posar-me a fer política! El meu aspecte, doncs, es veu que no era propici a donar-me facilitats. Em vaig oferir per a cuinera, per a rentar plats, roba, cullets de criatura, dient que hi tenia molta pràctica...però quan em miraven ja em deien que no abans de demanar res. Vaig voltar masos i poblets i sempre amb resultats negatius. Algú em donava una llesca de pa. Hauria d'acabar fent-ne un ofici d'allò? Si no hi ha

via altre remei ho hauria de fer. I no hi hagué més remei...Devegades em feia una almoïna una nena de pocs anys, i al veure-la el cor se me n'hi anava. Tota la vida havia sospirat per a tenir-ne una de meva. L'obsessió de tenir una noia meva em va començar a atacar per tots costats. Llavors em vaig donar compte del poderós influix d'una passió. La mateixa passió que el pre tenia per beure, jo l'experimentava per tenir una noia meva. La somniava de nits, la veia de dies pels camins que transitava...No, a casa la única noia era jo. Els altres onze eren bailletots i plorangers. Recordo el primer temps que quan la mare cantava per a fer-ne dormir algun, els altres es despertaven i allò era un plorar etern. Doncs com us deia, quan veia una noia, i si podia ser amb cabells rossos, passava dies que no me la podia treure del cap. I un dia, un dia que en una de les cases que vaig trucar em va obrir una noia igual que la que jo somniava, i somrient-me malgrat aquest ull que porto...ja ho sé Miquelet que a tu no et preocupa aquest ull ni a vosaltres tampoc filles meves, va succeir quelcom impensat. Vaig allargar la mà a la noia i ella s'hi va agafar. Un tremolor mai no sentit em va agafar tota jo. Vaig fer unes passes provant i la noia em va seguir. Jo no ho sé si me l'hagués emportada o no. En aquell moment volia tenir-la una estona amb mi, potser no volia res més que això, però algú va sortir de la casa i qui sap què es va pensar...Si, m'agafaren per raptora de criatures. Ui, no us hi volgheu trobar mai en coses així. Jo ja deia que només la volia portar a passeig a n'aquella noia, però ningú no em va creure. Un senyor que li deien fiscal, va començar a mirar un llibre molt gros en el qual es veu que hi han totes les coses mal fetes que es poden fer, i va trobar que jo n'havia fet una que, és clar, figurava en aquell llibre. I ja no hi va haver res a fer. A vora meu hi havia un altre senyor que en diuen advocat defensor i quin o-

fici és anar a favor de l'acusat hagi fet les coses que hagi fet. De tant en tant es deixa guanyar el senyor defensor ja que si no fos així aquest senyors haurien de ~~mudar~~ de professió, però normalment guanya el senyor fiscal que és un senyor que no riu mai i que sempre acusa al detingut de moltes més coses de les que ha fet, i que acaba dient que el detingut és un perill per la societat i que on estarà més bé és a la presó que per alguna cosa s'han fet les presons. I es va acordar que jo era un perill per la societat...sí, Miquelet tu ja ho sé en el bon concepte que em tens, però els que em jutjaven eren homes, saps? No, no pots dir res fins que et pregunten. I et fan una mena de preguntes que has d'acabar dient el que ells volen. I si no ho dius, el senyor fiscal s'enfada, i tenir un senyor fiscal enfadat és una mala cosa. Surt amb coses que res tenen a veure amb el motiu de l'acusació, si et rentes la cara, si pagues contribució, a quin estudi vas anar, com es diu el cap del govern, si vas a missa, si saps el preu d'una mata d'escarola...No li va servir de gran cosa al senyor defensor dir que no hi tornaria més, ni que la meva intenció era només que l'aire toqués una mica a n'aquella noia la qual passava massa temps tancada a casa. Sí, sí, em van agafar. Aquest ull boirós em feu molt mal ja que el senyor fiscal repetia sovint: Mireu-se-la, mireu-se-la, és que aquesta cara és la d'algú que vol portar noies a passeig? La cara és el mirall de l'ànima, senyores i senyores del jurat. Tampoc modificà res quan el senyor defensor va dir que de cara tothom tenia la que podia i que precisament la del senyor fiscal no era la de cap Monna Lisa...és clar hi ha moltes coses que tu no les saps Miquelet, la senyora Monna Lisa és un quadre que va pintar un pintor molt famós, el senyor de Vinci. Ningú sap del cert de quina senyora es tracta, però té

una mena de somriure que l'afavoreix molt i que mai s'ha vist cap fiscal que el tingués...I el senyor defensor va dir al senyor fiscal, doncs, que tenia la cara que tenia de resultes de mirar-se malament tantes vegades a la gent sotmesa a procés. Sí que li va contestar el senyor fiscal. Va dir que si ell en lloc de declarar culpables als acusats els declarés innoents sobrarien els judicis. I també va dir que si mai ell es trobés en el banc dels acusats li agradaria que fes de fiscal l'advocat defensor si sempre anava a favor dels processats. Se les varen tenir fiscal i defensor perquè cadascun volia ser el darrer de dir, fins que el senyor jutge, que és un senyor que quan entra a la sala tothom s'ha de posar dret, va dir als dos discutidors que es feia tard i si es recordaven que a qui s'havia de jutjar era a mi...Sí, m'agafaren.. I no hi estava malament a la presó després del temps passat vivint com vivia. Et donen menjar tots els dies. I ho. Jo estava tan acostumada a menjar poc i malament que el que em donaven a la casa em semblava menjar d'hotel que diuen que són uns menjars que només els poden menjar gent muda. A n'aquella presó, era una presó de dones soles en la qual no s'hi podia festejar, hi havia de tot. Gent que havia fet coses i altra que el senyor fiscal ho havia dit. Mai m'hagués pensat que hi hagués hagut tantes dones que haguéssin fet coses de les que no agraden al senyor fiscal...estafadores, occidors, lladres, fugidors de casa, aconductades a les drogues, violadores...Algunes fumaven com homenots i tenien unes converses! No totes eren tallades del mateix braç però. N'hi havia una, la senyora Silvana, a la qual fins el vestit d'empresonada li estava bé. Sí, a les presons, si són com han de ser, et vesteixen, ja ho crec. Per això hi ha tanta gent es veu, que fa coses per anar-hi. Doncs a la senyora Silvana la respectava tothom. Era més alta que jo, tenia tots dos ulls bons i un po-

sat i un moure's diferent de totes. Quan ella passava, a l'hora d'estirar les cames al pati, les rotllanes de primeres figures deixaven per un moment de contar-se contes verds...sí, contes de poca roba...ja ho sabem que anys endarrera no en portava ningú...sí, Miquelet, però vosaltres camineu allargats i els homes drets i la cosa és molt diferent... Totes tenien un número, però fins els guardians quan ens hi cridaven per a saber si hi erem totes, a n'ella, que tenia el número 382 la cridaven per senyora Silvana. Que per què era a la presó? Espera't Miquelet que tot ho sabràs. Quan s'entra a l'establiment totseguit se sap si l'entrat és nou o un desaparèixer habitual. A mi de moment tot em queia al damunt. Es clar que tenia el menjar assegurat, però estava molt espantada. De primer an-tuvi em pensava que totes aquelles dones eren a la presó per a volguer-se emportar criatures. Ella, la senyora Silvana, ho va veure a l'instant que jo estava espantada i no sols em va ajudar sinó que es convertí amb la meua amiga, la única que he tingut en aquesta vida.

- Ací - em va dir -, mira amb qui et fas. A les presons s'hi aprenen tota mena de coses llevat de les bones. D'altra part no les pots triar massa les amistats perquè quan s'agafa a algú per alguna cosa se l'agafa. No te les creguis a les que et diuen que no han fet res. Totes n'hem fet alguna. Ara, n'hi ha que han fet una sola malifeta i d'altres que n'han perdut el compte de les que han fet. Ja és com un ofici que s'haurien de posar al carnet d'identitat. Tu per què hi ets ací? Ets de la vida?

- Què vol dir, senyora? - que li vaig dir jo -. Ben poques coses puc fer jo amb aquest ull...

- Ja veig que no. Has robat, has apunyalat algú...

A cada pregunta jo anava fent que no amb el cap.

- T'han trobat drogues, armes, papers separatistes, et feies amb algun cabdill revolucionari, has tirat bombes, deies mal del govern en públic...Doncs per què dimoni hi ets ací?

- A mi la cosa que em feia, que em fa encara més il·lusió d'aquest món és tenir una nena, una nena tota per a mi...i un dia que em vaig trobar una que em mirà somrient i la volia portar una mica a passeig em van dir que me la volia endur, i ja ho veu...Ara, ací menjo, que no menjava tots els dies, m'han donat roba i almenys per a mi que dubi...Miquelet, ja ho sé que això no ho havia d'haver dit però jo llavors era molt jove, sola, amb un ull entelat i passava més dies dejunant que menjant. I per a menjar i vestir de franc havies d'haver fet alguna d'aquelles coses que em demanava si havia fet la senyora Silvana...Sí, home que t'ho diré què va fer, no siguis pesat! Mira elles com no diuen res. Escolten i prou que és el què s'ha de fer quan algú explica alguna cosa...Si t'ho veig amb el posat que estàs impacient! La senyora Silvana, doncs, em deia:

- Ací t'hi has de mirar amb qui et fas. La cosa que plau més a les agafades, de sempre, és ensinistrar a les nou entrades, sobretot quan són joves com tu. Ací les preparen, segons elles, per a guanyar-se la vida al carrer. I si les joves es passen massa temps escoltant-les acaben creient-se-les. Tu et preguntaràs què hi faig jo ací. Encara hi ha classes, fins a les presons. Jo no em puc fer amb una cartista, una provocadora d'avorts, una borratxa impenitent o una alcavota. Hi ha actes que la llei no admet que en lloc de castigar-se s'haurien de premiar. Les lleis s'haurien de revisar de tant en tant. Ens movem amb lleis de quan encara les dones portaven mirinyac a tot dur. Relliscar un cop sense saber que es rellisca no és la mateixa cosa que relliscar a dretes. Saps què vull dir relliscar, no? Ja veig que seria una llàstima que aquestes que és passen el dia

rient escandalosament t'agafessin pel seu compte. Tu no has festejat mai? Tampoc, vaja. Les relliscades són culpa dels mestres. Sí, també em va estranyar a mi, Miquelet, però ho deia la senyora Silvana!...Que no has anat mai a estudi? Així tu no pots donar la culpa als mestres, però la tenen. Ells, a estudi, haurien de tenir l'obligació d'il·lustrar a la mainada de quina cosa és el festejar i de les diverses maneres de festejar que hi han. Si et diuen que menjar fruita verda és dolent, també t'han de dir que hi ha festeigs que fan mal. Si et diuen el funcionament dels ulls, dels queixals, del cor, dels pulmons i del llombrigol, no s'han d'aturar a la part central del ventre. Han de seguir explicant les característiques d'altres elements veïns del llombrigol. D'aquestes lliçons depen que no hi hagin relliscades. Si n'hi han ja no són relliscades. Ja és consens...Sí, consens és una cosa que ara s'ha posat de moda quan les coses van malament. És la pedra filosofal política...I pensa que tant en la relliscada com en el consens qui passa els maldecaps som nosaltres. Els homes no rellisquen mai. Sí, això ho han posat així i no hi ha qui ho tregui. Si mai festeges i arriba un moment que el xicot et diu: "No tinguis por..." malfia-te'n. Tinguen de por. Si te'l creus i els deixes manar començaràs rient i acabaràs plorant. I amb plors hi ha coses que per més llàgrimes que vessis no les podràs arreglar. Jo també he fet coses contra la llei. Els dies de visita veuràs que els que em venen a veure son gent embarretada. Sí, als rics de vegades també ens agafen. De tota manera, a les presons, com al carrer, hi ha més pobres que rics. No, no els fiscals envesteixen a tothom. Potser quan acusen a un ric no ~~críden~~ tant com quan ho fan a un portador de calces de vellut, però aquell llibre que tenen no parla de si les penes són distintes per un ric que per un pobre que hagin fet les mateixes coses.

Alguns delictes estan tant a la mà dels rics com a la dels pobres: matar, pegar a la dona, dir mal del govern, molestar veïns, no pagar lletres... ara n'hi ha d'altres que els pobres no poden fer: deixar diners a gran interès, comprar vots, fer ministres, tancar fàbriques, desheretar... Jo, doncs, tinc visites de gent embarretada. A casa hi ha hagut sempre criats engalonats, cuineres i criades. I jo vaig tenir professors, un de ciències amb levita, barba i coll planxat, i un de cant amb xalira i cabells estarrufats... No et belluguis més, Miquelet, que em fas posar nerviosa. Ja ho sabràs tot, home... A vint anys jo, a més de fer goig de debó, podia donar conferències de qui fou Henry Beyle, conegut per Stendhal, delectar un auditori tocant les Rapsòdies de Liszt o cantant la Bohème. És clar, tu aquestes coses no les deus saber. Stendhal era un novel·lista francès que feu un gran llibre llegint en un diari el crim d'un seminarista, les Rapsòdies del senyor Liszt són unes tocadetes de piano que gairebé es toquen totes les tecles, i La Bohème és una òpera de l'italià Puccini que es cantarà sempre que es cantin òperes... Miquelet, no siguis punsuny, home, tingues paciència que jo vaig haver de passar molt temps a la presó per a saber qui era el senyor Stendhal, que el senyor Liszt era un hongarès que es passà mitja vida al piano i que el senyor Puccini era l'autor de La Bohème, de Manon, de Tosca, Madame Butterfly i Turandot. Tu també potser hi haguéssis estat a gust a la presó si hi haguéssis après coses que no sabies. Que ho sabies tu, abans d'aquesta nit qui eren Stendhal, Liszt i Puccini? I doncs, home!

Doncs jo, seguí dient ella, la senyora Silvana, a vint anys podia donar enveja a moltes noies conegudes. A casa s'hi organitzaven balls, reunions culturals, polítiques... es convertí en el centre de reunió de la comarca. Molts deien que el motiu principal d'aquelles

reunions era jo. I jo tinguent per aliats dels meus vint anys a n'aquells tres ciutadans extraordinaris, m'hin trobava bé. Però els homes, que fins ara són els que porten el món, devegades passen temporades fatals i no el porten com l'han de portar. I de mi, feien més cas de sentir-me parlar de Molière, tocar a Mozart i cantar a Verdi, que dels meus vint anys. Fins que els meus vint anys es van rebel·lar. A tu dius que una noia de cabells rinxolats et tenia, et té el cor robat. També me li tenia a mi. Ara, jo aquesta noia somniada no la podia pas tenir si la gent no veia en mi altra cosa que genis musicals i literaris. I allò s'anava allargant, fins que els meus vint anys em van aconsellar investir mon pare i plantejar-li la qüestió d'un casori. Em va dir que ell ja hi havia pensat alguna vegada amb el meu casori, però que com que ell no l'endevinà ja que la meva mare per questions fisiològiques de mal entendre tot fou casar-se com venir sorda - hi ha matrimonis que a una la fan generala princesa o notària, a la meva mare el seu la va fer sorda -, retardava tot el què podia parlar del meu de casori ja que si retirava la mare qui sap què em podia passar al casar-me. Em va dir que jo era de les primeres que sabia la cosa difícil que era conviure amb un sord, i encara, em deia el pare, segons quines coses no les hi has de demanar. Es molt trist haver de fer vida amb un que enten la "a" per la "be" o que no enten ni l'una ni l'altra. Quan a casa hi havien forasters les contestes de la mare ens tenien sempre amb l'ai al cor. Si li preguntaven quina perruquera l'havia pentinada tan bé, ella solia contestar que ara ja teniem sis minyones o que la tia Carolina era la única de la família que era d'esquerra perquè havia tingut un cotxer que n'era molt i que se sabia de memòria els noms de tots els portaveus esquerristes del país. Aquell cotxer, deia la meva mare, *hi* sabia tots els gustos. Ja no en corren de cotxers

com aquell. El pare, a la fi, davant la insistència dels meus vint anys, em cercà marit. Llavors els marits te'ls cercaven els pares. Si ho endevinaven tot anava bé. Escolli a un dels entrants a casa conegut de molt temps, de massa temps es va veure, baró de bones lletres, de bona música, de bona barba i de bona edat. A mi ja em va semblar que l'escollit pel pare tenia molt de tot, sobretot d'edat, però el pare ho volia. La nit de nuvis, tampoc saps què és? Mira, és la primera part de tots els matrimonis que es fan. Un matrimoni sense nit de nuvis és un matrimoni perdut. I, si potser s'ha de fer sense testimonis. No és que sigui res de l'altre món ja que és del domini universal i en tenen coneixement peixos i perdius, elefants i cuques de llum, pollastres i sargantanes. Es a dir que si no hi haguéssin nit de nuvis entre els humans res no sabriem de bankers i telefonistes, marquesos i minyones, sabaters i mariscals de camp. En segueixes? Es igual, un dia o altre t'hi pots trobar i ho entendràs. La nit de nuvis, la meua nit de nuvis, el nuvi que em trià el pare me la feu passar tocant a quatre mans gairebé tot Liszt. Aquell home, el meu nuvi, passava tot el dia ocupat, només tenia les nits lliures i les nits era quan podia dedicar-se a la seva, segons va dir única passió: la música. Quan jo li deia deia, les nits de concert: "Això ja ho hem tocat", portava compositors nous: Palestrina, Chopin, Albéniz... Sí tot això són músics i d'altres que me'n callo que el meu home em feia tofar cada nit fins que la son ens venia i anàvem al llit a dormir. Les vegades que entre compàs i compàs exclamava: "Això és viure!". I, "Ara tocarem Bach!" Què n'havia de fer jo d'un home com aquell? Em vaig queixar amb el pare. Li vaig dir que tant per tant hauria preferit un marit sord que un melòman com aquell. Em va prometre que parlaria amb el meu home. I hi va parlar.

- Senyor - li va dir el meu home -, jo em vaig enamorar de la seva filla sentint-li tocar un nocturn de Liszt. Tota la vida anava endarrerada de casar-me amb una dona tocada per les semifuses. Vaig deixar passar tres o quatre oportunitats boníssimes perquè les noies no havien posat mai les mans a cap piano. Ara, quan vostè em va plantejar el cas de la seva filla "Aquesta no me la deixo perdre encara que hagi de pagar!" vaig pensar. Avui si ens vol venir a sentir tocarem, com sempre a quatre mans, el famós concert de Dvorak. Segur que si vé ens el farà repetir. El pare es donà. La que no em vaig donar vaig ser jo. On seria aquella noia amb la qual feia temps somniava si el meu home passava el dia fora de casa i a les nits havíem de fer música? Allò no podia durar i no durà. Un matrimoni musical a hores, mira, n'hi ha de tots de matrimonis, de conveniència, de negoci, tristos, alegres, excursionistes, però són matrimonis que ho fan seguir tot. Ara, un matrimoni exclusivament amb la clau de sol al davant...! El pare no va voler que fos una casada separada de l'home a casa mateix i em feu anar al domicili d'uns parents. Els parents, als quals vaig explicar en detall la meua situació, resultaren uns bons parents. La frontera era a prop i, a l'altre costat per a casar-se només era necessari que se'n tinguéssin ganes. Un marit? No va costar gaire de trobar-ne un sobretot quan va saber que per la meua part seria un matrimoni llarg de diners. El segon marit es deia Dimes. "Només una cosa, Dimes" li vaig dir. "T'agrada Stravinsky?". "Qui és?" contestà Dimes. "Entesos!" li vaig dir. Allò va ser una nit de nuvis i allò va ser una lluna de mel, gairebé dues en van ser de llunes de mel. Però el temps passava i la noia no venia. Vaig esperar un any, i un altre any, i un tercer. Res. Nova visita als parents protectors. Total que a la frontera, això sí donant quatre domicilis distints em

van casar diverses vegades, més, pel que jo n'esperava dels matrimonis, com si no m'hagués casat cap cop. El tercer marit era un marit simpàtic, molt, però tenia la gran mania d'explicar acudits a totes hores fins en les més delicades. De graciós n'era, això sí, però hi ha coses que no són per a riure i si es riu no donen els resultats que han de donar. El quart, el qual com tots fou examinat de música abans del casori, tampoc va donar resultat. A mi em semblava que el veia espantadís, com si es donés vergonya de fer de marit...

"- Però, Muriscot, home, que estàs espantat?"

"- Què vols que et digui, sí..."

"- Però per què?"

"- Et veig tan guapa que l'espant no em passa ni quan m'hauria de passar..."

El cinquè, l'últim, fou un marit especial. Era polític, activitat que jo, amb l'afany de tenir aquella noia que volia, no en vaig fer prou cabal i una s'hi ha de mirar quan es casa si ho fa amb un home tocat per la política...Potser alguna de vostès s'hi ha casat amb un polític i li ha donat bons resultats. Hi ha polítics de segons quina mà que van pel món carregats de mainada, però l'home de la senyora Silvana es veu que era un polític que estava més per la política que per altres coses. La política ha passat de ciència a art i en poden fer tant els que guanyen com els que perden. Fins hi han els que fan la política de no fer política. El posar-s'hi l'art pel mig l'ha complicada més la política ja que ara n'hi ha de tota mena i de les menes que n'hi haurà. S'ha passat de la política clàssica a la impressionista, de la romàntica a la subjectiva, de la rococó a la cubista, i ara ja hi ha polítiques abstractes, surrealistes, vanguardistes i futuristes. N'hi ha per a triar de políti-

ques, i vostès poden trobar molts bons exemplars en tots els camps. Tots es presenten bé ara siguin del partit que siguin. Per l'aspecte, vostès les senyores ho saben millor que ningú, no se sap si al darrera d'aquell home que tenen al davant hi ha gent de la rabassa morta, propietaris, banquers, contrabandistes, gitanos, gent a jornal o gent de novenes. Es clar que tots poden ser uns boníssims marits, però això ja depen de vostès a l'hora de dir que sí. Ja se sap que és una cosa que dona to passejar-se amb un marit de bona presència, però és aconsellable, si s'han decidit per un marit polític mirar de quin partit és i quins càrrec hi té. Han de pensar que els partits que manen, cada quatre anys poden deixar de manar i que un marit, fins ara, durava tota la vida. Però hi ha solucions per a tot. Una, és que cada quatre anys el marit se'ls faci dels que manen. Si està més enamorat de vostès que de la política, la cosa no presenta conflicte. Ara, si n'està més de la política que de vostè, malament. El seu home serà un polític, però no un marit. I vostès han de procurar que primer sigui marit que cap altra cosa, i això sí que està enterament a les seves mans, llevat, llevat que vostès siguin del mateix partit que el marit. La cosa fatal és que vostès siguin d'un costat i el marit de l'altre. Això no té adob. Si vostès són polítiques, vist que avui tots el polítics són de bona presència, escullin un marit del seu propi partit i llavors tindran un matrimoni sense obstacles. També hi ha matrimonis que es desenvolupen bé sense que ni marit ni muller siguin polítics. No és pas obligació ésser-ne. Si tenen amistats amb algun anarquista l'hi preguntin, ja ho veuran...

Jo, doncs deia la senyora Silvana, vaig tenir amb el cinquè marit un cinquè desengany. I estava tan decebuda de la manca de noia que un dia em va escapar de dir-li: "Igual que els altres quatre!". Què

vaig haver dit! En feu una qüestió política del seu matrimoni, i no va parar fins que descobrí les quatre llicències a la frontera. Fou primer polític, que marit. I em va dir que ara veia clar el secret d'aquella continuada sobrealimentació i aquells extraordinaris de bullons, els bullons són ous amb cafè, i quell portar-li esmorzars al llit...Fou ell qui va presentar les quatre llicències als quatre antics marits...I se'm condemnà per adulteri i abandonament de domicili...Estàs satisfet, Miquelet? Es clar que vaig sortir de la presó, home, si no ja no seria aquí. Em va anar molt bé aquella temporada. La senyora Silvana em va ensenyar solfeig, filosofia i lletres, cant...A casa hi havia un tribunal examinador i vaig obtenir notes brillantíssimes. Quan vaig sortir sabia el nom i les obres de molts músics famosos, els estils literaris de varis països, i hi vaig aprendre sis òperes...Vaig aprendre d'escriure, de llegir i de presentar-me en societat. Sí, els meus anys em va costar. Per cert que quan em tocava sortir vaig demanar pròrroga. Vaig dir al director de la presó que era una pena que per una qüestió de setmanes no pogués acabar el batxillerat superior, i que si l'estat m'havia mantingut uns anys no li vindria d'unes setmanes més o menys. La família de la senyora Silvana ja us he dit que era una família molt influent encara que tingués una filla empresonada, i ho va arreglar amb el director que era un bon director. La senyora Silvana no m'ho va dir mai, però jo vaig saber que a casa seva pagaven la meua despesa fins que vaig acabar la darrera assignatura. Ella va sortir més aviat que jo. Més tard vaig saber que havia marxat a Amèrica a veure si hi podia tenir aquella noia que tant desitjava. Uí, Amèrica, jo abans en sabia tant poques coses com tu. Amèrica és molt lluny, hi ha la mar pel mig i són una gent que tenen les cases més

altes del món i parlen l'anglès a la seva manera. Es clar que no parla tothom igual, home. Els homes, vull dir, eh? Els vostres marraus són els mateixos ací que a Austràlia o a Finlàndia, i els rossinyols canten les mateixes cançons ací que a França. Que per què no parlem igual nosaltres? Sí, ja ho sé, tots hem de dormir, menjar quan podem, caminar, tenir fred a l'hivern i calor a l'estiu, fer-nos grans i morir-nos. De tot això no se n'escapa ningú. Sí que tinc molts anys, però un dia o l'altre acabaré ja corda. No hi ha ningú, semblant a nosaltres, que tingui una corda que no s'acabi mai. Doncs parlem llengües diferents perquè els primers, ja fa molts anys, tots volien ser més que llurs veïns, i van inventar les fronteres. Costà molt conservar aquelles fronteres i tota la història dels homes no és altra cosa que una lluita per a conservar aquelles fronteres, i, ja, per a diferenciar-se els uns dels altres, es vestiren diferent, tingueren banderes distintes i començaren a anomenar les coses amb noms com més de mal aprendre pels veïns millor. Ací un pollastre' és un pollastre, però hi ha gent que per a diferenciar-nos de nosaltres en diu un gallo, altres un coq, altres un bird, altres un hahn... Que per què va anar a Amèrica, la senyora Silvana? La història és llarga. Ah, per mi ja podem seguir. Jo, si vull, no dormo. I amb això sí que potser els que diuen que sóc una bruixa hi toquen una mica. Oh, no us penseu, no totes les bruixes són com la gent creu. No hi ha homes bons i dolents? Doncs també hi ha bruixes bones i dolentes, i les bones en són encara que tinguin un ull com aquest meu... I potser avui us canti òpera i tot, ja veieu...

No és que no ens fíem de Marcel·lina, malgrat que quan s'expliquen coses vora el foc de vegades no es mira massa prim quan els oients

són gent de les primeres edats o com Miquelet i les rates els quals sempre esperen relats en els quals hi domini la fantasia, però seguirem el periple de la senyora Silvana prescindint del contat per Marcel.lina el qual en moltes coses la dona el contà a la seva manera.

La cosa certa és que la senyora Silvana quedà molt tocada d'haver fet la coneixença a la presó d'una noia tan carregada d'innocència com Marcel.lina. Arribada que fou a casa seva, la qual era efectivament una casa amb criat engalonat, cuïneres i minyones, hi arribà amb les mateixes ganes de tenir una noia pròpia de quan en sortí. Llavors Amèrica estava de moda i l'administrador del casal li aconsellà que, vist el mal resultat dels cinc matrimonis celebrats al país que la solució potser era anar a casar-se a Amèrica. Hi ha gent que hi ha anat a fer fortuna i n'hi ha feta, per tant bé s'hi podia anar a què a una li fessin una noia. Segons l'administrador a Amèrica ja feia molt temps que la gent es casava i es descasava sense parar. Allà sempre es poden demanar divorcis i, si el marit no et dona la noia que vols, li deia l'home a la senyora Silvana, guanyaràs tots els divorcis que demanis al·legant que el marit no era apte per a tots serveis. I la movia tant la passió de tenir una noia que Silvana decidí anar a provar marits americans. No volgué marxar sense fer quelcom per Marcel.lina i anà a visitar-la a la presó. De moment, el director, el qual s'escrivia amb moltes ex presoneres en bon estat, li va dir al veure-la:

- Altra vegada, senyora Silvana?

- No, aquesta vegada vinc per propia voluntat....No és el què es pensa, senyor director. Vinc a interessar-me per la presa Marcel.lina.

- Ha fet tard. Es fora ja.

- Valga'm Déu! I on és?

- Un moment, un moment...Encara que em penso que no va deixar dormibili...Un moment...

El director consulta un fitxer.

- Sí, veu...Marcel.lina Mariner i Mariner, acusada i condemnada per intent de rapte a una menor...Domicili, no en té...Ho sento perquè de la mateixa manera que la vam servir mentre vostè va estar a la casa m'hagués agradat, però molt, servir-la quan n'ha estat fora. Vagi a saber on deu ser...

- De tota manera, gràcies, senyor director.

- A manar, senyora, a manar sempre. A dins i a fora de la presó ja sap on té un segur i atent servidor...

Ho sentí molt la senyora Silvana no haver pogut fer res per Marcel.lina, però a la vida no tot són bones notícies, alegries ni dies de sol. I com que ja llavors no tenia altra cosa al cap que anar a tenir una noia a Amèrica, se n'hi anà. Són coses que passen. Alguna de vostès no ha tingut cap necessitat d'anar a Amèrica per a tenir una noia o més, però potser alguna que ací no se n'ha sortit, se n'hagués sortit anant a Amèrica. Per a prendre decisions d'aquesta mena una s'hi ha de trobar pel mig, i la senyora Silvana s'hi trobava. Arribà al Nou Món, geològicament tan vell com els altres, disposada a casar-se i a descasar-se les vegades que fos. Quan al desembarcar se li preguntà què hi anava a fer a Amèrica,

- A tenir-hi una noia - conestà.

- Que no se'n poden tenir al seu país? Fins amb aquestes coses es fiquen...

- No és una qüestió política, senyor. Precisament al meu país la política fins fa poc ha estat protegir la natalitat. L'home que arribava a ser pare de vint criatures ja tenia la vida guanyada. El

què passa és que hi ha marits que són molt distrets i si no s'han de guanyar la vida tenint criatures no estan per la feina, sap?

I m'han dit que ací si un marit no et fa el pes pots anar canviant fins que en trobis un que te'l faci. Jo ja vinc recomanada, i amb quartos, no es pensi...

- Amb quartos tindrà les criatures que vulgui, senyora, a casa nostra...

Efectivament, amistats de son pare l'havien ben proveïda de cartes de recomanació fetes pel notari del casal el qual feia unes escriptures que les podria haver signat el propi Blazac, detallista, imaginatiu i afeccionat a tractar temes econòmics. Començava descrivint les mides antropomètriques de la senyora Silvana en tot detall, des del vèrtex superior a l'acropodi, subratllant les pectorals, glúties i crurals. En seguia una completa genealogia de la família amb les anades i vingudes dels membres de més anomenada i la importància que les dones havien tingut sempre a la casa; en seguia després, segurament per l'hàbit de redactar escriptures, els límits de la casa patral, estat de les finques, valor actualitzat de les mateixes, contribucions que es pagaven, nombre dels servidors, horari que feien, població dels estables amb el resultat que havien donat els animals de reproducció tant els cavallars com els bovins, els ovins i els porcins. Ací el notari feia ressaltar les facultats de remunta d'aquells exemplars, aclarint que no es tractava de cap adob de sabater, ni de recórrer un riu corrent amunt, ni d'emprendre el vol un ocell, ni de refer una economia si no de les bones disposicions de la masclesa del bestiar de la casa, fent ressaltar l'anomenada del cavall Matèries el qual havia proporcionat cries abundoses i de gran rendiment a tota la comarca. Per cert que al notari li passà per alt fer menció del bou Llicenciat el qual contribuï en forma deci-

siva a la gran anomenada de la carn de vedella de la província. Com que les cartes de recomanació anaven adreçades a ciutadans americans, el notari hi consignà quatre cosetes sobre la constitució federal, l'anada a Amèrica dels normands l'any mil quan la gent es pensava que el món s'havia d'acabar, de l'arribada dels espanyols quan encara d'Estats Units no es parlava, de l'atemptat contra el senyor Lincoln, dels pell-roges, de la llei seca, del congrés feminista demanant igualtat de drets amb els homes, de l'Estatueta de la Llibertat, d'Allan Poe, de Mark Twain, de Jack London, del daltabaix del 1929, del Ku-Klux-Klan, de Mister Roosevelt, del Far West i de la goma de mastegar... Amb unes tals cartes de recomanació, els marits americans sortiren a cofes. Només s'hagué de divorciar tres vegades Marcel·lina. El quart matrimoni portà la noia que de tant temps venia desitjant. Ja ho tenia tot llavors al món. Resistí la forma de parlar americana, els gratacels, els carrers numerats, els negres, els gangsters i els mormons. La por que tenia llavors era que aquella noia se li faria gran seguint uns estatuts que fa segles governen la vida i la mort d'homes i dones per rics o pobres que siguin. Quan la noia li feu cinc anys, l'edat que ella volia que tingués, la feu pintar pels pintors de més preu una pila de vegades. La noia creixeria, però ella la veuria sempre més mirant aquells quadres, de la manera que la volia veure, de la manera que li agradaria que s'hagués quedat, a cinc anys. Una edat, que, com convidran tots vostès, és una boníssima edat. Una edat que les noies solen creure i que escolten, ben escoltats tots els contes, per imaginatius que siguin, quan es fan pregar per a menjar o per a adormir-se.... De totes les coses que la senyora Silvana contava a la petita Tea - a Amèrica li deien Doroty-, les que escoltava més a gust era quan li deia episodis de la seva jove amiga Marcel·lina. Els americans a l'hora de dei-

xar-se influenciar per la ingenuïtat o per la imaginació també han anat al davant. Per això han tingut un president que es deia Woodrow Wilson i va inventar la Societat de Nacions, van fer el pont de Brooklyn i la Metro Goldwin Mayer... Per a la petita Tea, doncs, les coses que sa mare li contà de Marcel.lina i la circumstància de la trobada la deixaren embadalida. A cinc anys la petita Tea només tenia una il·lusió, anar a Europa a la recerca de Marcel.lina. La senyora Silvana se n'espantà molt d'aquella il·lusió de la seva filla i tingué por que aquella noia que li havia costat tant de tenir se n'hi anés a Europa. Però a Amèrica tot s'arregla. D'ençà que els americans van obligar al senyor Kaiser a anar a lluir els seus famosos bigotis a Holanda, s'han vist en cor d'investir-ho tot. Com saben tots vostès en guanyaren una altra de guerra contra uns bigotis si bé no tant desenvolupats com els del senyor Kaiser amb molt més verí que els d'aquest. Però mentre esperem la solució que donaren els americans a l'afer Marcel.lina, serà bo que tornem a atravesar l'Atlàntic i veiem quines coses feu la nostra coneguda prescindint de nou de si ho va o no contar tot a Miquelet i a les rates.

Sí que hi pensà Marcel.lina en anar a veure la senyora Silvana. Quan sortí de la presó la noia era la tímidesa en persona. Provà de sortir-se'n per ella sola, primer. Quan anava de casa en casa a demanar feina,

-...i si els interessa, a estones perdudes puc dissertar sobre els poetes clàssics francesos, o ensenyar música noruega als nois... No se la va creure ningú. La gent al veure-li aquell ull no es creia de cap manera que una noia amb un ull com aquell pogués saber les coses que deia. Fou quan no veié cap altra solució per anar vivint,

xar-se influenciar per la ingenuïtat o per la imaginació també han anat al davant. Per això han tingut un president que es deia Woodrow Wilson i va inventar la Societat de Nacions, van fer el pont de Brooklyn i la Metro Goldwin Mayer... Per a la petita Tea, doncs, les coses que sa mare li contà de Marcel.lina i la circumstància de la trobada la deixaren embadalida. A cinc anys la petita Tea només tenia una il·lusió, anar a Europa a la recerca de Marcel.lina. La senyora Silvana se n'espantà molt d'aquella il·lusió de la seva filla i tingué por que aquella noia que li havia costat tant de tenir se n'hi anés a Europa. Però a Amèrica tot s'arregla. D'ençà que els americans van obligar al senyor Kaiser a anar a lluir els seus famosos bigotis a Holanda, s'han vist en cor d'investir-ho tot. Com saben tots vostès en guanyaren una altra de guerra contra uns bigotis si bé no tant desenvolupats com els del senyor Kaiser amb molt més verí que els d'aquest. Però mentre esperem la solució que donaren els americans a l'afer Marcel.lina, serà bo que tornem a atravessar l'Atlàntic i veiem quines coses feu la nostra coneguda prescindint de nou de si ho va o no contar tot a Miquelet i a les rates.

Si que hi pensà Marcel.lina en anar a veure la senyora Silvana. Quan sortí de la presó la noia era la tímidesa en persona. Provà de sortir-se'n per ella sola, primer. Quan anava de casa en casa a demanar feina,

-...i si els interessa, a estones perdudes puc dissertar sobre els poetes clàssics francesos, o ensenyar música noruega als nois...

No se la va creure ningú. La gent al veure-li aquell ull no es creia de cap manera que una noia amb un ull com aquell pogués saber les coses que deia. Fou quan no veié cap altra solució per anar vivint,

que decidí presentar-se a casa la senyora Silvana. La va rebre un criat nou, i al preguntar-li per la senyora Silvana,

- La senyora ha anat a Amèrica a tenir criatures - se li va dir.

De cop, aquell món de batxillerat superior que es pensava trobar, es convertí en un món enemic. Havia acabat la darrera guerra i la gent estava malhumorada i quan veia un pobre demanant caritat encara més. Marcel.lina les visqué totes les darreres guerres. En la del 14, molt jove la noia, encara hi havia en determinats llocs cases les quals convençudes que al món hi havia d'haur pobres i que s'havien de conservar, de tant en tant dedicaven un dia a la setmana a socórrer els pobres a metàl·lic a base de la moneda de coure d'us legal de valor més infim. No s'hi feien pas rics els pobres amb aquelles donacions de dos cèntims setmanals (hi havia algú que deia que les monedes de dos cèntims junt amb les de un s'havien fet pensant que serien les que es podrien donar als pobres el dies de caritat setmanal), però els partidaris de les dites donacions deien que si allò ho fes tothom no hi hauria els pobres que hi havien. Com sempre, la cosa tenia partidaris i contraris.

- Si tothom dóna diners als pobres - deien els addictes al "un altre dia, germà" - aquests amb el temps es convertiran amb uns rendistes raonables, i llavors deixaran de tenir mèrit els que fins ara han tingut bon cor i han fet tocar campanes cada setmana socorrent als pobres aconductats...

Ja era barata la vida en aquell temps, però la moneda que repartia el ric oficial de determinats pobles, no donava ni de bon tros per a tenir un home menjat, bagut, vestit i calçat. S'era pobre igual després d'aquell repartiment setmanal de xavalla de preu baix, però el donant tenia la consideració d'home de bons sentiments, i els pobres per a mantenir aquesta bona consideració acceptaven l'almoi-

na, alguns convençuts que era una obligació del donant ja que ells estaven convençuts que qui té ha de donar a qui no té i la rebien amb cara de "Només faltaria!", i altres, de pobres també n'hi ha de tots, acceptaven el lleugeríssim coure amb una gran reverència.

Hi ha gent que no els ha pogut veure ni els pobres. Gent que diu que es tracten massa bé i que si no s'hi tractessin tant vindria un moment que s'acabarien. Aquesta mena de gent se sol preguntar d'on han vingut els pobres. I de pobres n'hi han hagut sempre. Els homes del món, de tots els mons hi han nascut pobres. Hi van haver primer pobres que rics. El que succeí fou que d'aquells pobres inicials, uns es convertiren, amb el temps, en rics i altres seguiren essent pobres sense pensar el disbarat que això era. Es va veure tard que el món s'anava dividint en pobres i rics. De primer antuvi els pobres es pensaven que tenir un parell de vaques menys que el veí no era res per a no dormir tranquil i que vaca més vaca menys el sol sortia per a tothom. Però el veí anà posseint vaques, i el que no en posseí inventà allò de "qui tingui més que sopi dos cops". Va ser un mal invent ja que si les vaques s'haguéssin nivellat des del començament no s'hagués arribat a les diferències actuals. La manca d'interés per aquesta nivellació de vaques per part dels que en tenien menys, portà un major interès en tenir-ne més per part dels que ja en tenien més i, com a conseqüència, una corrent mundial de dues races que s'anirien conservant a través dels segles: la dels pobres que modernament lamenten la falta de decisió d'aquells primers passats, i la dels rics que beneeixen la dita decisió. Algun ric es torna pobre i algun pobre es torna ric, però les dues sèries, la dels pobres i la dels rics segueix presidint els actuals moviments de rotació i d'altres d'aquest planeta que algú,

fa molt temps, va posar el nom de Terra. El ric, per temperament, i probablement per atavisme, vol ser més ric cada vegada. Cosa aquesta que no es dóna amb el pobre. No se'n vol ser més de pobre, però potser també probablement per herència, el pobre és passiu contràriament a la manera de ser del ric el qual, en general és o preten ser un ric en progressió. I al món fa tants anys que hi ha pobres i rics que ja es dóna per entès, com es dóna per entès que hi han alemanys, francesos, americans, búlgars, russos i baix-em-pordanesos, però és que entre els pobres, els quals amb més o menys bona o mala cara són tolerats a tots els països, sorgiren els pobres de solemnitat, els desvalguts, els pobres que vingueren al món amb peces de menys i que és clar, no s'han volgut morir, han de viure i han de viure del bon cor d'una part del món. I encara hi ha més. Entre els que es mouen amb membres alterats o mancats de membres, hi ha un gremi, sense tara ni defecte vist, que ha escollit la vida de pobre perquè ha considerat que aprendre un ofici o una carrera per a després no poder-los fer servir és un mal negoci. I s'han dedicat a fer de pobre amb tots els inconvenients que l'ofici porta. Ofici que quan s'ha començat ja no es pot deixar. Hi ha molts pocs pobres d'aquests que es trobin treballant en sabateries, brosses o en els Sindicats Nacionals del Blat. Donar dos cèntims o una llesca de pa sec a un coix o a un mancat de bras, encara hi havia gent que ho feia. Ara, quan el que demanava hi era tot, la gent treia aquell repetit: "Un altre dia, germà!", el "tenha paciència" dels portuguesos. I si algú s'atrevia a dir davant un demanador de caritat clàssic, sac, bastó i barba:

- No us en doneu vergonya d'anara a captar a n'aquesta edat?

L'home del sac respongué més d'una vegada:

- No sé fer res més que això jo, senyor.

I si el senyor reforçava els seus arguments amb un:

- Encara, anéssiu coix o us faltés una mà...

- Veurà, senyor, si per a donar-me dos cèntims vol que em talli una mà potser ho arreglarem...

I és que de tota manera a l'hora de donar, ens costa de donar a la majoria. A l'hora de donar no ens hem entès mai gaire a casa nostra i vostès això ho saben molt bé. Molt entusiasme per a les sardanes, molta exaltació per a la dansa més bella de totes les dances que es fan i es desfan, però quan unes noies - i això que generalment són unes noies ben guapotes - passaven amb unes bosses ornades amb l'ensenya nacional demanant per les sardanes, la majoria mira enlaire o al veure venir les formoses peticionàries, molts s'acomiaten de la reunió dient que a les nou tenien un compromís. Molts aplaudiments, molt enfervoriment, molta cosa davant els actes d'una Festa Major, però a l'hora de fer llista per a possibilitar aquelles actes, la llista feia pena de veure. Cada vegada que s'acaba una guerra, i això que a la guerra la cosa que hi mor més són pobres, la quantitat de pidolaires augmenta molt. En determinat moment l'autoritat es va veure obligada a intervenir ja que se li va dir que erem el país que teniem més pobres per quilòmetre quadrat. El govern primer va dir que si els pobres paguessin contribució o que els rics en paguessin pels pobres, però som en un poble que les contribucions no les paga ningú, almenys no les paga ningú a gust... Sí, alguna cosa es feu. Ultra recomanar que amb els pobres es tingués bon cor, en determinats establiments s'hi repartien diàriament un parell de porcions. Això durà fins que començà a venir gent de fora i l'autoritat degué pensar que a fora no n'havien de fer res de la manera que al país es donava menjar a la gent. Fent cua a n'aquells

establiments de les porcions diàries hi trobem gent sense feina temporal, o sigui pobres eventuals, i pobres de professió o sigui pobres de sempre. Els temps eren dolents. Els països s'havien gastat tants diners comprant bombes i canons que no els n'havien quedat per a comprar altres coses tan necessàries, acabades les guerres, com les bombes i els canons, mentres duren. Ningú no comprava res i, si algú comprava, no pagava. Tot plegat encomanava molt mal humor i demanar caritat llavors era un mal demanar. Els captaïres eren mal rebuts, mal servits i mal acomiadats. Entre els concurrents a n'aquelles cues protectores de dejunis continuats, hi trobem Marcel·lina, jove encara, dreta, alta, llisa i amb aquell ull tan conegut. I fou en aquella cua que feu coneixença amb tres pobres notables i independents gràcies als quals conegué una temporada més que gloriosa.

Normalment, els pobres són malfiats, ens referim en aquest cas als pobres que no han treballat mai que són molts més dels que es pensen vostès, als pobres d'ofici, als captaïres enters i ací volem dir elements sense defectes físics vistos. És rar que aquesta mena de pobres actuïn en col·lectivitat. Són independents, separatistes podriem dir, i defensen el seu territori a tot defensar. Si un pobre foraster es presenta en el seu camp d'acció fan prevaler el seu dret si és necessari a cops de bastó. Però trobem tres pobres, ja s'ha dit que en qualsevolga activitat hi ha criteris distints, amb ànsies cooperativistes. Són els tres pobres que portaren a Marcel·lina un temps pels camins que se reixia el seu batxillerat superior. Sent im-los.

- Treballar d'ara endavant - treballar era demanar caritat - serà cada dia més difícil. Jo ho veig molt malament això...

- També l'hi veig jo.

- Més malament es posarà quan s'acabin les cuines.

- Es que hi ha gent que ens mira com si nosaltres no hi tinguéssim dret a menjar cada dia. Ells, aquests que ens miren malament, diuen que venen a parar el plat perquè ara no tenen feina, no poden treballar... Nosaltres no hem treballat mai, qui és que hi té més dret que nosaltres a parar el plat?
- Si ens poguéssim desfer d'aquest deler d'anar cadascun per ell...
- Veuràs, se'n pot parlar.
- Doncs parlem-ne. Tu, noia, com te'n surts?
- Jo ja fa temps que vaig voltant el món, un món petit, és clar.
- Tota sola?
- Sí.
- I què et sembla si ens associéssim?
- Per què?
- Els rics i els que no en són en fan tots els dies de societats i n'hi ha que es diu que donen bons resultats. Seria qüestió de provar-ho.
- No ho sé, jo més aviat sóc espantadissa...
- Si treballem espantats no farem res. Mira, ara cadascun de nosaltres, en un jornal no pot fer més enllà de mitja dotzena de cases de pagès si no són molt lluny l'una de l'altra, o d'un parell de poblets si tampoc estan massa apartats. Per pobres que siguem no se'ns pot pas exigir que fem hores extremes, dic jo. Jo crec que anant sol es perd negoci. Devegades t'arribes a cansar de sentir contestes negatives o abstractes i no treballes a gust. Treballant tots quatre i treballant per la societat potser podríem fer més feina i repartir beneficis...
- Quins beneficis?
- Beneficis monetaris, perquè dels altres... Si en una casa et donen pa, ja sabem en quin estat te'l donen...

- Es que els que donen coses estan molt mal acostumats. També se'ls podria dir que ens el donessin del dia el pa.

- Mira, si tirem la societat endavant es podria posar en els estatuts.

- També, posats a posar, podriem posar-hi que els dos cèntims ja fa temps que han caducat. Podriem exigir com a mínim deu cèntims...Ja rebaixaran, no us preocupeu. Però jo els dos cèntims no els acceptaria.

- Una altra cosa que hauriem d'aclarir és aquest "un altre dia, germà!". Que precisin quin dia és aquest, si la setmana que vé, el mes entrant o quan. Estalviariem molts viatges que ara es fan en va si se'ns digués el dia, no?

- Su partidaris de treballar amb sac o sense?

- Si portes sac sempre es pensa que hu duus quelcom a dins.

- Jo quan treballo a pagès deixo el sac abans de trucar a cap casa,

- La capta fins ara es feia embolicant una cama a un bastó, amagant un braç o parlant sense moure la llengua...

- Això s'ha de seguir fent. Per a demanar caritat s'ha de fer pena, s'ha d'anar pelut i portar, els alts, americanes curtes i, els petits, americanes llargues.

- No, si hi ha moltes coses a arreglar. Jo estic segur que si la societat tira endavant podrem treballar més descansats, implantar tècniques noves i treure uns profits que treballant sols és impossible que treiem.

- Bé fins ara només hem parlat d'homes. Ja ho sabeu que ho hem proposat a n'aquesta dona formar part de la societat?

- Es clar, ho hem proposat a n'aquesta dona. Com et dius, dona?

- Marcel.lina.

- Mira, jo em dic Octavi però em diuen amb tota la raó com pots

veure, el Pansit. Aquest no vol que li diguin altre nom que el Trompeta, i aquest que porta aquest bigoti tan poblat, és conegut com potser t'estàs pensant per Bigoti.

- Tu, dona, quan vas a demanar pel món què presents? No, aquest ull ja te'l veig, però amb aquest ull i prou poques entrades deus fer.

- Jo primer deia que podia ensenyar cant a la mainada i filosofia i lletres als grans, però ningú em creia. Ara allargo la mà i prou. Si em donen bé i si no també.

- A veure, a veure...què vols dir amb això d'ensenyar cant i filosofia i lletres? És veritat o és una forma nova de demanar caritat?

- És veritat. Però qui és que m'ha de creure vestida així?

- Escolta, ho pots demostrar això...això del cant?

- Una vegada m'ho van demanar i com que passava una temporada forta en dejunis no em va sortir cap nota tal com m'havia de sortir i se'm van posar a riure a la cara. Ara em penso que amb els dies que porto menjant en aquesta cuina alguna n'endevinaria. Voleu que ho provi? Us haig d'advertir que jo només canto òpera.

- Marcel.lina, no és pas el cap la cosa que no tens bé?

- Deixa-la que ho provi. No hi perdrem pas gaire ja que cap de nosaltres n'ha sentida, em penso, cap d'òpera.

Sorpresa i gran, entre la futura societat i els formants de la cua. Marcel.lina canta i bé, uns compassos de La Bohème. Bigoti, pobre previsor, aprofitat l'encantament de la gent i ofereix una gorra que qui sap quants caps havia tapat, a la disposició del respectable. És l'inici del capital social de la nova societat ja que la majoria dels cuistes quelcom posaren dins la gorra de Bigoti. I Marcel.lina tornà a cantar en agraïment de la donada col·lectiva. Els tres pobres quedaren mirant-se la noia amb la boca oberta.

- Que és trist ser pobre - comenta El Pansit -, això només ho poden sentir els rics.

- I ho solen sentir haven sopat bé - diu el Trompeta.

- Avui em sento ric després d'aquest concert... Escolteu, pobres, i si a n'aquesta societat que hem parlat hi donéssim uns altres fins? - diu Bigoti.

- Quins?

- Jo no sé com canten els dels teatres i no puc fer comparacions, però potser es perd el temps fent anar a captar aquesta dona en les condicions que hi ha d'anar.

- Què vols dir?

- Mireu, fins ara nosaltres erem uns pobres egoistes. Arreglat un, arreglat tothom. Si el vei ha captat poc, que es foti. Això és manca de solidaritat, ja ho sabem. Potser un dia es pugui formar part d'una Societat General de Pobres, però ho veig lluny ja que els que no són pobres en lloc de fer un sol equip en fan tants com se sap, però per què no comencem nosaltres quatre... espéra't Pansit, deixa'm acabar... per què, dic jo, mentre no arribi aquesta Societat General, no fem nosaltres la nostra societat pensant amb Marcel.lina? Sí, seguirem captant i, si reunim efectiu, captant o sense i jo fins ara he estat un pobre honest, no el dediquem a vestir aquesta dona bé per tal de que quan digui que sap filosofia i lletres i que pot donar lliçons de cant ho pugui fer sense que la gent li hagi de riure a la cara?

Marcel.lina està uns moments com si visqués en un altre món. D'ençà que deixà la casa paterna només ha trobat dos afectes: un a la presó de part de la senyora Silvana, i un entre tres pobres, els tres pobres més pobres i mal-carats del país. Vol dir quelcom, però Bigoti que era un pobre amb visions, es veu, d'economista, diu:

- Espéra't. Jo mai havia sentit cantar com he sentit cantar avui. I ara tinc una altra idea. En lloc de fer-la anar a captar a n'aquesta dona, per què no ens la guardem per a nosaltres? Espereu-vos, tinc el dia de les idees avui. Sí, per què no la guardem per a nosaltres per a donar aquestes lliçons que diu que pot donar a la nostra gent en lloc d'anar-las a donar a cases de gent benestant? Vosaltres sabeu quin resultat poden donar uns pobres que captin cantant, i aportin al capital social el resultat de la capta?

- I tot s'ha d'ingressar al capital social? Un no es pot quedar ni una bicoca per a fumar quan la gent no et veu?

- Primer és Marcel.lina. Primer l'hem d'adecentar. El fumar vindrà després, perquè no suposo pas que l'ofici et dongui per a fumar puros?

- Enter no n'he estrenat mai cap. Devegades afegint puntes n'he construït un. Si ens hem de sacrificar seguiré afegint puntes. Ara, que la gent els aprofita més que abans els puros. No sé si és que s'han apujat o que els que en fumen no volen que nosaltres els tastem ni afegint puntes...

Dels quatre, tan mala fatxa feia un com l'altre. Potser aquell dia portaven el vestit de treballar, però presentaven l'aspecte de pobres absoluts. Els homes eren la mateixa misèria, tant en el vestir com en la fesomia. El Pansit era un nom endeninat. Es pot estar sec, però sec com aquell home hi deuen haver comptats elements. Era dels captaires que quan feia vent fort no podia actuar. Més d'una vegada una ventada d'empenta li havia fet fer més d'un vol baix. I donava la impressió que tenia els ossos flexibles ja que era de mal entendre que una cama d'ossos normals es pogués entortolligar al voltant d'un bastó com s'hi entortolligava la d'aquell home. Per baldera que fos una roba, quan se n'hi donava alguna,

sempre se'l veia amb turmells i colzes al descobert. Normalment els pobres transeunts passaven gana, però El Pansit, degut a la llarguissima superfície a alimentar en passava el doble dels altres. Ell deia que si volia podia passar un dia seguit menjant, cosa, però que, per mor de l'ofici no va poder fer mai. Els hiverns sobretot els tenia de molt mal passar. Quan els fruiters produïen, si se li donava temps, es podia menjar tota la producció d'un presseguer, per important que fos. Degut potser a la seva llargada o a la manca d'actuació seguida dels sucs gàstrics, la quimificació dels aliments era absoluta ingerís la cosa que ingerís amb la col.laboració o sense de la dentadura. La fruita, si no hi havia l'amo a prop se l'empassava entera per desenvolupat que fos el pinyol interior. En temps de sindries i melons mai deixà cloves que descobrissin el seu pas. Si anava una mica adobat i es veia en necessitat d'haver de córrer, quan posava en moviment aquelles dues cames inavabables ningú no el podia atrapar ni quan en alguna ocasió se li havien engegat els gossos. Aquests s'havien de contentar lladrant quan veïen que l'home els anava deixant endarrera a mida que la cursa durava. Ara, quan havia de fer-se escapol per haver visitat sense permís un clos privat i no portava, com li solia passar sovint, les adequades calories a dins, era de molt bon atrapar. Se sap que una vegada a punt de ser aconseguit per un pagès armat de pal, s'aturà i li digué:

- Veureu, senyor, a mi, segons quins dies no m'atrapa qui vol. Avui, com heu pogut veure, sóc de bon atrapar, i tampoc us vull fer córrer més. Quantes garrotades creieu que val una dotzena de préssecs? Si ens entenem amb el preu el dia que vos no sigueu a l'hort i jo sí, em presentaré perquè cobreu. Si no és d'aquesta manera jo no en puc menjar mai de préssecs.

El pagès era a poques passes amb el garrot a punt.

- Jo ja comprenc les ganes que teniu de pegar-me. Ara us haig d'avisar. Jo tinc una mena d'ossos molt poc consistents i amb una sola garrotada, aplicada amb massa entusiasme us podria quedar als dits...

Quina un pagès surt darrera d'algú que li ha pres una dotzena de préssecs, armat de garrot, és per a fer-lo servir, i aquell home considerarà que no es podia pas rescabalar dels préssecs amb bones paraules i, sense deixar dir res més a l'amic Pansit aplicà una senyora garrotada en ple pectoral del pobre. Ja ho havia dit aquest que tenia els ossos delicats i el resultat del cop de garrot fou la caiguda fulminant del captaire. El pagès pensà que havia pegat amb excés i l'espantà veure l'home al sòl, allargassat i immòbil. Tornà a casa a cercar gent. El Pansit mig escoltà una conversa.

- Però...?

- L'he vist menjant-se una dotzena de préssecs.

- I per una dotzena de préssecs heu potser mort un home?

- Jo, francament, primer només el volia fer córrer i ~~però~~ però ell s'ha aturat i m'ha preguntat quantes garrotades valia una dotzena de préssecs, i jo, com que tenia el garrot a la mà, doncs no m'he pogut estar de fer-lo servir...Potser sí que ha pegat una mica massa fort. Ell ja m'ho deia que tenia els ossos flacs.

- Sí bé, però...

- O és que tampoc estaria bé que en lloc de fer córrer el garrot els desitjessi un bon Nadal quan us prenen les préssecs!

- Home, tampoc. Aquest home potser s'havia jugat una garrotada per a menjar una dotzena de préssecs, però no crec que s'hi jugués la vida...A veure...aquest home encara respira, respira poc però res-

pira.

- Què fem?

- Portem-lo a casa, a veure si el refem...

Hi hagué treballs amb aquell trasllat ja que El Pansit l'agafessin com l'agafessin els dos homes, una part d'ell sempre tocava a terra. De la casa en surten les dones. S'espanten al veure que s'hi porta un home desmaiàt.

- Què ha passat?

- Una garrotada del pare.

- Per què?

- Se li ha menjat una dotzena de préssecs.

La mestressa que era, es veu, l'encarregada de vendre la fruita, diu:

- Massa poc! Una altra vegada s'hi mirarà més.

- Pobre home...- diu la filla -. I si l'ha mort? Es pot matar un home per una dotzena de préssecs?

- Podria dir que me n'ha agafat més d'una dotzena...

- Bé, no discutim ara. Aquest home fa una estona que encara respirava.

- Aquests tenen set vides, com els gats! - fa la mare.

-,Va mare, va...Tu, Caleta, porta una mica de vi ranci.

- Jo em penso que la garrotada li ha fet tan mal perquè l'ha trobat buit de ventre....Ja us l'haveu mirat bé? Mai havia vist una cosa tan llarga. Ja és ben trist ser pobre i ser tan llarg...Ha de tenir molta més gana que els altres.

- Porta el vi, Caleta i deixa't de comentaris. Si se'ns mor a casa els maldecaps seran nostres.

Ja el refeu a mitges el vi ranci al Pansit, però l'home volgué aprofitar-se de la situació i malgrat que aquella garrotada es podia

posar al davant de totes les que tenia memòria d'haver rebut, obrí i tancà els ulls tres o quatre vegades, i feu amb un fil de veu:

- Ho veig tot borrós...Carai, amic, quina garrotada! No m'heu donat temps a pair-los els préssecs...

Es tractava de refer aquell home per a evitar-se complicacions, i se'l refeu.

- Ja em va passar...- deia el Pansit de tant en tant després de cada ració que se li portava.

Feu un veritable bnaquet, com només l'havia fet somniant, i l'home per acabar les coses bé,

- Ara m'acabaria d'entonar una mica de vi d'aquell que m'heu donat primer...

Acabada la toma de vi se senti un eructe de gran volum, i El Pansit digué:

- Això és senyal de que tot se m'ha posat al moll de l'os. I ara senyor - feu dirigint-se al pagès-, si per a cobrar-vos-ho tot plegat em voleu tornar a garrotejar em penso que ho resistiria més bé que la primera vegada...

D'ençà d'aquell dia El Pansit, sempre que preveia garrotades mirava de no rebrer-les en dejú ja que per poques coses que portés menjades sabia que no el podria atrapar mai ningú a l'hora de córrer.

Al Trompeta se li deia aquest mot per una qüestió de veu. Nasqué amb una larix que li permetia expressar els sons amb un espinguet fora escala. Quan de menut plorava el sentien plorar d'un cap a l'altre de poble. Visqué un temps en un barri de cases més que barates ja que mai pagà cap inquil.lí, i era l'encarregat, ja més grandet, de cridar tota la quitxalla del barri quan no era a casa

a l'hora que hi havia de ser. Quan del barri s'escapà la noia del pintor Barnet amb el noi de l'altre pintor, el pintor Mestres, i quins pares no volien el festeig per mor de la competència, el Trompeta tingué una intervenció boníssima encara que resultats nuls. L'oposició dels pares era purament professional. El pintor Barnet deia que ell sempre havia de repintar les pintades del pintor Mestres i aquest sostenia que sort d'ell si el pintor Barnet podia mantenir una parròquia donant els darrers tocs a les pintures deixades per bé per Barnet. El petit Trompeta, doncs, fou el designat per a cridar de dalt del Puig dels Vents el nom dels dos fugidors els quals la gent ja sabia que no havien anat massa lluny. Trompeta feu una gran crida la qual la senti gent de qui sap a on i que la sentiren la parella fugitiva, però quan es fugí es fugí i qualsevol la fa tornar a una parella quan vol fugir per més que un s'esgargamelli cridant-la...

Una ben curta temporada Trompeta anà a estudi perquè es cobrava per anar-hi i amb el sou que portava el noi gairebé en vivia tota la família. Quan les autoritats consideraren que cobrar per anar a estudi era fer-ne potser un gra massa, el pare de Trompeta fou, entre altres, un dels que se senti ofès i va treure el noi d'estudi.

- Què s'han pensat aquests! Volguer que el noi vagi a estudi de franc... Segur que això és cosa de capellans. I, mira noi, d'ara endavant si vols quartos t'hauràs d'espavilar!

A Trompeta ja no li anava massa bé anar a estudi ni cobrant i, a cap edat encetà la vida de carrer i se n'anà pel món a captar. Aquell espinguet inicial el conservà molts anys.

- Ja t'hem sentit! - li deien sovint les cases on anava a pidolar -. No som pas sords!

Trompeta era un pobre ben educat. Sempre deia gràcies, tant si se li donava una armilla com un "Déu t'empari!". Aquesta manera de produir-se li donà algun bon resultat ja que el possible donant al sentir-se regradat per no haver donat res,

- Espéra't - deia, i quelcom donava.

Trompeta, això sí, un temps, anys després, ensalivava molt quan veia dones. Patí cosa de no dir quan n'hi passava alguna pel costat i més patia quan més grassa la dona estava. Ja sabia que era una cosa que no podia haver, una cosa més a la qual els pobres com ell no tenien a l'abast. Tenia ullada la mestressa del Mas de les Oliveres la qual era una mestressa que valia per dues i a la qual havist més d'una vegada portant pollastres a mercar. L'havia seguida de lluny veient-la caminar i aquell caminar tenia al pobre Trompeta desballestat..No és pas, senyores i senyors, no tenir taula parada, portar calces raonables, un duro a la butxaca i un puro a la boca, els mals dels pobres! Qui s'ho pensa, pensa malament. Pels pobres nòmades dels petits poblets i de llogarets de terra endins existeix el mal de la manca de companyia femenina, N'hi ha que no se sap com s'ho fan, però pobres i tot van fent, però el pobre que no té pobra i s'ho agafa malament té un mal viure. I Trompeta, una temporada tingué aquell mal viure. Fou la temporada que seguí la mestressa del Mas de les Oliveres portant pollastres a mercar. I, aquell divendres: "Avui!" es digué Trompeta. No vol mirar la diferència entre un pobre com ell i la voluminosa i fresca mestressa. No mira res. Això sí, es presentà ben educat com sempre.

- Bon dia tingui, mestressa! - va dir sortint d'un giravolt de camí plantant-se davant per davant de la mestressa portadora de pollastres.

- Bon dia, l'home, que ja el fa.

- Mestressa, jo ja fa molts dies que us segueixo.. Quant voleu...

La mestressa contempla l'estampa de Trompeta la qual entre els dejunis normals i el patir d'esperit dels darrers temps era una estampa colpidora de veres.

- Pels pollastres potser? Els tinc tots compromesos a mercat.

- No, no, quant voleu vos. Digueu-m'ho i us ho porto, ho robo. I quant més demaneu més content estaré de poguer-vos-ho portar.

La mestressa del Mas de les Oliveres es veu una mica apurada. Feia temps que anava a mercat i mai s'havia trobat en un cas com aquell, si bé alguna vegada algun agosarat li havia lloat barroerament els voltants. Ara, ella es veia prou mestressa si havia entès bé la cosa que volia aquell home, de desfer-se'n amb un cop de parell de pollastres. De moment, provà una sortida,

- Mira, si vols un pollastre te'l donaré bé de preu...

- Encara que un pollastre em vindria molt bé, és a vos que us vull, a vos...

La mestressa veu que ja ho havia entès bé la primera vegada.

- Tu què t'has pensat, desgraciat! Sàpigues que tinc un home a casa, el meu, que és l'encarregat d'això que tu em penso que vols.

- No hi ha home que valgui, mestressa! Després, ell ja us té sempre que vol.

- Aparta't o si no d'un cop de parell de pollastres t'aparto jo. Poca-vergonya, més que poca-vergonya!

- Això, mestressa no és pas a cops de pollastre que s'ha d'arreglar. Demaneu...

- Té! - fa la mestressa donant un fenomenal cop de parell de pollastres en plena cara de Trompeta. Aquest trontollà davant el for-

midable cop, però els que l'acusaren més foren els dos pollastres els quals cridaren com mai s'ha sentit cridar a cap pollastre. Al primer cop en seguí un altre i un altre després. Faci-se'n càrrec, es tractava d'una dona que defensava la seva honestetat a cops de parell de pollastres que potser era la primera vegada que tenia lloc. Els pollastres s'han fet servir per a fer-los a la punta, rostits, amb llagosta, bullits, amb salsa, però rares vegades, que se sàpiga, una dona s'hi ha defensat l'honra. I aquella mestressa ho feu, com una Valquiria desfermada. Al quart cop de parell de pollastres, Trompeta ja no era ell. I coses que passen, els escandalosos crits dels pollastres feren desviar camí a una parella de guàrdies la qual acudí al lloc del succés al temps que la dona estava rematant al baldat Trompeta al temps que deia:

- Jo portaré aquests pollastres a mercat morts i ja mig plomats, però t'hi miraràs més, si te'n surts, a proposar segons què a la mestressa del Mas de les Oliveres!

Trompeta d'aquell epissodi se'n feu uns anys de presó per intent de violació. Ningú no li feu cap cas quan va dir que ell no havia passat de fer una proposició a n'aquella dona. Ni li valgué res quan digué:

- I com ho hem de fer, senyor jutge, nosaltres pobres quan veiem una dona com la mestressa del Mas de les Oliveres?

- La culpa és vostra, per ser pobres! - va contestar el senyor jutge.

Els anys passats a la presó anaren afeblint les ànsies del pobre Trompeta, i quan sortí va veure, desanimat, que al trobar la primera dona que trobà, i això que es tractava d'una dona de boníssims armaris, el deixà com si no passés ningú.

Bigoti era un pobre amargat, inconformista, protestatari. Mai s'hi trobà bé fent de pobre, però no sabia fer res més. Ell no ho acceptava que al món hi hagués pobres i rics. O tots pobres, o tots rics, deia. Però no trobava suport en altres pobres els quals li deien que al món precisament hi havia d'haver de tot, que aquesta era la gràcia del món, que hi havia rics i pobres de la mateixa manera que hi havia metges i malalts, sants i pecadors, treballadors i ganduls, govern i oposició, blancs i negres, russos i americans, gambes naturals i gambes a l'àcid bòric,, lladres i civils, oradors i escoltadors, cops d'Estat i Estat de cops,, gent a cavall i gent a peu, generals i soldats, aplaudits i splaudidors, fembrers i homo-sexuals, directors i dirigents, aquaris i capricornis, cafè i malta, unitaris i autonomistes, venedors i compradors, matrimonis i divorcis, moros i cristians,, gegants i caps-grossos,, monàrquics i republicans, dretes i esquerres, catalans i catalanistes, abstemis i borratxos, isabelistes i carlins, matiners i noctàmbuls, cap-ficats i tavernacles, literats i analfabets, senyors Esteves i àcrates, restrets i desventrellats, riolers i seriosos, senyores i minyones, gourmands i miquetes, poetes i versaires, escandalosos i pacífics, gent que paga amb diners i alta amb la cara, matarrunguetes i monges de vetlla, espeditistes i esperitats, cabaretistes i missaires, manyacs i del morro fort, adúlter i monogams, erudits i plagiadors, simpàtics i xenosos, mestres i deixebles, rondinaires i complimentosos,, creients i escèptics,, tibats i boca-molls, confessors i confessats, banya-ricards i xitxarel·los, activistes i paradors de sol, bombers i caladors de foc, carrabiners i contrabandistes, fulla-dominicalistes i broc-grossistes, conseqüents i centristes, vaguistes i esquiroles, carnissera i vegetarians...no, no tot això per Bigoti era mal posat, s'hi rebel·lava, i era un po-

bre malagradós.

- Només?! - havia dit gairebé sempre al rebre una almoïna.

Quan passava hores baixes acudia a totes les manifestacions que s'organitzaven fos per la cosa que fos. La qüestió que es fessin per a protestar d'alguna cosa. L'organització d'una Societat General de pobres feia temps que la portava de cap però fins quan es trobà amb Marcel.lina ningú no n'hi havia volgut saber res. Ell deia que un pobre passiu, conformat, tímid, estemordit, és un pobre que no farà mai res. És un pobre que quan al demanar caritat sent de resposta que les coses estan però que molt malament, ha d'acabar dient:

- Ah, mirin,, ja me'n faran un altre dia...

En canvi, un pobre actiu, agosarat, inconformista, valent i associacionista, té molt de guanyat si troba seguidors... Per això el dia de Marcel.lina, Bigoti va començar a posar en pràctica les seves idees associacionistes.. La primera cosa que s'acordà fou convertir a Marcel.lina en una dona presentable. Ja sabem que algú va dir que Marcel.lina tindria un bon guarda-roba demanant caritat o no. De mudar una dona aquells tres pobres es veu que en tenien una idea curiosa, ja que tots tingueren un mateix pensament. De tres cases de modes desaparegueren tres vestits de núvia. Aquestes desaparicions provocaren situacions a remarcar. Primer que Marcel.lina no els acceptà.

- On voleu que vagi a demanar caritat o a donar lliçons vestida de núvia!

I els tres socis es veieren obligats a tornar els tres vestits. Després, tres núvies que ja ho tenien tot a punt, nuvi, cerimònia i convit, prengueren decisions diverses. Una d'elles feu constar que l'acte s'havia de suspendre degut a la desaparició de l'aixovar

nupcial. Això complicà el matrimoni puix que el nuvi, el qual es casava a contra-cor, va pensar que la desaparició del vestit era una excusa ja que a casa de la núvia l'acceptaven rondinant, i digué que s'hi pensaria a casar-se. La núvia Julieta, la qual passà un gran disgust quan se li comunicà la desaparició del vestit nupcial, regal del parent farmacèutic senyor Vinyablanca, quan se li comunicà la recuperació no en digué res al farmacèutic i obtingué una nova aportació a metàl·lic d'aquest per a la compra d'un nou vestit. El farmacèutic era un home que es queixava sempre i a la farmàcia se li senti a dir:

- No sé pas on anirem a parar. Fins ara es robaven bancs i com que els bancs tenen molts diners la gent no en feia gaire cas. Jo mateix quan sentia a dir que havien robat un banc deia, mira, val més a n'ell que a mi... Però és que ara ja es roben vestits de núvia! I han robat el que vaig comprar a la meva neboda i ara n'hi tinc de comprar un altre. Es clar, no es pot pas casar amb bata, senyora Funalleres. Després trobaran les medecines cares! Si anem seguint així vindrà un dia que robaran les farmàcies i tot...

A la tercera de les núvies era a n'ella que no li feia prou el pes el casament. Trobava que s'havia errat de parella i que li agradaven molt més altres joves que el que els pares li havien assignat per a marit. Una amiga li havia fet recalcar que el que havia de ser el seu marit era un home molt carregat de ventre i que un marit així, ultra fer-lo servir molt a taula, flaquejava en altres activitats matrimonials. Així que se li comunicà la pèrdua del vestit feu dir a la família del futur marit que ella sense aquell vestit no es casaria. La noia va veure una sortida en aquell matrimoni que ella no feia a gust, però al ser-li tornat el vestit no va tenir més remei que casar-se amb aquell home de ventre prominent. El què

són les coses, però. Aquella noia que s'havia casat mal-contenta i plena de rezels, va declarar temps després a n'aquella seva amiga que s'havia pronunciat contra els ventres importants, que en aquest món no hi havia res com casar-se amb un home gras. Són gent amable, optimista, complimentosos...

-...i en quant als teus temors per les noses del ventre, ni parlar-ne! Aquest meu home del ventre en fa el què vol. I, per allò que tu et pensaves, no sembla ni que ventre tingui...

També tingué altres estadis la treta i tornada de vestits nupcials.

Bigoti
Just quan ~~Bonsò~~ es presentava a la casa de mades es parlava que les venedores no vigilaven com abans i que no vigilant era molt fàcil emportar-se, sense pagar, la roba que la gent volia.

Bigoti
- Senyors - digué ~~Bonsò~~ - jo el vinc a tornar aquest.

- La policia, aviseu la policia - digué; algú.

- Si aviseu la policia me l'entrono. I us adverteixo que no ha servit. La que se'l posi hi pot portar un ram de tarongina sense tornar-se vermella, almenys per la qüestió vestit.

Bigoti ja tenia la seva societat en marxa i el preocupava el capital social, tant, que digué:

- Jo us torno el vestit intacte, però us el torno a meitat de preu. No en tregué ben bé la meitat perquè els botiguers eren regaters, però feu una bona aportació a la caixa social.

La tornada, per part de Trompeta, fou normal o gairebé.

- No és ací que us han agafat un vestit de núvia?

- No ho sé. D'ací s'emporten moltes coses. Les unes les paguen i les altres les queden a deure.

- Aquest segur que no es va pagar.

- Que s'hi ha de fer algun retoc?

- Depen. Si la núvia s'ha engreixat l'haureu d'eixamplar, i si s'ha afluït l'haureu d'estrenger.

- Però a vostè qui li fa tornar? Es que la núvia s'ha desdit de casar-se?

- La noia per la qual havia de servir ho veu una mica lluny encara això de casar-se. Ens van precipitar a regalar-li aquesta mena de vestit.

- Ens hi trobem molt sovint en casos així. Omplenem l'escaparata de vestits de núvia i la gent ara es casa amb vestit-jaqueta. Si vol l'hi podem canviar.

- Doncs canvieu-me'l.

- Esperis que vaig a la tercera planta a deixar el que porta. La noia que rebé Trompeta trigava molt a baixar.

- Senyoreta - diu l'home a la dependenta que té més a prop -, ha vist aquella noia de les ulleres que ha passat amb un vestit de núvia?

- Sí, és la Pepi. Que és vostè que ha tornat el vestit?

- Sí, m'ha dit que me'l canviaria pab un vestit-jaqueta.

- Ah, sí, s'hi casa molta gent ara. Així després de la cerimònia la núvia no s'ha de canviar de vestit. Que n'hi ha algun que li agrada?

- Sí, posi-m'hi aquest, sí, aquest mateix...

Quan Trompeta surt baixa la senyoreta Pepi acompanyada d'un senyor amb barba de venedor de vestits.

- No hi havia un home ací fa poc, més aviat mal xingat?

- Sí m'ha dit que canviava el vestit de núvia per un de jaqueta.

- I ja és fora?

- Sí.

- Amb el vestit jaqueta?

- Sí, és clar. Per què?
- Per res, per res. Jo ja fa temps que vinc dient a l'amo, el qual sosté que s'ha de tenir confiança amb el client, que això era abans, que ara qui no corra vola i que qui vulgui vestits que pagui... Però ell que no, que si no es donen facilitats no es fa negoci... En fi, hem recuperat un vestit de núvia i hem perdut un vestit-jaqueta. Tot és negoci i més malament podia haver anat...
- El Pansit encara era un pobre honest. Es limità a tornar el vestit.
- On volen que els hi posi? - va preguntar.
- Però no és el vestit que ens van robar aquest?
- Senyor, quan una cosa es torna no hi ha robo.
- Però, però... per què el torna vostè aquest vestit?
- Que no en té prou que l'hi torni?
- Ah, sí, sí, és clar, però no ho entenc.
- No ho enten, no ho enten... li costa molt d'entendre les coses a vostè! Ací té el vestit.
- No ho sé, què tinc de dir jo...
- Digui gràcies, home de Déu!
- Ah, sí, sí, moltes gràcies, senyor. Però a vostè venir-lo a buscar i a tornar-lo quelcom li deu haver costat, i no voldria de cap manera que hi perdés diners. Això la casa m'ho criticaria, i la nostra és una casa seriosa. Quant li hem de donar?
- De cap manera. Jo sóc un home honest.
- Almenys prengui això per despeses de locomoció!
- Miri, veu, això sí. Ara l'agraït sóc jo...

Aquells tres homes, captant o sense, mudaren a Marcel·lina. I aquesta començà a donar classe als pobres. Com en tot, els principis no foren molt brillants ja que els assistents eren pocs i els pocs que

hi assistien quedaven boca-badats davant les actuacions de Marcel.-lina. Aquesta encara seguia tenint aquell ull anti-governamental, però un altre goig feia vestida com la vestí la Societat. Bigoti no parava d'animar els assistents a les classes.

- No escolteu i prou. Apreneu. Aquestes classes es fan per a tots vosaltres. Sortint d'ací podeu anar a captar fent serenates o dient versos d'aquells que agraden a les dones. Serà una altra cosa fer una capta il.lustrada o musical que fer-la com fins ara allargant la mà i prou...

La concurrència anà creixent i començaren a sortir pobres que es convertiren en alumnes i algun s'emportà bones notes a classe i bones recaptas cantant o dedicant dècimes i sonets a les senyores. La societat anava per bon camí i Bigoti ja pensà en adquirir un domicili social. De moment les classes tenien lloc en un casalot mig arruïnat voltat d'uns camps erms. L'home no parà fins que sabé de qui era aqueklla propietat. N'era l'amo el vell Cabrer renyit amb la família perquè havia deixat els camps sense treballar. Aquest fet fou la clau per la qual la societat adquirí la casa a bon preu. Bigoti anà voltant el vell Cabrer:

-...i sí la cosa que us plauria més és donar un disgust fort a la família ho podeu fer venent-vos la casa a preu rebentat. Quan més barata us la vengueu més disgustareu a la família. Més que afavorir-nos a nosaltres seria desplaure a la família...

L'operació es feu, i, per la societat fou una gran operació.

- El disgust que s'emportaran - deia el vell Cabrer - quan sàpi-guen que m'he venut la casa a n'aquest preu!

Fer treballar els pobres fou com ensenyar un cavall a escriure a màquina. Aquella gent que no havia treballat mai deixà la casa, al

fer-ho, amb més males condicions que no la trobaren. Es feu necessari una capta especial i llogar un paleta que deixés el teulat en bon estat i un fuster que hi deixés portes i finestres. Els assistents a les classes augmentaren i així mateix anaren augmentant els pobres que en sortien amb bones notes i l'import de les captes. Sentir un pobre cantant italià pels carrers feu el seu efecte. La gent s'arribà a creure que es tractava d'un tenor de nom el qual havia renyit amb la senyora tiple o amb el senyor director d'orquestra. Hi hagué porbes, sortits de les lliçons de Marcel·lina que foren llogats per a actuar en centres recreatius i culturals la qual cosa permeté engrossir el capital de la societat. Allò permeté pensar en moblar la casa. Amb el temps hi trobem tot un senyor piano. No se sap d'on havia sortit, però els que el portaren van dir que era un piano d'ocasió. Els tenors solien fer captes més fortes que els recitadors. El poble sempre ha fet més cas de Rigoletto que de l'Araucana, de La Tosca que de l'Any Mil, de Donizetti que d'Omar Khayyam, i el poble és el poble, el poble mana. Ja hi ha constitucions que ho diuen: la sobirania nacional resideix en el poble. El poble manava, doncs. Els diputats són poble, els ministres són poble, el cap del govern és poble, el Congrés és poble, el Senat és poble. Qui és que diu que el poble no mana? Mani o no mani ja que no volem discutir, la societat fundada per El Pan-sit, Trompeta, Bigoti i Marcel·lina, va endavant. La casa del vell Cabrer és desconeguda. Ara ja hi ha biblioteca. Al principi, com a moltes, els llibres no es llegien, però Trompeta el qual havia anat una mica a estudi fou nomenat professor de primera ensenyança. Les classes, tal com diu la constitució, eren gratuïtes. I Trompeta el qual s'agafà el càrrec seriosament, emprava els sistemes

dels mestres del seu temps. Quan algun pobre s'errava llegint o escrivint Trompeta mastegotejava a fons, estirava orelles o feia posar alumnes que passaven de molt de l'edat de cara a la paret o de genollons amb mitja dotzena de llibres a cadascun dels braços estesos. No obstant i això, o per voluntat dels pobres o en virtut de les bufes de Trompeta més d'un acabà un curs llegint i escrivint d'una manera plausible. I era curiós veure en algun pobre que un pobre oertint de demanar caritat entrava a comprar-se un diari. També hi havia pobres els quals ni aprengueren de lletra ni de cantar i que despotricaven contra els que cantant o explicant la vida del Duc de Ribas feien raonables ingressos a la societat. Eren pobres dissidents, reaccionaris que titllaven els seus antics companys d'haver-se passat al capitalisme i d'haver renegat de la seva condició de pobres. Igual que els que no són pobres, no? Ja ho saben vostès que hi ha hagut més d'un ministre que perquè no se l'escoltava prou s'ha establert per ell i ha fundat un partit nou. En la societat normal això no és problema sempre, naturalment, que no sigui tot el consell que plegui i s'estableixi per ell. I tampoc no fou problema en la societat de pobres la decisió d'aquella minoria. Es tractà com a minoria de l'oposició i llestos. Quan es presentaren de debó els problemes fou quan la societat semblava que navegava a tot vent. I el problema fou Marcel·lina. A pesar d'aquell ull que ja l'acompanyava per vida, el seu goig feia d'ençà que se li feu estrenar aquell primer vestit-jaqueta. I, per a justificar el problema, volem recordar que dintre la comunitat Marcel·lina era la única dona que hi havia. Quan encara anava vestida de pobra, algun pobre com ella es veié en cor de picar-li l'ullet ja que la majoria dels pobres desconei-

xen el festeig parlat. Acostumats a una vida de mal passar, dura, llarga i enemiga que els fa seriosos, callats i introvertits, quines coses es pot esperar que diguin a una pobra com ells que va pel món amb el mateix bagatge de misèries. Li poden dir que la troben decorativa a una pobra amb sac i faldilles, gairebé amb més forats que roba, esperrucada, bruta i mal calçada? Quines espereances pot donar un pobre d'ofici a una pobra de la mateixa mà d'un canvi de vida, de parar-li casa i posar-li minyona i de portar els nois a una escola privada? Per què ha de voler, aquell pobre absolut que una pobra el triï a n'ell entre altres possibles competidors? Què pot oferir un pobre mal classificat a una pobra com ell? Sí, una flor natural, un penjoll de raims o una butxacada de peres, unes dents blanques o una posta de sol...Es per tot això que els pobres no festegen oralment. Si troben una dona del seu braç proven fortuna picant l'ullet i si reben contesta de la mateixa marca, doncs no se'n parla més i la cosa va endavant amb totes les conseqüències. No es pot fer decantar per un pobre una dona del ram, amb joies, sabates nà vestits almenys que deixi de ser un pobre honest i llavors no té cap mèrit. Aquest fou el cas del caixer de la societat, el caixer Oreneta el qual, per a fer un obsequi a Marcel.lina va sostreure diners de la caixa. La cosa es va saber i fou expulsat de la societat.

- Altres han fet coses com aquestes - digué el caixer Oreneta -, i si no han tocat la caixa social n'han tocat d'altres. Es que segons quines caixes es toquen és pecat i segons quines no?

- Si s'han tocat les caixes de fora de casa, no ens hi fiquem, i tampoc ens hi ficariem si les haguéssis tocadés tu, però tu has tocat la nostra, de caixa, i encara que t'honori haver-la tocada

per Marcel.lina, un caixer és perquè els comptes se li avinguin i no perquè no se li avinguin - se li contestà.

Tant com Marcel.lina fou pobra, es passejà pobra i hi anà vestida, ningú no se li acostà amb intencions declaratòries, i això que la noia volia sense parar una noia seva, però el temps passava i no hi havia declaracions, i sense declaracions, segons creia ella, no hi podia haver noies. La noia no sabia que se n'han fetes moltes sense declaracions específiques. Primer no n'hi havia hagudes perquè Marcel.lina, vestida de pobra no tenia massa atractius, i, segonament perquè, com s'ha dit, un pobre en tòtum no està per a tirar floretes a dones de la seva mà. Però quan la societat mudà a Marcel.lina, i quan alguns pobres sortits amb bones notes de les classes de la noia també es presentaren mudats, les coses foren canviant. Els pobres mudats ja es veieren en cor d'acostar-se a Marcel.lina amb unes intencions que cap d'ells s'havien vist en cor de manifestar quan eren pobres i prou. I també s'hi veieren en cor altres pobres que sortiren flacs d'estudis. Fou quan se sabé que el piano de la societat no sortí dels fons de la mateixa sinó que fou l'aportació privada de pobres amb afeccions marcel.linesques els quals adquiriren l'estri per la via ràpida d'un centre cultural en el qual, el dia que en fou sostret hi havia de donar un concert la filla del notari Pineda. De la desaparició del piano se'n feu una qüestió política i s'agafaren tots els considerats caps-escalfats del poble.

Els problemes es feren més problemes per mor de Marcel.lina. I quan els fundadors de la societat es donaren compte de la solfejada general a la noia també volgueren fer sortir els seus drets i, com la majoria dels socis actius no repararen en medis per acostar-se a la noia. L'estatge social es convertí en un museu de renovació cons-

tant: mobles, quadres, tapissos, gerros, escultures, estores, incunables... Aquella gent per Marcel·lina, ho feu tot, però tot. Es clar, si hagués estat un sol potser la noia s'hagués pogut decidir sense retrets de consciència, però per qui s'havia de decidir si tots, tots, havien fet coses per ella? Uns havien après solfeig, altres de llegir, altres humanitats, altres havien fundat la societat, altres l'havien decorada... I els interessats començaren la batalla i en les batalles, ja se sap, es fan coses que en temps normal no es fan. I degut a n'aquella batalla el domicili social era un domicili de senyors. La pobra Marcel·lina, aqueferada amb les lliçons musicals i literàries, passà un temps que es pensà que tot allò eren aportacions d'alumnes aprofitats que treien bons guanys de llurs actuacions. Quan es donà compte de la realitat, ja entre els socis hi havia una guerra encesa. I Marcel·lina, ja patidora per herència, no hi va veure sortida i patí pels quatre costats. Primer foren intervencions orals,

- Si no hagués estat jo no hauries estrenat mai cap vestit!
- Per tu he après La Marina i porto calces noves!
- I aquest piano, no et diu res? No saps qui te'l va portar?
- Quan t'havies pogut plantar davant un quadre com el que et vaig dur?
- Per què et penses que m'he après Hamlet de memòria?
- Aquesta societat és cosa meva!
- Per què, doncs, ens has tret de pobres?
- Si ara que tinc quartos no hi vols saber res, ja em diràs què vols que faci...

De les paraules es passà als cops com en els estaments fora del seu món. Aquells homes deien que si als altres es batien per les dones que també s'hi podien batre ells. I s'hi bateren. Uns ho-

mes que fins feia poc vivien, conformatats o no, pensant que no podien ser altra cosa que pobres sense aspiracions, sense afanys, sense anhels, sense lluites i sense res, es troben de cop davant un fi en les vides llurs: Marcel·lina. I tots volen ser el primer d'arribar-hi. Són coses, ja ho saben vostès, que fan els homes quan hi han dones pel mig. La societat en pes es posà nerviosa i els cops encara la hi posaren més. Davant la gravetat de la situació els consellers convoquen una reunió general extraordinària. No hi falta cap accionista. I tots mudats. La reunió està a punt de començar. Hi falta la noia. El nerviosisme creix. Se senten veus demanant responsabilitats. Algú proposa vots de censura. Un a un es miren per si hi falta algú que hagi pogut desaparèixer amb Marcel·lina. Hi és tothom, sembla. Haurà marxat sola Marcel·lina? De qui serà la culpa? De tots. Ja s'ha mirat bé si hi és tothom? Sí que falta algú, el pobre Busquets, el que portà el piano, el que no aprovà la classe de cant i el que es posava a riure quan assistia a lliçons de literatura i es tocava a Victor Hugo o al senyor Pirandello. I s'esdevingueren dos fets que van suspendre les activitats socials. Quan tot eren càbales i mals pensament es presentà Marcel·lina vestida de pobra i, poc després, el pobre Busquets acompanyat de les autoritats.

- Ja que no és per a mi no serà per a ningú! - va dir d'entrada el pobre Busquets. I dirigint-se a les autoritats, afegí: I, senyors, tot això de la sala de juntes és robat, o agafat si volen, a la sala de música hi troberan el piano que fa anys fou canviat de lloc de quan era al Centre Cultural del poble, a la biblioteca, si bé hi han alguns llibres regalats pels tenors de la casa, els que diuen que valen tants quartos no ho són de regalats, els mobles tampoc ho són tots de regalats encara que a les botigues on

s'estaven s'hi veiéssin uns grans rètols dient: "Objectes de regal"...Ara, senyores autoritats, la noia és innocent del tot. El tracte és el tracte. Agafeu-nos a tots però a ella, encara que ara la veieu vestida de pobra, ni posar-li una mà al damunt, ni tocar-li un fil. Si nosaltres no ho hem pogut fer, no ho ha de fer ningú, per autoritat que sigui...

Bigoti defensà la societat fins el darrer moment.

- Veuran, senyors, ja ens agafaran, però això és una societat, una societat com les demás en la qual els socis discuteixen i si cal s'arriben a la cara...S'esperin, s'esperin...Som una societat amb capital guanyat honestament...un moment, un moment...Quan consideren que val aquest piano? I aquests quadres? No, tots no, n'hi ha de comprats...Per favor, per favor, ho pagarem tot, mobles, gerres, tapissos, llibres vells. Podem trigar, però pagarem. Tenim recursos propis. És una societat la nostra per l'emancipació dels pobres. Si es dissona els pobres serem cada dia més i no passarem mai de pobres. Serem uns pobres que l'Estat no en podrà treure cap profit. Pensins, senyores autoritats, que si fan les coses bé i la societat segueix els pobres avui emancipats i els que es puguin emancipar més endavant es poden fer del partit de vostès, del partit que mana. Vostès saben el què pot representar el vot dels pobres, naturalment els vots a favor? I saben, per fi, què poden representar els vots en contra? Nosaltres fem com la televisió ens fiquem a cada casa. Saben el què podem fer demanant vots en lloc de demanar caritat? Podem demanar vots vestits com anem ara i ja se sap per què els demanarem. Si no ens fan cas, els vots els podem demanar vestits de pobre i ja se sap també per qui els demanarem...

Aquelles autoritats tingueren una gran oportunitat, però la deixaren passar com n'han deixades passar moltes. Es pensaren que tot allò era una jugada de l'oposició de la qual n'estaven fins a dalt perquè l'opisició sempre deia que no quan ells deien que sí. Feren cas omís del discurs de Bigoti, ordenaren la incautació del patrimoni social i agafaren tots els socis que pogueren. Mantingueren, però, el pacte fet amb el pobre Busquets i deixaren sense agafar a Marcel.lina.

Marcel.lina és pobra de nou. La vida que portà d'ençà que per ella Pansit, Trompeta i Bigoti fundaren una societat li sembla cosa de somni. Un somni que a n'ella li sembla que s'ha perdut per culpa seva. I això la desanima i li treu moral, i es troba de nou perduda en un món enemic. No hi ha res més trist que un pobre transeünt. Un pobre de ciutat, si bé menjar i dormir són dificultosos, veu taxis, metros, gent mudada sortint d'escoltar concerts, cartells anunciadors de pel·lícules amb cuixa de senyora jove, veu cafès i gent que en pren, es pot passejar per places i carrers, veure l'alcalde entrar i sortir de l'ajuntament, l'arribada del President Terradellas... Vostès diran que això encara és més fotut per un pobre de ciutat. Depen del pobre que sigui. Si és un pobre convençut, és un consol que no tenen els pobres transhumans. Marcel.lina, doncs, era una pobra mancada de moral. Una pobra amb batxillerat superior que pensant-se que havia estat causa de la seva devallada no el fa servir i en les noves captes allarga la mà i prou. Fou fent el camí de retorn de demanar una gràcia de caritat de casa el metge d'un poblet de la seva nova demarcació, quin metge, acostumat a fer receptes li va dir que la cosa que li

recomanava era una bona alimentació i que mirés de passar la vida sense maldecaps, que es trobà amb Bordils, pobre internacional. Bordils es cansà dels mals resultats que la capta donava al país i se n'anà a captar a fora. Feu gairebé la volta a Europa i tornà desenganyat. Ningú no donava res en lloc. Un altre dia, germà, fou, en diversos idiomes, la majoria de les contestes rebudes. Alguna cosa recollí en pa sec i sabates velles, però de moneda estrangera amb la qual Bordils hi havia posat grans esperances, res de res. Una petita col·lecció de monedes mínimes que no li permeteren dir lloes del Marcat Comú. Sí, deia ell, carreteres millors, millors universitats, millors polítics, millors esportistes, millors cotxes, millors computadores, millors gavardines, millors carters, millors comunistes, però els donadors, iguals o pitjors que els d'ací. A cap país, deia Bordils, ha vist que hi hagin pobres assegurats. Cap companyia assegura a algú que no pugué pagar les primes. No s'accepten primes pagades amb roba vella o bones paraules...

- L'estat? - deia el pobre Bordils a Marcel·lina -. A quina mena de diputat hem de votar perquè l'Estat es faci càrrec dels pobres com nosaltres? En temps de la República ja sabíem que no podíem cobrar perquè segons la constitució erem un país de treballadors de tota classe. Si nosaltres no treballàvem no erem republicans. No ens podíem queixar. Però la constitució d'ara diu que protegeix tots els espanyols i llurs tradicions. És que els pobres no som espanyols? Sí, ja ho sé, hi ha l'article 35 que diu que tots tenim el deure de treballar. És un treball o no demanar caritat? Tu deus saber els treballs que es passen demanant-ne. Per què les constitucions no parlen dels pobres? Sí, l'article catorze, dius. Ja me'l sé, ja me'l sé. Un pobre internacional les ha de saber a-

questes coses ja que anant pel món de vegades te la fan jurar la constitució. L'article catorze és aquell que diu que tots som iguals davant la llei sense discriminació de circumstàncies personals o socials. I encara tenim el disset, que és ben clar: Tothom té dret a la llibertat. I el divuit? Aquest garanteix el dret a la intimitat personal. I el dinou que reconeix el dret a elegir residència i a circular pel territori nacional? A qui es reconeix tot això? Dels pobres en particular no se'n parla. O és que les constitucions es pensen que no n'hi ha de pobres? Això pot ser de cara a les noves generacions. En aquest cas estem davant una constitució futurista. I els pobres en actiu, els demanadors de caritat no dotats per a fer altres oficis, què? Una constitució que no parli de pobres, és ben clar, és una constitució de rics. Tothom té el deure de treballar, diu l'article trenta-cinc, i a la lliure elecció d'ofici. On el tenim catalogat, els que mai hem portat rellotge, el nostre ofici? L'article sis parla dels partits polítics, que abans eren pecat mortal. I bé, quins partits polítics són els nostres? Els gitanos, i són gitanos, als quals la gent en general no deixa ni un mocador de butzaca en cas de necessitat de por de no veure'l més, tenen diputat. N'hi ha que no han fet mai res, com nosaltres, però hi deu haver gitanos rics com volen les constitucions les quals ja les feu gent que per a fer-les cobraren. Si les constitucions s'haguéssin fet de franc potser s'hi hagués posat alguna cosa de cara als pobres, però no s'hi han fet. No, no, les constitucions només es cuiden de gent que cobra i de gent que paga. Tots, diuen, contribuiran a la despesa pública. Ja em diràs amb què hi hem de contribuir nosaltres. I fixa't bé que diuen tots. No, que amb nosaltres no s'hi compta. I una

una constitució que no compta amb nosaltres, per a nosaltres és com si no hi fos. Que et dic que no. La constitució diu que el domicili és inviolable. Compta que tothom té domicili. I per a tenir domicili s'han de tenir quartos. On és el nostre domicili? Dret a la vaga, dret a la vaga...això és pels que treballen. En fi, que nosaltres hem de seguir vivint a salt de mata fins que ens extingim i el país quedi sense pobres que, segons es veu, deu ser la cosa que vol la constitució. Som un món apart, nosaltres. No som ni treballadors ni empresaris. Devem ser autònoms. Però uns autònoms que no ens val a l'hora de trobar companya, dona o muller, digah-los com vulguis. Quina dona ha de fer cas de nosaltres? Les dones per a canviar d'estat volen guanyar-hi. Casar-se per a perdre-hi quartos, diuen, és millor la solteria. I tenen raó. A les dones si no actuen mogudes per una qüestió sentimental, de comptar no ens n'ha d'ensenyar ningú. Per això les que poden van a plaça i es queden els diners del marit moltes. Les dones que no són pobres són màquines de gastar diners. Sort d'elles si el diner corra. Si les dones no gastessin els diners que gasten viurien com en el temps de l'Antic Testament. Per què es posen quadres a les cases, i estores, banyeres, rellotges, consoles i cuineres cares? Perquè la dona hi estigui bé i no se'n vagi. I malgrat això n'hi ha que no en tenen prou i se'n van a llocs on els paraments són millors que els que tenia. Aquest fet, si sentimentalment és llastimós, comercialment no, ja que qui ha motivat el canvi de casa s'ha hagut de gastar més diners que l'anterior usufructador de la dona del canvi i, si el canvi s'ha fet de cara a una millora de mobiliari i ornamental sempre hi haurà, pel comerç, la possibilitat de nous canvis per a millorar de residència. El comerç no les mira aquestes coses pel can-

tó dels sentiments. El comerç la cosa que vol és vendre. I jo, que he voltat molt per l'estranger, encara que sense comprar-hi res, no sé que mai cap venedor, quan un ciutadà li ha demanat preu d'un collaret o d'un mirall, li hagi dit si el volia per la dona de debó o per l'altra. No gastar diners és anar contra l'economia. No comprar abrics de pell és provocar la tancada dels establiments que es dediquen a vendre'n, i la tancada d'aquests establiments porta deixar sense feina a les noies que fan els abrics i a n'els personatges que es dediquen a la caça d'animals quines pells, sense tenir-hi ells cap culpa, van a parar, caríssimes, a les esquenes i pitreres les quals en tot aquest procés només se les posen. I de la mateixa manera que haurien de tancar els més damunt dits establiments i la gent que fan viure, haurien de tancar els cafès si la gent no n'hi anés a prendre amb la consegüent misèria dels abocadors i dels elements que cultiven la planta a Indonèsia, a l'Àrabia, al Brasil, a Colòmbia, a Veneçuela... Si el públic no comprés diaris, ultra declarar la fam als venedors, la declararia als periodistes, compaginadors, linotipistes, directors i repartidors. L'únic diari que potser sobreviuria seria el Diari Oficial si el govern el donés de torna al pagar les contribucions. La gent que gasta diners permet que corrin trens, vapors, avions, cavalls, que hi hagin paletes, sastres, partis de futbol, cinemes, bancs, egiptòlegs, recaders, diputats, ministres, canons, autonomies... Què seria de tot això si la gent no s'hi gastés diners? I què seria el món? El món de les Coves d'Alatamira o dels dolmens de Romanyà. Els diners són els que han fet aquest món tal com és, amb la ONU, les bombes d'hidrogen, les tiples lleugeres, les cremes de nit, els governadors generals i el preu del petroli. Nosaltres no pintem res. Per això no som a les constitucions. I per això les

les constitucions permeten el joc, activitat que només poden portar a cap els que tenen diners. Si la gent no tingués diners no se'ls podria jugar, i si la gent no tingués diners per a jugar-se'ls les constitucions no hauriem autoritzat el joc. Es clar o no? Un pobre de camí, com nosaltres, és com si no existís. Un element que no pot prendre cafè, estrenar mitjons, anar a la barberia, menjar una truita, tenir canari, pujar al tren pagant ara que es diu que s'ha d'ajudar, com ho hem de fer nosaltres per ajudar el tren?, que no pot tenir canari, ni forasters, casar-se...

Aquesta era la posició del pobre Bordils, posició que vostès compartiran o no, però era la seva i, per pobre que fos, si volem acceptar aquesta democràcia que ens costa tant d'entendre, l'hem de tenir en compte ja que altrament seria un atac més a n'aquesta democràcia que la gent troba que no li acaba de fer el pes, que va passant el temps i la democràcia no s'acaba de democratitzar.

Marcel·lina l'interrompé no més enllà de tres vegades ja que ella considerava que ser demòcrata és deixar dir els altres, però quan sentí que el pobre Bordils es definia contra el matrimoni, sí que va intervenir...

- I a mi tant que m'hauria agradat tenir una noia meva. Tant me fa ser pobra, però tenir una noia...

- Tenir noies és relativament fàcil, però fer-les grans per a gent com nosaltres si no és impossible s'hi assembla molt. Si ja nosaltres, toquem a terra, Marcel·lina, corrin normalment amb una gana que ens aixeca drets, és raonable que hi fessim córrer les noies que poguéssim tenir? Què en faries d'una noia que no poguéssis mantenir? Rifar-la? Portar-la a l'Hospici?

- Jo podria treballar per a ella. Jo puc donar lliçons de cant, de

literatura...

- Alto! Així tu no has estat sempre pobra!

- Tot això ho vaig aprendre a la presó...

- Atura't, Marcel.lina, atura't, potser he badat jo anant-me'n a l'estranger! Si ara a les presons t'il.lustren així...I suposo de franc...

- Oh, no hi pot pas anar tothom a les presons. S'ha de fer alguna cosa contra les lleis. I alguna cosa grossa. Amb poc temps no hi aprendries pas res a les presons. S'ha de fer una cosa que et costi de cinc a sis anys de presó.

- Què vas haver de fer tu?

- Jo volia portar una noia a passeig i el senyor fiscal va dir que la volia robar.

- Marcel.lina, jo sóc un pobre honest. Haver de robar criatures per aprendre de cantar, què vols que et digui...I sortint de la presó?

- Sortint de la presó vam fer una societat de pobres i jo hi donava classes, però la societat va fer mala fi, a molts socis els van agafar i, a mi, em van desterrar...Però per a pujar una noia meva potser podria tornar a donar lliçons encara que fins ara ningú no m'ha volgut ni escoltar vestida així...

- Jo no és que no tingui ganes de fer tenir noies, però tant com l'alimentació futura de la noia és important la del possible pare. Ja has pensat quina noia podria sortir, si és que en sortís cap, d'un pare dejunat en excés?

- Ja ho veig que és difícil, impossible, potser, però potser per això és que en tinc tantes ganes de tenir una noia.

- No, impossible no ho és, penso jo. No ho sé, mai hi havia pensat en un cas com aquest...sempre hi ha coses que es poden provar. Es

més fàcil provar això que anar a la barberia o al sastre, que has de pagar, i aquesta prova seria, em penso, de franc... Però hi ha coses, Marcel·lina, hi ha coses. Tu com la voldries tenir aquesta noia?

- Oh, doncs, tenir-la.

- Veia, veiam, tu quan vas venir al món, recordes coses, tenies germans?

- Sí, erem dotze i pobres.

- I havent viscut així...

- Oh, és que ara jo només en voldria una.

- Bé, bé, bé, ja ja t'he dit que era un pobre internacional i m'agrada fer les coses amb el cap. Jo quan t'he dit com la volies tenir la noia volia dir si la volies tenir per les males o per les bones... Casada o soltera, vaja.

- Si casada fos més fàcil...

- Tu de música i de literatura en podràs saber molt, però de tenir criatures veig que vas molt endarrera. Jo sóc solter, però he vist casoris, naturalment de lluny, ací, a França, a Holanda, a Bèlgica, a Alemanya, a Suïssa... i saps els quartos que val casar-se?!

- La cosa que deu costar més deuen ser els convidats. Jo no en necessito cap de convidat per a tenir una noia.

- Està bé, no hi ha convidats. Un casori sense convidats és un casori esguerrat, però deixem-ho, no hi ha convidats, d'acord. Papers, sí, papers... On els tens, tu, on els tinc jo? Per a casar-se es necessiten papers. Vull que trobis un capellà d'ermita, un capellà pobre, que es posi a la raó i ens casi, i de franc, i de la manera que anem vestits... No és que tingui res, almenys res sabut, a n'aquest peu. Aquest tros de saca que hi porto és un substitut de sabata. Ja som casats, doncs, suposició Marcel·lina, su-

posició. I tu vols una noia. I dius que la mantindràs donant classes de cant i d'allò altre. I si no trobes feina? Tu saps els parats que hi han avui? I no al país únicament. Jo vinc de fora i estan tan fotuts com nosaltres. I com la pujaràs la noia? Tu la voldràs fer anar mulada a la teva noia, no? No estic, Marcel·lina, no estic. La vida és cara, caríssima. Cada dia puja més tot, i jo, encara que vingui de l'estranger es pot dir que hi ha perdut diners. I jo, si tinc de ser el pare de la criatura, tal com estic avui, ho vaig difícil, casat o sense, ja veus el que et dic. Jo necessitaria uns mesos de sobre-alimentació que no em puc procurar. I jo no puc ser cap ajuda perquè no és que sàpiga fer poques coses, és que no en sé fer cap. Jo demano caritat. Si tothom me'n fes potser seria un pobre ric, però això ja ho saps tu, et passes el dia demanant i què en treus? Res, una bicoca. I és que sempre hem estat mal vistos. Ens han titllat de vagabunds quan només erem pobres i hem arribat a estar fins i tot condemnats a mort. La vagància, sense miraments si era forçada o voluntària ha estat considerada un delictes, com assaltar un banc o arromangar una monja. Diverses vegades ens han fet entrar i sortir dels codis penals. Ens han dit que erem extra-socials....Jo vivia amb el pare quan va venir la guerra. I recordo que la gent feia mala cara. I quan la gent fa mala cara no hi vagis a demanar feina, consells o caritat. El pare que era un pobre especial, al veure que captar, tal com anaven les coses presentava cada dia més dificultats, em va dir: "Noi, vaig a veure si ho arreglo tot això" Si, va anar a la guerra a veure si ho arreglava. Segons ell em va deixar una bona parròquia, però em vaig trobar que no sols no hi havia res pels captaires sinó que en molts llocs no hi havia ni res per a donar. No, del pare no en vaig saber

mai més res. No ho degué poder arreglar el què volia arreglar, i segur que el van arreglar a n'ell. Vaig voltar mig país. Tot el que es podia voltar ja que degut a la marxa de la guerra els quilòmetres quadrats de capta s'anaven reduint cada dia més. Fins que no quedà territori de negoci. La vida s'anà complicant cada dia més, tant que no vaig tenir més remei que anar-me'n a captar a fora. I mira que en vaig voltar de països...No crec que mai cap pobre s'hi faci ric. Després vingué una nova guerra i no sabies pas com girar-te per a no sentir canonades. Va matar molts pobres aquella guerra, però jo vaig tenir sort i vaig salvar la pell. Era una pell pobra que no serviria de res a ningú, ni a mi que en sóc el propietari, però un no es vol morir mai per pobre que sigui i per poc servei que faci al món. No se sap per què es tenen aquestes ganes de viure, però es tenen, les té tothom, pobres i rics, animals i plantes. Tot el que viu les té aquestes ganes de viure, i tot s'ha de morir, ja veus. Fins els pobres. Quan aquella guerra s'acabà tota Europa quedà entrampada. Ningú es va pensar, es veu, que una guerra costés tants quartos.. La gent que en tenia es va instal·lar a Suïssa. Jo també. Vaig pensar que amb els quartos que es deia que havien anat a parar al petit país, els pobres hi podrien viure bé. Sort de les vaques a Suïssa! Si no hi havia pastor a prop feia repassos assegurats. Però vaig sentir a dir que ací les coses havien canviat, i vaig pensar que també haurien canviat per a nosaltres. Ja ho veus si han canviat. Jo estic segur que si en aquest moment em pogués fer visitar em trobarien avitaminosis aguda. I quin pare vols que surti d'un home amb avitaminosis aguda?

Marcel·lina va veure que tenir una noia pròpia era molt difícil i amb pobres com Bordils practicament impossible. Bordils era un po-

bre internacional, però era un pobre que feia comptes.

- Jo, en l'estat actual no em veig en cor de garantir cap paternitat. Ultra això jo sóc un pobre de principis i no vull viure a costes de la dona. Això ho fan els vagos, no els pobres. Jo hi ha dies que treballo deu hores anant d'una casa a l'altra demanant, i cosa que no ho fa cap vago, només un pobre i encara un pobre treballador. Jo sento desenganyar-te, Marcel.lina, però prefereixo desenganyar-te de solter que enganyar-te de casat. Però és que encara hi ha més. Imagina't que ens casem o no i que tu em mantens, no sé com, però em mantens durant un temps per a posar-me en situació i després resulta que no hi ha descendència de cap mena! Quan es fa una cosa s'ha d'estar per la feina i som en un temps, estem atravesant una situació, se sent a dir captant a n'els que no donen res, que no s'hi pot estar per la feina encara que vagis ben adobat de calories...

- Vols que t'ho digui, Bordils? Deixem-ho córrer...

I es deixà córrer. De Bordils se sap que davant les noves dificultats que trobà per l'ofici al país, decidí tornar anar a captar a l'estranger. Marcel.lina ho passà malamentíssim. Al veure que anava passant el temps i no podia tenir noia pròpia s'anà desmillo-rant, desmillo-rant que, ni mudada encomanaria a ningú gares de fer-li tenir la desitjada noia. El desmillo-rament li afectà la part nerviosa i ja no era ella. Més d'una vegada s'acostà a un passant, i:

- Escolti, senyor, no em faria pas tenir una nena?

No es donava compte, al fer aquesta llastimosa pregunta de l'aspecte que tenia. Si la feia a algú que tenia pressa, ni se l'escoltava. Com a més, a mitja pregunta se la treia del davant amb :

- Un altre dia!

La noia de moment tenia una gran alegria pensant que tot era ques-

tió de paciència i d'anar-ho provant. Però trobava contestes de tota mena.

- Què dius?

- Que si em voldria fer tenir una nena, que m'agradaria molt...

I l'aturat no fent-se càrrec de l'estat de la maquinària mental de la pobra Marcel·lina, o l'amenssava despectivament en plantofejarla o se li posava a riure a la cara. Com l'esperança del "un altre dia" d'abans, el desencís li durava també dies.

Davant la per a ella informalitat dels homes de poble, decidí anar a fer la petició a muntanya. Però les forces li mancaren i arribà just davant per davant de la casa de la coneguda per la Bruixa Bonagalta. Trucà i qual li obriren la porta feu, amb un fil de veu, la famosa pregunta sense saber a qui la feia...

- Senyor, no em faria pas tenir una nena...Jo...

I perdé paraula, estabilitat i coneixement. La senyora Bonagalta de moment va pensar que es trobava davant d'una mare soltera, i com que ella ja n'havia vist de totes, comentà:

- No, si ara a casa ja s'hi ve per a tot...per a saber quan hi haurà canvi de govern, a parlar de negocis, a demanar-me si un grop matarà una vinya, a preguntar si mirant-me-la puc convertir una olla de llet amb un recuit, a saber amb qui ha fugit la noia de l'ordinari, i ara només falta que hi vinguin a tenir criatures a casa! La dona l'entrà a la casa. Li feu prendre una toma d'herbes, i esperà...

La senyora Bonagalta, quan tingué lloc l'arribada forçosa de Marcel·lina, ja era fabulosament vella. Era tinguda per bruixa i ella de vegades s'ho havia cregut que ho era. Al revés de les bruixes corrents, normalment, torçades, seques, arrugades, sense dents i de difícil mi-

rar, la senyora Bonagalta era una bruixa grassa, grossa, alta i dreta com una torre. Hi ha bruixes que no se sap de què viuen i la gent diu que viuen d'aires més o menys infernals. La bruixa Bonagalta se sabia que menjava bé. Vivia en una cabana, però la millor peça de l'habitable era la cuina. Guarint malalts, anunciant aigües i predint esdeveniments comercials, polítics i de societat, a l'hora de passar comptes cobrava meitat en efectiu meitat en matèries alimentàries cares. Ella podia passar per bruixa, però cuinant hagués agafat molta més anomenada que fent l'ofici que se li atribuïa. Era una fenomenal cuinera i una no menys fenomenal menjadora. Preparava la carn de caça sempre de maneres distintes. Mai estofà un conill amb la mateixa fórmula, i mai, a la casa, s'hi bullí res. La dona sostenia que les coses bullides no tenen gust de res. Potser moltes de vostès seran de la mateixa opinió. Sí, és clar, s'han de fer bullides les quals no precisen receptari de cap mena i s'ha de prevenir el colesterol i, ultra això mentre la bullida bull es pot parlar amb la veïna, anar a plaça o rentar la roba de la mainada i, endemés, fer una bullida està a l'abast de tothom...Doncs a la cuina de la senyora Bonagalta no s'hi veïen olles. Només hi havien cassoles. Algun cop si algun vianant passava pels volts de la casa de la senyora Bonagalta i sentia sorolls de mà de morter: "La bruixa ja deu preparar algun brevatge!" pensava. Pensava malament. La senyora Bonagalta estava fent una picada per adobar un conill al jaç, o un all-i-oli per a donar una mica d'empenya a un niu. Segons ella allò que li allargava la vida en tanta de manera era el seu inacabable programa de salses, picades i sofregits que mai repetia. Era una inventora de fórmules culinàries. Per a

endolcir-nes unes feia anar sovint les panses, i per a envalentonar-les actuava amb un allet o uns grans de fonoll, les neutralitzava amb llorer o les asomatitzava amb poniol. Les cuineres, en general, s'hi miren a cuinar perquè els altres ho trobin bé, la senyora Bonagalta s'hi mirava perquè ho trobés bé ella. Era bruixa de cinc repassos complets ja que els dies de consulta llarga acabava fent ressopó. Sembla que anys endarrera havia tingut un entrebanc sentimental i es feu passar l'enuig a la cuina. Hi ha dones que aquesta mena d'entrebancs els dona per no menjar i acaben com la Dama de les Camèlies que diuen que acabà molt malament. De tant en tant ja hi pensava amb el causant de l'entrebanc i aquest pensar-hi li durà molts anys. Llavors actuava contra aquest mal pensament fent un estofat amb un sofregit nou. I hi passà la vida intentant matar aquell pensament.

Ella havia vingut al món d'amagat. Els autors l'havien deixada al mig d'una pineda. La descobrí la vella Marciala anat per pinyes. L'ofici de vendre pinyes no donava més enllà de mig mantenir-la a n'ella, però la vella Marciala portà la noia a casa el senyor jutge i digué que se'n feia càrrec.

- I amb què la mantindràs, Marciala?

- Els pinyons, amb el temps, aniran a duro cadascun.

- I mentres no s'apugin?

- Fins ara collia pinyes per a mig viure jo. D'ara endavant en colliré per a viure'n jo i la noia. A més, a casa, senyor jutge, hi tinc una cabra que no sap què fer de la llet.

I Bonagalta es feu gran al costat de Marciala i aquesta li ensenyà les herbes del bosc i els anguents guaridors. I quan Marciala digué adéu Bonagalta podia haver estat d'haver volgut, una de les mi-

llors farmacèutiques del país.

També hi devia haver hagut algun home en la vida de Marciala ja que no es cansava d' aconsellar a Bonagalta que es mantingués soltera i sense compromís perquè si es posava amb algun home hauria de cuinar i treballar per a ell, i els homes són uns desagrats i a casa només hi van, li deia, a menjar i a dormir. Junt amb les propietats de les herbes Marciala ensinistrà a la noia en les combinacions culinàries i malgrat que en el primer temps només podien portar-les a la pràctica pocs dies l'any, quan Marciala ja no hi era, les herbes posaren la primera pedra a la petita fortuna de Bonagalta. Guari ja actuant tota sola al petit pastor Gasparó el qual patia de mal de cap, amb herba de Sant Josep i allò fou el seu llançament. Feu guariments de tota mena: mal d'ulls, amb ruda, mal de boca, amb herba cançana, esponyedures, amb l'herba espunyidella, refredats, amb flors cordials... Receptà herba berruguera, cuquera, de llagues, de la febre, de la paciència, de l' enaiguament, fetgera, d'amor, gelosa, de la sabiduria, de la tos... I a mida que les consultes sovintejaren Bonagalta pogué portar a la pràctica els principis culinàris de la difunta Marciala. Aquesta, junt amb les lliçons herboricides i de fogons, li repetia sovint: "I no et fiis dels homes!", però llavors Bonagalta només havia tractat amb malalts. I, a la seva manera ja el seguí l'avis de Marciala. No es fià dels homes, però es fià d'un. Aquest la festejà intensament un temps. Hi anà de malalt no sabent quin mal tenia, i Bonagalta li receptà l'herba del mal estrany. Ells els estimava a tots els malalts, però aquell va veure desseguida que era un malalt diferent, i en lloc d'un afecte de guaridora a guarible, n'hi havia un altre. Un que fou un mal afecte per la pobra Bonagalta. De primer, per a tenir-lo a casa sovint li anava dient que

els mals valia més prevenir-los que tenir-los i li anava donant tomes de flors escollides la d'amor, la gelosa, la flor de lluna... però aquell home era un home fembrer i de fembres variades i, a la seva manera, negociant. I un bon dia que Bonagalta tenia preparada una infusió de menta, l'home no li comparagué, ni l'endemà, ni l'altre. I la pobra noia, que festejant es descuidava d'altres coses (de festejar se n'ha de saber, i si vostès festegen és recomanable que l'esciure no els faci perdre el llegir), es descuidà del calaix i quan se n'adonà el trobà buit. I és el què ella deia: "Si m'hagués buidat el calaix i hagués seguit fent-se visitar, mira, però buidar-me'l i no acostar-se més...!" No ho paí allò Bonagalta i el disgust li durà anys. Primer no volgué visitar mai més cap home. Després s'hi repensà, i per a venjar-se del trasbals passat tornà a herboritzar amb homes però receptant herbes contràries al mal que tenien. Més com que l'anomenada de Bonagalta era ja molta, la majoria dels receptats a la contra es posaren bons igualment. A molts que patien de feridura els donà herba de les morenes, a qui presentava tos a desdir els suministrava herba berruguera i, a molts, l'herba del renegat. Del que s'ha de deduir que hi ha herbes que serveixen per a tot. I, amb el temps, portada per la seva homofòbia es dedicà a predir tota mena de mals contra el sexe fort i les seves coses. En molts tingué raó ja que predí canvis de govern, resultats d'eleccions, raptos, invasions, fugides de senyora... Quan tenia parteres a consulta les hi feia prendre l'herba de les escombres, i les parteres només tenien noies. Durant un temps a les ermites del rodal i a les de fora només s'hi feien bateigs amb noms femenins. Totes aquestes coses influïren en fonamentar la seva anomenada d'introduïda en les arts de la bruixeria. "Em diuen bruixa, doncs en serè!" va dir Bonagalta. I en fou. Totes les dones

que tocà sortiren ben embruixades: dominaven a casa, passaven comptes, cridaven, feien i desfeien. Era una temporada que els homes rentaven roba, fregaven a terra, servien a taula, feien els llits...

Fou un temps que les dones assaltaren carrers públics i privats, i es veien policies amb faldilles, advocades, diputades, periodistes, toreres, alcaldesses, anti-conceptivistes, divorciaires, fumadores, anarquistes...Que vostès pensen que això no és qüestió de bruixes? No tots els homes seran d'aquesta opinió. Quelcom anormal deu haver passat que s'hagi produït aquesta escalada feminista, i si no és qüestió de bruixes...Sabuda hi havia contra els homes la maledicció de la bruixa Bonagalta. Ara, vagin a saber les que hi ha no sabudes ja que si s'ha de convenir que hi ha bruixes n'hi deu haver moltes i potser amb més males intencions contra els homes que la senyora Bonagalta.

Queda amb mala sang la nostra bruixa de resultes de la mala acció d'aquells festejador temporer, però intentà combatre-la menjant. Quan més enutjada estava més actuava a la cuina, i, amb el pas dels anys es convertí en una de les bruixes més grassa conegudes.

Per breuixa que fos, la senyora Bonagalta també tenia moments baixos. Feia dies que es donava compte que durava molt i aquest pensar que se n'havia d'anar li feu agafar més d'un arròs, negar un all-i-oli o cremar un sufregit. Si se'n van pobres, rics, enterraments, ministres, poetes i galans de cinema, però veia que fins les bruixes han de seguir l'anada general. I se n'hauria d'anar sense cap hereva, sense ~~que~~ ningú que pogués mantenir la bruixeria en marxa. Hi ho desitjà a tot desitjar tenir una hereva. Es pot relacionar el desig de Bonagalta amb aquella arribada de Marcel·lina? Llibertat de pensament, senyores i senyors. Nosaltres només podem dir que amb aquella anada de Marcel·lina hi havia el desig d'una

bruixa. Més, no podem fer.

Quan la senyora Bonagalta es mirà la noia, al veure que no estava embarassada, va veure clar que el seu desig de tenir hereva es complia. I era quan li succeïen coses així que la dona creia en veritat que era una bruixa. Quan Marcel·lina, una mica refeta digué:

- On sóc? Ha estat una noia?

- No t'esvaris, noia. No ha estat noia, però un dia o altre te'n vindrà una. T'ho dic jo que diuen que són una bruixa. Que ho diguin. No tinguis por tots aquests ocells són dissecats. Aquell és el mussol Tintorer. Amb el seu oli bullit vam guarir la filla d'un senyor molt principal. Era un mussol distint dels altres, pobre Tintorer. Generalment els mussols collen sempre sol. Ell era un mussol que volia companyia i cantava sempre, no com els altres que només canten quan ha de ploure. Quan va venir la filla d'aquell senyor principal i vaig dir a Tintorer quina cosa l'esperava, em va entendre i em va mirar amb ulls que deien clarament: "Si no hi ha més remei...!" Per això el tinc ací en el lloc d'honor de la casa, al costat de Cua-Negra, la primera garça que proporcionà greix contra els mals de fetge...Aquests pots que s'hi llegeix anguent de serp, de camell i de balena, tot és el mateix greix. Greix de conill. Es tracta de transformar-lo amb una mica de romaní, de fari-gola o de saüc...Coses de bruixes...T'espanta que jo sigui una bruixa?

- No ho sé...

- Bruixa o no, jo, aquests darrers dies, he desitjat l'arribada d'algué que em vingués a fer-me companyia...I has vingut tu. Tu creus que una bruixa pot fer aquestes coses?

- Jo...potser alguna vegada n'he sentit parlar de bruixes que surten de nits amb escombres...
- Ditxoses escombres! Jo voldria saber d'on s'ho va treure el primer que va dir que nalsaltres viatjàvem amb escombres. Segur que fou algun home que mal foc els cremi. Els homes no valen cap quarto.
- N'hi deu haver de tots...
- No n'hi ha cap que valgui res, et dic. Els homes es fan generals, ministres, usurers, conquistadors, contrabandistes...Quantes dones has vist capitanes de lladres? Quan els trens descarrilen, els vapors naufraguen, les tartanes volquen i els avions cauen, qui ho mena tot això? Homes. Qui són que embarrasan les noies? Els homes. Qui és que porta gent a les presons? Els jutges, homes. Qui mata conills a bosc? Els caçadors, els homes. Qui és que va inventar la pólvora, el treballar, els raptos d'abadesses, el peix congelat, les rifes, les factures, els duels, els cops d'Estat, els cinturons de castedat, les monges de clausura, l'esclavitud, els rellotges i els set pecats capitals, digue's, qui? Els homes, els homes i ningú més que els homes!
- Sí, és clar...
- Fa molt temps que vas pel món demanant que et facin una noia?
- Darrerament, al veure'm sola, és quan ho demanava més.
- Però tu, fins ara, què has fet, a veure...
- He demanat caritat, i durant un temps vaig viure com una reina.
- I qui és que t'ha fet venir a casa, conta, conta...
- No ho sé, com si algú em cridés o potser perquè ja no podia anar més lluny...

I Marcel·lina contà la seva petita i pobra història.

- Ho veus? Els homes. Tota la culpa és d'ells. Ara, tu has de saber, quan et vagins refent que, per a tenir una noia, encara que ens sà-

piga greu, necessitem un home. Jo tinc tota mena d'herbes però amb això, ni les encantades que són unes herbes que ho erveixen tot, hi poden fer res. Però la noia vindrà, t'ho diu la bruixa Bonagalta. Et vols quedar amb mi?

- Si tu m'has de proporcionar la noia que vull...

I Marcel·lina començà una nova vida. La cuina de la senyora Bonagalta la millorà molt. La única cosa que li exigí la vella fou que cada nit abans d'anar-se'n a dormir s'havia de dir una mena d'oració contra els homes. S'apagaven totes les llums, es feia un foc amb arrels de mal vi en el qual s'hi coien junt amb cervells de perdiu i greix de guineu, herbes del renegat al cinquanta per cent. L'oració era un anti-exorcisme, això és tenia la intenció de preservar els esperits malignes entre els homes, rics o pobres, conservadors i socialistes. No s'escapava ningú de les malediccions, ni els advocats que diuen que se surten de tot. La cosa, pel que es podia sentir de fora la cabana, era més o menys així:

Bava de llop, sang de voltor,
 llengua de serp, dent de senglar,
 gep de camell, pell d'eriçó,
 pedra de llamp, fel de marrà,
 ungla de gaig, melsa de rata,
 tuf de guineu, fetge de lloro,
 cua de bou, galta de gata,
 cor de cabrit, figa de moro,
 coll de gerret, ulls de mussol,
 nou d'escorçó, banya de grill,
 nas de pardal, mà d'esquirol,
 cap d'escorpit, peu de conill...

Que fugí la lluna i tot sigui sombra
 i el cel sigui fosc a llevant i garbí,
 que volin les bruixes a dalt de l'escombra
 i escampin la crida per l'home nequí:

Maleit per la paraula
 d'una bruixa de combat,
 perquè trobis llit i taula
 mala dona i més mal plat;
 tinguis vagues si ets burgès,
 i si tens el cul llogat
 ben sovint t'agafin pres
 per ser un del sindicat.

I que et robin bens i honor
 i pertot facis fallida
 i amb l'amor sentis mentida
 tu que et reies de l'amor.

Maleit, mal Don Joan
 que les noies entabana,
 i que trobis Dona Joana
 feta al punt pel teu desplaçament.
 Que no acabis els treballs,
 que naufraguis en mar plana
 i si pàges en tartana
 que s'esquivin els cavalls,
 que no merquis si merqueges,
 que no venguis en botiga
 que no vegis blat ni espiga
 si fas vida de pagès,
 ni t'escoltin si festeges,

que no cakis a caçera
ni t'escalfi cap foguera
i a ningú facis el pes.
I que dormis poques hores
i amb un son de mal dormir,
i si un dia t'enamores
portis banyes a desdir.
I no sols disgust morals,
més d'entranyes i de venes,
que pateixin de morenes
mals de fetge i de queixals,
mals de ventre i de freixura
i que passin nits en blanc
per la gota i feridura
i mals d'ulls i de la sang,
mals de cap i de bufetas
i que perdi seny i veu
i que tingui amb les caguetes
ulls de poll a cada peu.
Que a la llista hi ha molt mal?
No mereixo pas cap repte,
una bruixa quan recepta
ho fa bé, de baix a dalt.
Que pateixin a tothora
tots els mals que he repetit,
i sense herba guaridora
ni pel cos ni l'esperit.
El meu odi res afluixa.
Aquell home convertí

una noia amb una bruixa

i li toca de patir...

Bleix de ~~mesquer~~, brams de pollins,
ala de corb, cap de serp morta,
que tots els mals passin la porta
ni un sol a dins, ni un sol a dins...

Lluna rogenca, salt de cavall,
veu de xibeca, cant de merlot,
xiscle de cèrvol, nota de gall,
a platges crida, planes i vall,
sense perdó pel mal homenot
sense cap por, ni d'escarafall,
per ais ni plors ni planes d'ex-vot...

Gran encantador Merli,
aquests precs porteu a fi.

Tu Fantasma Rap-penat
que s'apliquin al comptat.

Oh, Follet de les graneres,
fes-ne coses vertaderes.

Bruixa Beta, Gran Harpia,
feu d'això una profecia.

Tu Caribdis, la Sirena,
fes complir la llista plena.

I tu Hades, transparent,
no n'hi treguis ni un accent.

I tu Faune, fill de déus,
fes honor als versos meus.

Maga Circe, aquest farsant
em deixà tot festejant.

I si us sembla, consultats,
 que amb un home sol no feu,
 per la pedra me'ls passeu
 si voleu, a tots plegats!

Marcel.lina conegué el tercer afecte de la seva vida. Després del de la senyora Silvana i del tercert Pansit-Trompeta-Bigoti, ara compta amb el de la senyora Bonagalta. I, per a correspondre'l d'alguna manera, posà a l'oració de la vella, amb gran contentament d'ella, música del seu repertori d'òpera. Prescindit de l'atac contra els homes, allò donava gust de sentir. De primer antuvi la gent atribuïa els cants a una nova activitat de la bruixa, però aquells eren tan ben executats que la gent es va veure obligada a declarar que si bé eren cants de bruixa aquesta es podia presentar, cantant, al teatre de més anomenada. I cada nit es veia més públic davant la cabana de la senyora Bonagalta. Aquesta seria o no bruixa, que això ja és qüestió de credibilitat, i, si ho era, era una bruixa versada en economia. Una nit sortí a mig concert i,

- Si vülen seguir escoltant òpera, senyores i senyors, se'n faran quatre pessetes!

Una part dels escoltadors deixaren el concert perquè a l'hora de pagar la gent del país no n'és massa amiga, però algú pagà. I en nits subsegüents l'èxit artístic era parió de l'econòmic. Això permeté que Marcel.lina actués amb vestits de preu i que la noia tornés a viure una vida tocada de meravella. De dies es convertí en una bona auxiliar de la senyora Bonagalta, i ja se sabia que a la casa hi havia la bruixa vella i la bruixa jove, fins que la gent conegué la cabana per la Casa de les Bruixes. I d'aquella

forma va anar aprenent tots els secrets de les herbes de Bonagalta i els secrets de les prediccions. La vella li deia que sovint el què havia de predir se li apareixia al pensament com si algú li dictés, però que quan això no tenia lloc, ella, encara que davant els clients invoqués a fades i satirs, nimfes i pitonises, predeia la primera cosa que li passava pel cap...

....i si no tens l'acudit salvador, fes com les gitanes que diuen bonaventures. Ves sempre a favor del consultant. Jo ara ja hi vaig encara que els consultants siguin homes. He descobert que el negoci és el negoci, saps? Ara, si pots, vesteixo una mica tot plegat. Fes sortir elements del sistema solar, constel·lacions i les estrelles més brillants. La tècnica aconsella dibuixar el zodiàc i fer-hi dues ratlles que el divideixin en quatre parts, i aquestes quatre en altres tres. Les numeres de l'u al dotze, hi poses planetes i ja tens l'herència astral. Segons els aspectes planetaris, conjunció, oposició, quadratura, sextil, semitextil....Oh, no et pensis no ho pot pas fer tothom això. Ja ho sé que els consultants no hi entenen res, però quantes menys coses hi entenguin millor...Les oposicions i les quadratures són malignes. Les conjuncions són favorables...Si veus que al consultant li surten coses massa desfavorables, li dius que tot es pot arreglar, però que de tota manera que s'hi miri molt abans d'embarcar-se. Ara, si veus que la Lluna es posa malament amb Saturn, amb això no afluixis ja que vol dir enfermetat mental del visitant. I això no ho podem deixar passar sinó en podem patir nosaltres.

I així fou com Marcel·lina anà agafant el bon fer de la senyora Bonagalta i ja podia actuar sola, tant despatxant herbes com pronosticant canvis de ministres o vagues amb les quals coses hi to-

cà amb un percentatge molt enraonat, sobretot en les segones. I un dia, per greu que li sabés, la senyora Bonagalta començà a acabar-se. Abans de dir adéu a Marcel·lina passà algunes hores donant-li consells. Li va dir que aquella veu que tenia la guardés pels que anaven a sentir-la al seu domicili, que potser en altres ambients no seria la mateixa...

...i si mai te'n vas d'ací ja que l'ofici amb el progrés ha de venir a menys i la gent ja no creurà tant amb nosaltres...Aquests animals d'americans han anat a la Lluna, i com que són uns ingènus han dit que ni pel camí ni a la Lluna van trobar cap bruixa ni res que s'hi assemblés, com si les bruixes que n'hi ha que ho saben tot, s'atrevisssin a posar-se davant un artefacte que transita a més de mil quilòmetres l'hora cavalcant una escombra que no es passa de córrer-hi a vint-i-cinc si no trobes vent contrari. I mira què et dic, que potser aquesta anada i tornada de la Lluna potser no és res més que una cosa de bruixes! Si mai te'n vas, docns, emporta't aquesta dent de senglar i aquesta pota de conill. La dent és del senglar Pujolet el qual patia de morenes, vingué a casa, el vaig guarir i va morir de vell. Abans de fer-ho em va portar la dent com a record. La pota és del conill Aureli. Tenia migranya i no creia amb les nostres herbes. I tinguent migranya, que quan se'n té no s'està per a res, va dir: "Si em toquen que em toquin..." I fou perdigonejat. Comparegué coixejant. He feu tard. "Aureli- li vaig dir-. la migranya te la treurè, però aquesta pota...". "Mira - va dir ell - queda-te-la...He sentit a dir que porta sort..." També va fer molts anys. Es va fer un cau a prop de casa i quan sentia lladrar gossos s'hi venia a redossar...I aquella noia que encara deus volguer, la tindràs, vin-

drà, no de París d'on molta gent es penss encara que venim, sinó de molt més lluny... I, mira, pel que pugui ser, avisa el rector de Pedranova al qual quan era petit li vaig treure una berruga que tenia al front, només bufant. Ningú s'ho va creure, però ell, encara la darrera vegada que el vaig veure i que ja era rector, n'estava convençut que li vaig treure aquella berruga bufant...

I Marcel.lina seguí a la casa. I seguí receptant herbes, endevinant vagues i cantant. I una nit entre els escoltadors hi havia algú de pes, algú que hi assistí per haver sentit a dir que dins aquella cabana hi havia una bruixa que tenia la veu d'or. Trucà a la porta, però Marcel.lina tenia prohibit obrir la porta de nits. Però aquell home, després d'haver sentit cantar lamnoia, hi tornà l'endemà. També tenia prohibit rebre homes Marcel.lina, i en vida de la senyora Bonagalta només en rebia quan la bruixa primera hi estava present.

- No puc obrir als homes! - deia Marcelina des de dins.

- No tingui por, senyoreta, passo de l'edat.

Era la primera vegada que Marcel.lina es sentia dir senyoreta i allò la sobtà, la veritat. Mirà per la finestra i veié que es tractava d'allò que ella pensava devia ser un cavaller. Obrí una mica. El cavaller, al veure el bon aspecte de la noia (a n'ell li havien parlat d'una bruixa), preguntà:

- Era vostè, senyoreta, que cantava aquestes nits?

- Sí, senyor.

- Jo la vaig sentir...

- Oh, m'ha sentit molta gent. Gent del rodal.

- I mai ningú li ha dit res?

- Sí, aplaudien i pagaven. Ara fa temps, d'ençà que no hi ha la

senyora Bonagalta que posem un plat al defora i s'accepta la voluntat.

- No sap que vostè en lloc de cantar amagada pot cantar a la vista del públic?

- No.

- Que pot guanyar els diners que vulgui?

- No.

- Que pot tenir admiradors a dotzenes?

- No.

- Que pot obtenir fama i glòria?

- No.

- Doncs ara ho sap.

La fama i la glòria han seduit a molta gent. Vostès potser saben de més d'un cas. I si no el saben vostès el pot saber algun conegut seu. En saben més d'un? I potser de gent ja amb càrrec nacional, no? Doncs imaginis si no es podia deixar seduir, una noia que tenia un ull amb mal mirar i que havia passat anys a la presó i demanant caritat. Marcel.lina, abans de dir quelcom més que els "nos" que havia dit, s'aventurà:

- I puc tenir una noia...una noia rossa?

- Pot tenir les que vulgui.

Al sentir això la noia no es recordà de cap dels consells que li havia donat la senyora Bonagalta.

- No. Jo només en vull una.

- Senyoreta, com?

- Marcel.lina.

- Senyoreta Marcel.lina, jo sóc un promotor teatral. Què vol per a signar un contracte?

- Tenir una noia rossa.

- Tot vindrà, senyoreta Marcel.lina, tot vindrà.

Aquells pics de senyoreta feren el seu efecte i la noia en fou tocada. El promotor se'n cuidà i se'n cuidà bé. Cantà sota un nom comercial i començà fama i glòria. Li foren presentats grans i petits personatges. Rams de flors, joies, convidades...Fama i glòria també tenen els seus inconvenients, també. Coses de bruixes les que succeïren a Marcel.lina? Insistim, credibilitat. I tenim el cas dels dos barons. El baró dels Aiguadells i el baró de la Magnòlia. Ambdós quedaren presos de la veu de Marcel.lina i de la seva propietària. Vostès ja saben que ve steix molt tenir amistats amb gent de moda. Ultra això les visites, si són visites de gent d'alta societat, són una bona propaganda. I el promotor de la ja diva, les afavoria i les recomanava. Tant com les visites dels barons foren individuals, no passà res. I Marcel.lina, seguint les indicacions del promotor, les rebia amb bona cara. Cadascun dels visitants, coses que tenen els homes, es pensava anar al davant de la classificació dels pretendents a l'assalt de Marcel.lina. Algun cop un dels dos veia un obsequi a la cambra de la noia i, quan es tractava de fer-ne de nous cadascun procurava que el seu competís amb el del rival. Cada baró sabia que aquest rival existia, i encara que entraven somrient a veure la noia, la processó anava per dins com hi anava l'odi. Cada baró es considerava més baró que l'altre i cap volia perdre ni deixar el terreny lliure a l'altre. Cadascun feu arribar a orelles de Marcel.lina una llista de greuges de l'altre, però segons deia el promotor, la propaganda és la propaganda...I un dia coincidiren en visitar la noia a la mateixa hora i coincidiren amb el mateix obsequi: un ram de flors caríssim. Tant, que la propia florista al comprar-li els rams hagué de dir: "Senyor, si amb aquest ram no la tomba..." No ho podien amagar a qui anaven

destinats els dos rams. Si dos de vostès han dirigit els seus pensaments a la mateixa dona i ultra els pensaments li han dirigit obsequis a desdir i sobretot obsequis de preu, si són enamorats passius o de poca volada, plegant queda tot arreglat. Ara, si són enamorats actius i de gran radi d'acció, voldran eliminar competidors per tots els medis, legals o il·legals. Posseir un somriure de dona ha portat, i vostès ho poden saber per experiència o per confidències de gent amiga, unes grans catàstrofes. Els dos barons, doncs, eren enamorats actius i les conseqüències es presentaren catastròfiques. De moment ja hi hagué conflicte al anar a passar la porta de l'edifici on vivia Marcel·lina. Cap volgué deixar pas a l'altre. I ambdós a cop no podien passar. Si fou el baró dels Aiguadells o el baró de la Magnòlia el que començà la batalla no es pot pas consignar amb massa garanties, però la cosa certa és que se sentí l'espetec d'una poderosa bufetada contestada amb un cop de ram i, la cosa més greu, que se sentí aquest bisbe:

- Padríns!

Vostès hauran vist en pel·lícules o llegit en novel·les, que la dona pretesa per dos galantejadors, assabentada del duel, ha intervingut perquè no tingués lloc. Alguna perquè no se li morís el que ella volia, i alguna per la por de que es matessin tots dos a cop i no n'hi quedés cap. Doncs aquest no fou el cas de Marcel·lina la qual no en sabé mai res de l'encontre que havia de tenir lloc, i de quina cosa es cuidà el promotor el qual va creure, i molt ben cregut, que una cosa era disputar-se la noia amb regals i l'altra a canonades. Això darrer podia afectar la seva diva i ressentir-se li la veu...

Sí, actuaren els padrins. Armes? A pistola. Distància? Quinza passes normals. Dia? El dijous, dia disset. Hora? Les sis del matí.

Els duels, oficialment, eren prohibits, però la gent que es volia batre es batia. També era prohibit assaltar bancs, senyores i domicilis, i es feia. Com en aquestes actuacions, els duels es feien d'amagat, i ja se sap que pecat amagat...Ofuscats, duel·listes i padrins en eliminar l'adversari, no es parà esment amb els parts meteorològics, i aquell dijous, a les sis, hi havia una boira matinera que no es veia res a quatre passes i, molt menys, a les quinze reglamentàries. El duel s'aplaçà per l'endemà. Tampoc ningú es preocupà per l'hora del temps. Nova suspensió. I així durant tres dies. El dia que feia quatre hi hagué reunió de padrins. Un d'ells, el padri Jordi, proposà que els duel·listes actuessin amb una llum per tal d'orientar el contrari. Es discutí molt aquella proposició. S'adduí que els contendents podrien fer trampa apartant les llums d'espais vitals. També algun padri va manifestar que un duel amb boira podria ser perillós àdhuc pels mateixos padrins. Es considerà també que aquella boira matinera podia durar mesos i que aquest fenomen atmosfèric podia rebaixar l'esperit bèl·lic dels contendents. A la fi, el mateix padri Jordi feu una proposició de llei que fou acceptada per tots. El duel s'aplaçaria tres dies més. Si seguia la boira els duel·listes es batrien portant cadascun una llum. I, si un dels dos apagava la llum de l'altre malgrat no ferir-lo físicament, aquell es consideraria tocat. Era una qüestió d'honor, aquella, i hi hagué consens. El dia del duel la boira matinera continuava. I sí, els dos contraris es presentaren amb llum. El director del desafiament feu les preguntes de ritual.

- Esteu decidits a bàtre-us?

- Sí.

- No us n'haver refredat?

- No.

- Esteu conformes a que si un apaga la llum de l'altre és com si hagués fet diana de debó?

- Sí.

- Hi hauran reclamacions?

- No.

- Doncs us desitjo punteria a tots dos.

- Gràcies.

Els dos barons es col.loquen esquena contra esquena. El director ordena que es facin quinze passes endavant. La boirs és tan espessa que fins les dues llums són de mal veure. Cada baró pensa apuntar mig metre a l'esquerra un, i mig metre a l'esquerra l'altre, de les llums per si s'hagués fet trampa en la col.locació de les mateixes.

- Foc! - ordena el director.

Sonen dos trets, i dues llums s'apaguen. Metges i padrins corren on creuen que hi ha el seu protegit. Els dos estan en peu il·lessos, i fan la mateixa pregunta:

- L'he tocat, no?

Fou un duel incruent. Les úniques baixes foren les dues llums.

I, tal com s'havia estipulat, cap baró podé seguir visitant Marcel.lina.

Quan el promotor sabé el resultat del duel, convocà una roda de premsa i alguns diaris comentaren el fet, la qual cosa portà molta més gent al teatre on actuava Marcel.lina. Però...la bruixa, sí. I, si no, que algú gosi explicar-s'ho d'una altra manera. La funció està a punt de començar. A Marcel.lina, mirant-se, li cau el mirall.

- Surto? - diu al promotor -. Mira!

- No siguis criatura, Marcel.lina...
- Que no ho saps que he passat temps al costat d'una bruixa?
- No n'hi ha de bruixes!
- Les coses no van bé...Vaig perdre la pota de conill...
- Això són coses dels negres. No veuràs cap blanc amb una pota de conill a la butxaca.
- Les coses no van bé, dic. I la noia, la noia que em vas prometre...?
- Hi ha temps, Marcel.lina, hi ha temps. Ara pensa en cantar.
- No ho sé, em penso que seria millor no cantar, avui.
- Mes endavant ho farem. Dir que cantes i no cantar. Serà propaganda, però avui necessitem triomfar.

Un timbre avisa que falten deu minuts per entrar en escena.

- Va, Marcel.lina, va!

La diva cerca freturosament dintre un moneder.

- Què passa, ara?
- La dent, la dent del senglar Pujolet...Són massa coses. La senyora Bonagalta em va dir que només cantés pels que venien a escoltar-me a casa... Quelcom passarà per no haver-la creguda. Jo no canto, jo no canto avui.
- Marcel.lina, que avui hi ha el governador i tot!

Tornen a trucar a la porta.

- Senyora, té cinc minuts. El tenor ja canta!

A l'anar a contestar: "Jo no puc cantar avui!" no la sent ni el promotor. Aquest, pensant que es tracta de quelcom passatger, a empentes la fa sortir a les taules...Quan el director dona l'entrada, aquella veu cristal.lina és una veu desconeguda, rogallosa, ingrata, desafinada...El director es mira la diva per si es tracta d'una altra. Veu que és la mateixa. Prova de dir a l'orque-

tra que toqui més fort per tal de que el respectable no senti aquella veu...De primer, uns murmuris. Després ja algun crit. Més tard ja cridava tothom. Es en va que el director estimuli els músics. Una cosa és apagar una veu i l'altra apagar-ne mil. El tenor es fa creus d'aquell canvi de veu. S'acosta a la diva per tal d'animar-la.

- Marcel.lina, que la gent ha pagat! Què et passa? Vols que tornem a començar?

- No puc...No puc cantar...La veu no en surt...

En casos així entre el públic hi ha gent de tot. De la mateixa manera que per un idol quan actua com a tal la gent el tindria de foraster un any, crida i es bat per ell, quan l'idol falla, l'antic entusiasme es torna burla o odi. Algú provà això quan en mig de la cridoria general cridà a tot pulmó:

- Si no saps cantar balla!

El públicriu.

Marcel.lina sanglota als braços del tenor. El director d'orquestra fa un darrer intent amb els elements de percussió i metàl·lics, però l'escàndol no baixa. Finalment és el promotor qui fa l'aparició a l'escenari. Alça un braç i reclama silenci.

- Més que respectable públic: No hi ha engany. No és res més que un cas d'afonia. Molts de vostès saben com canta aquesta dona, i molts de vostès saben el temps que fa que el país pateix boires i humitats. Un cantant d'òpera, per bona que sigui, està tan exposada com qualsevol a sofrir les inclemències d'un temps com aquest. Es cantant que les tiples són diferents de les altres dones, però es poden refredar com jo i com tots vostès. Si és qüestió de diners es tornaran els quartos. Si el que volen vostès és sentir cantar aquesta dona com l'han sentida cantar sempre, dissabte tornin

i farem la pau!

Bruixes? Veuran, Marcelina, divendres i dissabte, parlava com sempre. Assejà la seva partícel·la de l'òpera de l'escàndol amb els bons resultats de costum. El promotor era una cara plantada de somriures. El tenor es creia a ulls clucs les coses que el promotor va dir relacionades amb el temps humit. Tothom estava content. I ja som el dissabte a la nit. Al teatre, un ple a vessar. L'orquestra ataca el preludi. S'aplaudeix. El cor es porta bé. El tenor entra i es porta bé, però la gentada està pendent de l'actuació de la diva. I la diva entra amb un vestit negre ple de puntets lluminosos. El director se la mira i diu: "Va, nena!" I l'esperada veu surt igual que la de la nit de l'aldarull. I l'aldarull es torna a reproduir i la veu no muda d'afonia. La funció acabà de la manera que els escandalistes volgueren: malament. I ja, a partir de llavors, l'escàndol seguí les actuacions de la pobra Marcel·lina. Era o no era cosa de bruïes? Vostès mateixos. Tampoc s'ha de ser tan tossut...

S'acabà l'imperi d'aquella dona excepcional i a l'acabar-se l'imperi s'acabà tot: glòria, fama, admiradors i promotor. I, de nou, Marcel·lina es trobà sola i, per més malaventura, a ciutat. Foren dies difícils. El promotor la va deixar amb l'efectiu just per a passar uns dies, i li deixà una nota dient que, amb la veu que tenia ara ni ell ni ningú la podia promocionar, i que era natural que ell es rescabalés de les darreres funcions en les quals s'hagueren de tornar els quartos al públic. Marcel·lina ho comprengué. Tenia un disgustàs, però ho comprengué. I ho i el disgust pensà amb la senyera Bonagalta i amb les recomanacions que li feu. Li restaven unes joies d'aquella glòria temporera. Ella ja s'havia tornat la noia tímida de sempre i reaccionà plena d'aquella timi-

desa. Les joies? Eren d'un passat el qual ja no havia de tornar. Les donaria al primer que trobés. No en volia res ella d'aquell passat. I es veu que era així perquè:

- No vol pas un collaret de brillants? - digué al primer passant que trobà. I ho hagué de dir a molts perquè cap el volgué. Les contestes foren variades.

- No estic pas per a comprar jo! - li digué un que es pensava que se'l volia vendre.

- D'on ho ha tret vostè, això? Es pensa que vull que m'agafin!

- Un collaret de brillants? Si fos una fària, encara...

- Si l'ha trobat el vagi a portar a l'Ajuntament. Què vol que en faci jo d'això. La dona es pensaria que l'he robat.

I Marcel·lina portà les joies a l'Ajuntament.

- On les ha trobades?

- Pel carrer.

- I què hi feia vostè pel carrer?

- M'hi passejava, com molta gent. Jo abans de venir ja he provat de donar-les a algú però no me les han volgudes.

- Que són seves per a donar-les?

- Sí...

- Doncs per què ha dit que les havia trobades?

- Perquè he pensat que així seria més fàcil que se les quedessin.

- A veure, a veure...senyor Bordons!

Apareix el senyor Bordons.

- Senyor Bordons, aquí porta unes joies que jo no he aclarit si són trobades, robades o de propietat.

- Això són coses de la policia, senyor Cruanyes.

- Veurà com que vostè em té dit que abans d'avisar a la policia l'avisí a vostè...

Els funcionaris no s'ho acabaven de creure que aquelles joies fossin propietat de Marcel·lina. De tota manera el policia Pasqual deia que aquella dona si havia agafat unes joies i les tornava no se la podia pas agafar.

- Però, senyor Pasqual, per què no les ha tornades a qui les va agafar?

- Això, sempre que les hagués agafades.

- Per què vostè sempre va a favor de la gent que s'ha d'agafar. I en aquest país se n'hauria d'agafar molta de gent que no s'agafa. Amb aquestes coses, sempre val més pecar per excés que per defecte. Ja ho hauria de saber.

- Però si aquesta senyora diu que les joies són seves!

- Ho diu ella. On les va comprar?

- Diu que són obsequis d'admiradors.

- Senyor Pasqual, si vostè es creu tot el que diu la gent a la qual s'interroga en aquesta casa, ens sobrarien la meitat de les presons.

- Però, senyor Carmona, quan s'interroga algú és perquè digui coses, no?

- Sí, però un policia s'ha de malfiar sempre. Quan algú s'asseu davant la seva taula vostè ha de pensar que alguna n'ha feta. Després, ara tothom té advocat, i n'hi ha molts d'avocats. Abans, com que més aviat escassejaven, no n'hi havia per qui volia. Però avui en sobren d'avocats. I la feina dels advocats és fer dir que no als seus clients quan s'hauria de dir que sí... S'hi ha de tenir traça en les interrogacions. I el seu ofici és, quan li porten algú al seu davant, creure que se les heu amb un culpable i si ho és i vostè fa bé les preguntes, acabarà confessant. Vostè no s'ha de deixar influenciar per les coses que diu l'acusat, i menys si ha passat per advocat.

- La vol interrogar vostè, senyor Carmona, a n'aquesta senyora?

- Sí que ho faré, però serà la darrera vegada. Se n'ha de sortir vostè sol d'aquesta feina...

-...i diu que vostè cantava?

- Sí, senyor. I, de cop, vaig perdre la veu...Miri, uns programes. Jo sóc aquesta...Les ulleres fosques? Es l'ull dret, que el tinc desfocat. I aquestes joies me les regalà gent de sentir-me cantar.

- Bé, i què vol que en fem nosaltres d'aquestes joies?

- A l'Ajuntament m'han dit que vingúes ací.

- En Bordons, segur. No ho deu haver vist clar, i cap a la policia!

- Es que jo no les vull. Són el fruit d'haver tingut bona veu i ara l'he perduda...

- La policia, senyora, d'aquesta pèrdua no se'n pot pas fer càrrec. Si vostè hagués perdut, joies precisament, el marit, el cotxe, un encenedor o un abric de pell, el podriem buscar, ara, la veu...La policia no sol donar consells, però jo, si fos de vostè i les joies són seves i les vol donar, me n'aniria a veure un metge...Tingui, ací té una adreça...Pasqual, senyor Pasqual...Acompanyi a n'aquesta senyora.

- I les joies?

- A n'ella i joies. Són seves. Això no és cosa de la policia. Es cosa del doctor Boncompte...Miri aquest programa i la miri a n'ella. Es la mateixa, no?

- Es clar que ho és...Jo el dia que cantà Manon estava lliure de servei i la vaig anar a sentir. Una veu prodigiosa.

- Doncs ara l'ha perduda?

- A on?

- Senyor Pasqual, aquesta pregunta no l'havia d'haver feta. La veu no és com una sabata o una agulla de pit...

- Es que ara em senten amb veu normal. La perdo quan pujo a un escenari amb la sala plena de gent...Vostè senyor Pasqual diu que em va sentir amb Manon, no?

- Sí...

- Era això?

I, davant l'astoració dels dos escoltadors d'excepció, Marcel.lina digué més que primorosament la partícula de la famosa novel·la de l'abat Prévost, de la qual, sabudes, en feren òperes Auber, Massenet i Puccini. I, per a més astoració dels dos funcionaris, la cantà en les tres versions dels autors més damunt dits.

- Senyor Pasqual - va dir el policia Carmona del tot tocat per l'actuació de la noia -, aquesta vegada ha tingut raó vostè. I tinc de dir que és una veritable pena no poder comptar amb una empresonada com aquesta la qual ens prestigiaria una presó on només hi podem tenir quinzeneris, estafadors, violadors, quinquis i marriques...Senyora, si mai, ningú sap com poden anar les coses, ha d'entrar a la casa, demani per a mi i serà tractada com es mereix. El policia senyor Pasqual, abans d'acomiar-se de Marcel.lina, li pregà que li signés un autògraf.

Sí, anà al metge Marcel.lina. Al mateix indicat pel policia Carmona. Hi havia la qüestió de les joies que el policia no veia clara. El metge era un metge psiquiatre. Alguns d'aquests metges consideren el cervell de la seva clientela molt més deteriorat del que en realitat són. Fan com la policia la qual quan veu un visitant ja el creu culpable. Aquests metges quan se'ls presenta visita ja de

primer antuvi creuen que tenen un malalt a la seva disposició. I quant més savi és el metge tant més difícils de contestar són les preguntes que fa. Se sap de molts visitants que passen per tenir en mal funcionament el dipòsit de les idees per no haver entès algunes de les preguntes formulades pel psiquiatre. Marcel·lina no hi havia tingut mai tractes amb els metges i es presentà una mica avergonyida. Què li diria que tenia si no li feia mal res? Ella sabia sis òperes i filosofia i lletres, però de metges no en sabia res. Se'ls imaginava molt distints de com era aquell que tenia a la vora. Ella sempre s'havia pensat que un metge havia de ser un home d'edat per questions d'experiència, i gras. Ella hi tenia confiança amb la gent grassa. De la gent prima es pensava que n'estava perquè menjava poc i que forçosament havia de ser gent geniuda. El metge que tenia al davant era un home prim, amb barba acabada en punxa, i ulleres, cosa aquesta que donà a pensar a Marcel·lina que aquell home s'hi havia de veure poc.

- A veure, senyora, a vostè qui la fa venir?
- El policia Carmona.
- Surt de la presó?
- No.
- Doncs per què l'envia el policia Carmona?
- Perquè li he anat a portar unes joies, i no les ha volgudes. Abans les havia portat a l'Ajuntament i tampoc me les volgueren.
- De qui són les joies?
- Meves. Però jo no les vull ni ells tampoc.
- En penso que hi ha causa. Per què vol donar joies a la gent?
- Miri, temps endarrera aturava gent perquè volia tenir una noia...
- Hi ha causa, hi ha causa...No cal que dibuxi cap arbre ni que compti de vint anant endarrera. Anem de dret a la cosa. Vostè pri-

mer anava pel món demanant que se li fes una criatura.

- Una noia.

- Bé, una noia. I més tard es dedica a oferir joies a la gent.

- Sí.

- El seu pare bevia?

- Sí.

- La seva mare bevia?

- No.

- Vostè beu?

- No.

- Dos nos contra un sí. Endavant. Vostè aquest darrer temps què ha fet?

- He cantat òpera.

- Veïam...veïam...Hi ha vegades que la gent no ens enten bé les preguntes. Repetim: vostè, darrerament, què ha fet?

- He cantat òpera.

- Perfectament. I abans?

- He viscut amb la bruixa Bonagalta.

- Molt bé. I abans de viure amb la bruixa?

- Donava lliçons de cant i literatura en una societat de pobres.

- Ja. I anteriorment...

- La senyora Silvana em va ensenyar cant i humanitats a la presó.

- Caram, caram...I té un altre abans?

- Jo era la germana que feia dotze i vaig marxar de casa quan el pare, el qual es tornà a casar, volia anar per dotze més.

- Jo em penso que tenim un bon quadre per actuar. Ara ja no en canta d'òpera?

- No. He perdut la veu.

- A on?...Perdó, com? Vostè bé parla.

- Parlo, però no puc cantar davant de públic nombrós. Amb pocs espectadors sí que ho puc fer.

- Podria cantar ara?

- Li va bé la Madame Butterflay?

- Molt...

I el doctor Boncompte tingué l'oportunitat d'escoltar una Madame com mai havia sentit.

- I vostè, senyora, diu que ha perdut la veu?

- Sí.

- Bé, què vol que cregui jo...Si vostè diu que ha perdut la veu i canta com ha cantat...Al metge no se l'ha d'enganyar, se li ha de dir sempre la veritat com s'ha de dir al notari, al confessor i a la llevadora.

- Es que encara hi ha més/i de coses que no m'ha preguntat, i que a la policia no li he volgut dir....Darrerament quan cantava enjoiada, les joies em cremaven...

- Senyora...

- Prèngui aquest collaret, si és servit. Com el troba?

- Normal, fred, com són els collarets de preu.

- Ara me'l posaré jo i cantaré...

- I si pot ser allò de "qui serà, qui serà i què dirà, què dirà..."
Segona audició de la Madame, i de sobte:

- No puc més...el collaret! - diu Marcel.lina desfent-se de la joia.
El doctor Boncompte dubta uns segons, els justos de pensar: "L'agafo o no l'agafo?" Es decideix a agafar-lo i l'ha de deixar anar depressa.

- Carai! Això crema...Sembla que l'hagi tret del bany Maria! Això és cosa de bruixes, senyora!

- Si vostè ho diu...Ja li he dit que havia viscut temps amb una bruixa, però m'ha semblat que vostè no em creia.

- Quan un malalt ens diu la veritat tenim l'obligació de creure'l de tot. A vostè primer no me la creia, però ara ja me la crec em digui la cosa que em digui. El cervell és una caixa encara plena de misteris. Hi ha coses que no sabem a què atribuir-les, i és clar, oficialment no podem pas dir que són coses de bruixes. I si no sabem a què són degudes particularment no podem fer altra-ment que veure-hi bruixeria. Miri, jo tinc casos - i al dir això el doctor Boncompte es mirà un arxiu metàl·lic -, que cadascun és un enigma. El cas de la senyora Endoll, per exemple. Aquesta senyora passa dels noranta i no s'aflaqueix per més dietes que faci. Me la van enviar a mi, i, segons ella, una dona a la qual va anomenar bruixa li va dir, per una qüestió econòmica, una qüestió d'apujada de lloguer de pis, llavors la senyora Endoll era de molt bon veure, que es tornaria com una vaca grassa. I s'hi tornà. Jo, sabent d'on venia la predicció, i com que per més que dejuni no s'aprima, li vaig aconsellar que tant per tant que mengi, veurà... També tinc el cas de la senyora Duc. Aquesta té els nervis desguitarrats de resultes d'una veu que només sent ella que li diu que el marit l'enganya. Ella no n'està segura i diu que aquest dubte la matarà, que almenys si ho sabés viuria tranquil·la...Que què vaig fer, jo? A n'aquesta mena de malalts se'ls ha de seguir la veta, si es pot. Vaig enviar a buscar el senyor Duc, i:

- D'home a home - li vaig dir -. Vostè enganya la senyora?

- Doncs no, senyor.

- Està bé, no és pas obligació, però vostè sap els nervis que traguina la senyora Duc? Ella creu que vostè l'enganya i no viurà en

pau fins que ho sàpiga, ja que a vostè quan li pregunta i li diu que no, no se'l creu...Ja ho sé, ja ho sé que són els nervis però jo ací hi sóc per a deixar-los funcionant raonablement. Per tant, senyor Duc, si vostè vol millorar l'estat actual de la seva senyora, digui-la-hi que l'enganya.

- Però això sí que seria enganyar-la.

- Doncs si vol quedar més l'enganyat, però l'hi digui...

- Tot aquest moble, veu, és ple de casos de mal entendre. Gent la qual ha sentit veus que ningú més no ha sentit, altra com el regidor Manresa que sofreix mania persecutòria perquè segons sembla va fer trampa en unes eleccions i agafà el lloc d'un que havia tingut més vots que ell...el del senyor Espinosa, el qual es va posar a vendre pollastres a meitat de preu i em va venir a veure per si allò era una malaltia. Jo li vaig dir que abans els havia venut massa cars els pollastres i que el què li estava passant era cosa de la consciència, que és quelcom que existeix encara que de vegades s'hi faci el sord.

- Vostè - li vaig dir-, ha de seguir venent els polastres a meitat de preu fins que nivelli el que en va treure venent-los més cars. Ara ja els ven a preus normals i quan em troba em fa unes grans barretades...

Per questions econòmiques també tinc el cas del metge Temporal. Em va venir a veure dient que no vivia tranquil i que no vivia tranquil, i que devia ser un mal especial, però que ell, que era metge, no se'l sabia trobar. Jo ja en sabia alguna cosa del doctor Temporal, i:

"A quant cobra les visites, doctor?

Quan em va dir el preu,

"Es clar que no ha de viure tranquil, home de Déu! - li vaig dir-.

Si no rebaixa les visites, no hi viurà mai més de tranquil!

No acabariem mai. Una fitxa bona és la de la senyora Tallades. Sí, nervis, però nervis de por. Que tenia la impressió que a casa seva hi havia un home sota el llit. Jo: I no ho ha mirat, si hi era?.

Ella: Tinc por de mirar-hi, una por terrible. **Jai** Doncs hi miri i estarà tranquil·la. Ella: I si no hi ha ningú? Tampoc ho estaré de tranquil·la. La solució fou encarregar al senyor Tallades que s'amagués a sota el llit, però desgraciadament per tots quan anà per amagar-s'hi ja hi va trobar un amagat... Cada fitxa és una novel·la, ja li dic. Tinc el cas del polític senyor Gunyalons. El senyor Gunyalons era socialista, un socialista del senyor Pau Iglesias el qual ha estat el millor socialista que hem tingut, i festejava a la que després seria la seva dona la qual mirant la televisó es va enamorar d'un centrista. El pare de la noia era un element que no podia veure ni en pintura cap socialista perquè quan va venir la República van fer ministres a uns socialistes empresonats. I quan s'acostà el casori, llavors encara s'anava a demanar la mà de les noies, el futur sogre del senyor Gunyalons va dir que sí, però que s'havien de posar les cartes damunt la taula. "Clar - va dir -. O nois sense socialisme, o socialisme sense noia". El senyor Gunyalons era un bon socialista, però a ell, Estrella, la xicota es deia Estrella, li tenia el cor robat. No se la volia deixar perdre i, interiorment pensava que una vegada casats convertiria la seva dona al partit del senyor Prieto. La contesta fou, que Estrella sense socialisme. Com que el senyor Gunyalons tenia botiga arrencada, el pare d'Estrella accedí. "Que consti, però, li va dir, que jo només et dono la mà de la noia. Si les coses no van com han d'anar, em queda molta part de noia!" Sí, hi hagué casori amb tots els ets i uts. I tot marxava. I vingueren unes eleccions.

El senyor Gonyalons, com molts, estava convençut que aquelles eleccions els socialistes les guanyarien de llarg. I feu un intent. "Estrella, el teu potser és més rieler, però a l'hora de prometre coses!". "Gonyalons ja saps el pare i jo de quin costat som.". "Però es pot canviar de costat, Estrella. Per això es deixen fer discursos a tothom, perquè la gent trii...I després hi ha un dia per a reflexionar, perquè la gent s'hi pensi bé...". "El pare i jo ja fa temps que hem triat". "Però que no ho saps que guanyarem nosaltres, que som més?". "Guanyi qui guanyi, el pare i jo ja sabem a qui donarem el vot!". Estrella en degué parlar a son pare d'aquella conversa. La cosa fou que el sogre un dia es presentà al domicili del senyor Gonyalons amb tres candidatures. "Gonyalons, va dir, recorda que jo de la noia només et vaig donar la mà. I que les altres parts d'ella, que són parts importantíssimes te les puc retirar quan vulgui. I la continuïtat de seguir tinguent tota la noia són aquestes tres candidatures. Una per a mi, una per a la noia i una per a tu!". La única resposta que acceptà el pare d'Estrella fou l'acceptació de la candidatura. El senyor Gonyalons ensalivà fort, però com que ell estava segur de la victòria socialista, pensà que no li vindria d'un vot. I guanyà la candidatura d'Estrella, son pare i ell. El desesper del senyor Gonyalons fou important. I s'hagué de desesperar tres vegades més, ja que per haver escampat son sogre a qui havia votat el seu gendre, la parròquia socialista que tenia no li tornà més a la botiga, i Estrella, davant la minva de parròquia se'n tornà a casa de son pare. El senyor Gonyalons no dormia. Cada nit, segons ell, se li apareixien Pau Iglesias, Ramsay MacDonald i Don Inda senyalant-lo amb el dit. Ell diu que si guanyà l'enamorat d'Estrella fou perquè moltes dones feren amb son marit el que feu ella amb ell. Solució? No podem pas permetre que aquell

home es passés la vida sense dormir. Les municipals! Sí, les eleccions municipals. El senyor Gonyalons es presentà a casa el sogre. "Estrella, va dir, jo no sé aquest temps passat a casa teva com t'haurà anat...". "Ai, molt malament!" va contestar-li Estrella. "Aquestes eleccions, ja se sap per endavant, les guanyarem nosaltres. Ton pare, que voti a qui vulgui. Ara, ací hi ha dues candidatures, una per a mi i l'altra per a tu. Demà anirem a votar junts i amb aquestes dues candidatures...". Això, naturalment, fou una recepta de metge. Els metges no sols han de receptar medicines. Ara a n'aquest home el tenim quatre anys amb el son assegurat i amb Estrella a casa. I com que el sogre escampà de nou, el segons ell animal del seu gendre a qui havia votat, la parròquia socialista s'ha tornat a reintegrar a la botiga...

En fi, senyora, quan faci la seva fitxa en faré una de les més destacades... Demanadora d'una noia a la gent, cantadora d'òperes, donadora de joies, afillada d'una bruixa i... tocada de bruixeria. Es pertaven bé?

- Molt. M'ensenyà les propietats de moltes herbes, de predir canvis de govern, de temps i de marits.

- Ho van endevinar moltes vegades?

- La majoria. I quan es feia una predicció que no resultava del tot certa, com que la meya amiga estava bé d'efectiu, si el client no acceptava les nostres explicacions se li tornaven els quartos.

- No hi puc estar massa d'acord amb això. Un per a treballar ha de cobrar. Un metge pot treballar molt amb un malalt i el malalt se li pot morir. Si haguéssim de tornar els quartos per cada malalt que se'n mor, els metges deixarien de ser bons partits. De tota manera aqueix actuar de vostès l'anotaré a la fitxa. Com hi

anotaré, perquè ho he comprovat, la influència que d'una bruixa porta a coll...I la noia, si ella li va dir que se n'hi presentaria una, se la cregui perquè jo també m'ho crec...

Què havia de dir el doctor Boncompte si no això o una cosa semblant? La mateixa cosa que haguéssin dit vostès si s'haguéssin trobat al seu lloc. O la majoria, vaja, ja que el consens és difícil. Tinguin en compte, a més a més, que el doctor Boncompte era un metge psiquiatre, dels que creia que de la milionada de cèl·lules que tenim al cervell, en sabem el funcionament d'un vint per cent més o menys. Queda, segons ell, un vuitanta per cent de senyores cèl·lules que s'hi va perdut, que no se sap quines propietats tenen i de què són capaces de fer...parlar amb extra-terrestres, ser dominades per altres cervells més poderosos, torçar culleres a distància, posar rellotges parats en moviment, endevinar una travessa, un naufragi...amb aquest vuitanta per cent de cervell desconegut es poden potser aconseguir coses que avui per avui són impensables. Potser pensant ben fust, i prescindint dels que sostenen intervencions violentes, es poden fer creure les dones, treure ministres o que hi torni a haver el bacallà d'abans de la guerra... Que què se'n feu d'aquelles joies embruixades? El doctor Boncompte, si bé era partidari de ficar-se amb la vida moral particular dels seus pacients, no n'era de donar consells sobre si s'havien de comprar o no telefòniques o si s'havia de deixar de treballar o no, però en el cas de Marcel·lina feu una excepció en gràcia del cas que presentava i de content d'haver sentit una Madame Butterfly a domicili millor que les que havia sentit pagant al teatre. Li digué que a la capital llavors s'havia posat de moda assaltar

joieries i que si per a fer-ho es trencaven escaparates o es forçaven portes, molt més fàcil ho tindrien els assaltadors de fer-se càrrec de les joies si les veien posades a algú passejant-s'hi davant d'una joieria de preu... Fills, fou el consell d'un metge psiquiatre. Es clar que n'hi podia donar un altre, però li va donar aquell. Aquesta classe de metges no volen retop.

D'assaltadors de joieries n'hi ha de tots, com de periodistes. N'hi ha que treballen amb garanties i n'hi ha que treballen a la babalà. Gent que s'assabenta si les joies estan assegurades i el joier no hi perdrà, i gent d'acció que no es pren la molèstia de procurar-se aquests detalls. Gent que ja sap qui es pot quedar el botí, i d'altra que roba i ja en parlarem. Ja s'hi passejà Marcel.lina, carregada de joies per davant d'una joieria principal, i ja la volien desproveir de mercaderia uns assaltants, però eren un assaltants d'ofici i digueren, erradament, que aquella dona era un reclam de la policia la qual cada dia s'empescava coses noves per atrapar delinquents. També ho va saber la policia que hi havia una dona enjoiada passejant-se davant una de les més importants joieries de la capital, però la policia es devia pensar que es tractava d'una propaganda. La gent vol vendre, devia dir la policia. Qui no ven està llest. - Es diferent de nosaltres que cobrem cada mes encara que els comerciants no venguin i els fabricants no fabriquin...

Quedaven els assaltants d'acció directa. Per a ells aquella dona passajant-se enjoiada com anava, era una provocació. I a n'ells deien que no se'ls podia provocar. I s'emportaren dona i tot. La ficaren dins un taxi, i cap assaltador entengué per què aquella dona reia tant a cada joia que li prenien. Acordaren que es devia tractar de joies falses. Tant s'ho pensaren que quan deixaren Marcel.lina

unes illes més avall, cuitaren a donar el botí a un parador d'uns Encants a cap preu. Aquest vengué el famós collaret de brillants a la senyora Pura, i:

- M'iri, de debó potser no ho és, però fa el seu efecte, no? I per trenta-set pessetes, ja em dirà...

- Carai, quin collaret! - digué el marit de la senyora Pura al veure aparèixer la dona amb la joia posada.

- Oi que fa la seva patxoca? I si sabéssis el què me n'han fet pagar! Qualsevol se'n compri de debo. Mira, avui precisament tenim a sopar el Pere, el tallador del joier Forquet...

- Òndina, Pura, com se'ls gasta el teu home! - diu Pere a l'entrar i veure la lluminària que sortia del coll de la mestressa de casa.

- La dona s'ha de tenir contenta, Pere. No callava mai...Jo vull un collaret, jo vull un collaret.

- Deixa'l estar, Pere. Si és dels Encants!

- A veure, a veure, treute'l...Però, Pura, si això val una fortuna!

- Què dius!

- El que sents. Això no és bisuteria, ni és de Mallorca, això és de debó.

- Que ets boig?

- No sóc boig. Sóc un tallador i un tassador d'ofici, i et juro que això val una fortuna. Jo no sabia...

Gran canvi de cara del fins en aquell moment rioler marit. Oh, veuran què farien vostès? Millor, millor que no s'hagin trobat mai en un cas com aquest.

- Pura...Pura, d'on has tret aquest collaret?

- Esteve, què et penses?!

- D'on has tret aquest collaret!

- Nois, jo...- diu Pere.

- Tu res, per ara. De moment gràcies per haver descobert la cosa. Pura, qui t'ha comprat aquest collaret...Fa tres vegades que t'ho demano!

- Però Esteve, si m'ha costat trenta-set pessetes als Encants!

- Trenta-set punyetes! A mi, el viatjar m'ha fet passar moltes nits fora de casa...I on les has passades tu, les nits? Es que ho trobes bé tu, en aquest temps que no es ven res i que un viatjant ni contant acudits vers se'n surt, que tu...

- Esteve, Esteve, el viatjar en males condicions t'ha trastocat, tu delires.

- Que jo deliro? A veure, Pere, tu creus que aquest collaret es pot comprar per trenta-set pessetes?

- Veuràs, Esteve, jo...

- O és que li has regalat tu i tot això dels Encants és una comèdia?

- Esteve, home, sosséga't!

- Que em sossegui? Es que ja li he vist portar moltes coses a n'aquesta que mai m'ha dit d'on les treia, que em deia que eren estalvis. Es que un collaret com aquest, Pere, es pot comprar fent estalvis!

- No, aixó no.

- Jo me'n vaig a casa la mare!

- Sí, ves-hi amb aquest collaret, i et farà la mateixa pregunta que jo. D'on l'has tret. A mi per una agulla de corbata que sí que la vaig comprar als Encants, encara quan té la mala em pregunta qui me la va donar i a canvi de què.

- I si te l'hagués feta jo aquesta pregunta?

- Però vatua l'olla, per no xernegar...Es que es pot comparar una agulla de catorze rals amb un collaret com aquest? On som aquí, és que fem el boig o què!

- Esteve, això que estàs dient ha alçat una barrera entre nosaltres dos. Acabi com acabi, ja veus què et dic! Jo, al principi, que la gent em digués viatjanta, no vull dir que no em pensés haver fet un mal negoci pel temps que passaves fora de casa, però no vaig passar de pensar-m'ho. Ara fos faria com la senyora Vidal la qual va deixar el marit perquè tenia aquest ofici, un ofici que una no es pot comprar sense dificultats un collar de trenta-set pessetes.

- Torni amb les trenta-set pessetes!

- Amics, Pura, Pureta, Esteve, Estevet! Jo em penso que hem dramatitzat les coses...

- Tu penses malament! I això no queda així. Ara, ara ho vaig veient. Cada vegada que tornava de viatge, al preguntar a la portera si hi havien hagut visites...no, només el senyor Pere, em deia cada vegada.

- Esteve, parlem clar. A mi la teva dona m'ha agradat sempre.

- Ho veus?!

- Deixa'm dir, repunyeta! Això ho saps tu i ho sap ella, però també sabeu els dos que quan vaig veure que Pura es decantava per tu, sentint-ho molt, vaig plegar de solfejar-la. Vaig acceptar la seva tria. Llavors ella es pensava que al casar-se amb un viatjant ella també viatjaria, i amb això no vas obrar honestament, ja ho saps. Tu li vas dir que viatjaria amb tu pels quatre punts cardinals del país, i què, hi has viatjat? Però espéra't, espéra't...Una vegada casats es va acordar rebre'm a casa vostra a títol d'amic. I tot els temps que jo he visitat Pura essent tu fora, han estat visites tan pures com el nom de la teva dona. Que com passàvem l'estona? Em feia cafè, que el fa molt bo, feiem el tuti, la manilla de rector i vicari, resoliem mots encreuats, parlàvem d'on devies ser tu en aquells moments...

- I la música, i la música que sentia la portera? I la música, què! I segons la portera no era música clàssica, era música ballable, i tangos.

- Esteve, a la teva dona li agrada ballar i tu no l'has feta ballar mai. I un tango tant es pot tocar per a escoltar-lo com per a ballar-lo. Potser sí que un dia en van ballar algun...

- I el dia de l'agagada de llum, en aquesta casa també es tocaven tangos. Si ha de sortir tot, que surti!

- La portera valdria més que es cuidés de tenir l'escala més neta, però el dia que se'n va anar la llum erem a mig tango. Què volies que fèssim? Anar a les fosques a parar la gramola, amb el perill de caure o de trencar-la?

- Pere, que hi ha més coses! I la baixada de la capsa dels pursos?

- Amb això et dono la raó. Ja que no et podia prendre Pura, hi havia un pacte pel mig, et prenia una cosa teva: pursos. Amb això no crec que malbaratés per a res el matrimoni. I també tinc una altra cosa a dir. Aquest collaret val, ja ho he dit, una fortuna. Com vols que jo, per més que m'agradi la teva dona li regalés aquest collaret? Saps quant guanyo jo, a cal joier? No, no, pel què m'ha dit Pura quan tu no hi eres, guanyo un centenar de pessetes més que tu. Que t'hi veuries en cor tu amb el que guanyes, de comprar un collaret com aquest? Si pel que veig aquestes calces que portes ja en demanen unes altres?

- Tu, amb les meves calces no t'hi fiquis, ni et fiquis en res més de casa. I amb aquest res més s'hi compta la meva dona!

- Esteve, si ni tu ni jo podem comprar un collaret com aquest...

- Què vols dir? Que li ha comprat algú altre?!

- Estat ofuscat, Esteve. Demà, si no has de viatjar, hi anirem tots tres als Encants i sortirem, sortiràs de dubtes. Jo me la crec a la

Pura, i no és la meva dona, ja veus...

Sí, hi anaren als Encants. Potser algú de vostès s'hauria malfiat de l'amic Pere i l'hauria envestit, però sí, s'anà als Encants.

Pura, segura de demostrar, amb el cas del collaret, la seva innocència. Esteve, amb ganes d'atrapar una mentida de la seva dona, i Pere perquè per difícil que fos volia creure Pura.

- Mira, ací tens el venedor.

- Escúti, vostè ven collarets a trenta-set pessetes?

- Ui, això era ahir...Avui aquesta tenda ha estat una corrua, es veu, de marits i mullers. Sí, els primers deien que venien a aclarir colls. No em facin quedar malament que perdria negoci, però de sis senyores que han vingut acompanyades de llurs marits, tres, al menys, portaven ulls amb senyal de plantofada...Sí que la recordo aquesta senyora. Es de les guapes que es van quedar mercaderia. Sí, sí, trenta-set pessetes. Ara, si venen per noves peces ha quedat molt poca cosa, i el preu ja no és el mateix. Alguna cosa devia tenir aquesta mercaderia que hagi provocat la intervenció de set marits.

L'amic Pere seguí visitant la senyora Pura, i el viatjant Esteve se'ls emportà a tots dos en el primer viatge que feu pel Nord del país.

Marcel·lina pensà molt aquells dies. No hi havia dubte que en la seva vida hi havien intervingut bruixes. El mateix doctor Boncompte havia deixat entendre que s'hi podia creure. Ella veia clar, ara, que era un fet ben curiós que hagués après diverses òperes a la pre-só. Potser la senyora Silvana ja ho era una mica bruixa sense ella saber-ho. El metge ja havia dit que als cervells humans hi ha un vui-

tanta per cent misterios, de forces no posades al dia per la majoria de la gent. Potser les bruixes, segur, una part d'aquest vuitanta per cent l'aprofitaven. Per què ella no podia cantar davant un públic nombrós? Quina explicació tenia que si cantava amb joies posades aquestes cremessin?. No, no anava desecaminada la noia en pensar-se les coses que es pensava. Vostès troben normal determinades coincidències entre governs i oposicions? Es clar que no ho és. Bruixes, forces ocultes...diguin-li hac! O ho fan veure que coincideixen per a veure qui fot a qui? Llavors potser no es tracta de forces ocultes propiament dites sinó de política que també és una mena de força oculta la qual mai ningú ha entès prou bé si es tracta d'un art, d'una ciència o d'un joc de mans. Quan un senyor diu, jo he estat polític, sóc polític i seré polític, i abans era dels uns i ara és dels altres, si això no és cosa de bruixeria o molt semblant, ni mai! Marcel·lina, doncs, arribà a la conclusió tot pensant pensant que en la seva vida hi havia bruixes pel mig. I s'alçà d'espatlles, gest que universalment vol dir "Què hi farem si les coses van així!" I començà una nova vida. Deixà la ciutat. Demanar caritat? Ja hi hauria temps. Ella sabia sis òperes. La cosa que deuria evitar seria cantar davant massa gent. Hi havia l'avís de la senyora Bonagalta. Feu fires i mercats de poblets petits i cantà per tavernes i fondes, i sempre mai davant més de vint-i-cin persones. Cobrava amb la voluntat dels oients. Els començaments foren dificultosos, com tots. Els nous auditoris no estaven per òperes. Volien cançons de moda, i segons deia el tractant amb bestiar Gallofré "ensenyades de cuixa, que les de casa van molt tapades!" Però Marcel·lina cantava tan bé, i vagin a saber si aquell vuitanta per cent de cèl·lules de propietats desconegudes

el seu paper hi feren, la cosa va ser que de la mateixa manera que un hipnotitzador de fama hipnotitzava tres files de butaques al teatre, amb la gent corresponent, naturalment, Marcel.lina hipnotitzà, cantant, la concurrència dels llocs on va actuar. A la taverna de l'avi Badoret, quan cantava Marcel.lina fins les mosques, que n'hi havia moltes, paraven el vol. Els tavernaris, ni respiraven. El mateix Fanals, que sempre cridava, bevent o jugant o dient-ne quatre de fresques a la tavernera, es tornà un forofo incondicional de la diva, i no deixava d'acudir a fira ni mercat si sabia que Marcel.lina hi actuava.

- Això és cantar! - deia ensenyant el puny en senyal de remarcar una cosa contundent.

I Déu ens guard que algú durant el concert fes soroll de gots, tossís o esternudés. El senyor Fanals hagués estat capaç de fer un disbarat.

I el què té fer les coses bé. Començà a córrer la veu que a les tavernes de fires i mercats hi havia una dona la qual cantant deixava encantada a la gent que l'escoltava.

- Demani el què vulgui, senyora, però vingui a cantar pel la Festa Major! - li deia una dia a Marcel.lina l'alcalde de Sant Genar -. Jo, a més de ser l'alcalde sóc el primer propietari del rodal. Ja pot tirar llarg! La pena és que la meua filla no la pugui sentir. Els metges la fan estar al llit. I tant com li agradaria sentir-la cantar...

Alguna vegada l'audiència sobrepassà les vint-i-cinc persones i no passà res. Marcel.lina no havia fet mai cap Festa Major i pensà que tampoc la influència de la senyora Bonagalta aniria a mirar tan prim. I hi mirà, hi mirà...

L'actuació, a l'envelat ple de gom a gom, fou un fracàs total. La

gent de Sant Genar als espectacles se solia emportar berenar, i acabà llençant furiosament tota mena de productes alimentaris dalt l'escenari.

- Ens l'han canviada! Ens han donat gat per llebre! Això és una qüestió política! Deu ser una tiple socialista!

I aquella funció s'hi convertí en una qüestió política. Hi ha vegades que els polítics no van més enllà de fer discursos, més algun cop s'han arribat a les mans, i aquella nit a l'envelat de Sant Genar s'hi arribà. A darrera hora ja no es tiraven pomes i tomàtecs a l'escenari, ja esquerres i dretes dels poblets veïns empaitaven els de Sant Genar que eren del centre. Quan la política es fica de males maneres als pensaments de segons quina gent, tot és excusa per a treure's els drapets al sol primer, i plantofejar-se després. Aquell dia fou la manca de veu de Marcel.lina l'excusa del plantofejament general. Gent dels pobles veïns cercaven l'alcalde per a passar comptes, segons deien ells, però l'home ja al sentir els primers aldarulls vocals havia deixat la llotja munid pal, camí de son domicili fent-se creus de com havien anat els esdeveniments. Quan Marcel.lina va veure aquella petruscada general, es va presentar a casa l'alcalde amb la intenció de donar explicacions.

- Sort que la noia no hi era! I qui ho arregla ara això? Mai més podrem celebrar Festes Majors en pau.

- Jo ja ho sabia que podia passar una cosa així, però pensava que la senyora Bonagalta tractant-se d'una Festa Major faria els ulls grossos.

- Quina senyora Bonagalta?

- No s'hi amoïni...Coses dels artistes. On té la noia?

- Al llit.

Marcel.lina vol fer una prova de regraciament amb les altures.

- La puc veure?

- No ho sé, jo...Aquesta d'avui no la pairé...

I Marcel.lina al peu del llit de la petita malalta cantà amb la veu més pura, més ben posada, més harmoniosa i més enamàraire que mai ningú ne havia sentit les millors àries del seu reduït però escollit repertori. L'alcalde de Sant Genar tenia els ulls com si li veiessin visions. Plorava a llàgrima viva. I més hi plorà quan la petita malalta va dir:

- Pare, ja no em fa mal res...

I no s'acabà a la cambra de la filla de l'alcalde de Sant Genar aquella memorable actuació de Marcel.lina. Uns quants caps escalfats es presentaren a casa l'alcalde amb la intenció de passar comptes forts. Eren el nombre exacte que Marcel.lina podia tolerar cantant: vint-i-cinc. Ja d'un tros lluny havien sentit les cançons de la noia i l'escalfament anava perdent graus. Quan arribaren davant de la porta ja no sabien què fer. Algú avisà a l'alcalde que s'acostava gent.

- Ara pla! Quants són?

- Una vinticinquena...

- No es preocupi, senyor - digué Marcel.lina.

Surt al balcó, i els vint-i-cinc caps, ja mig refredats, veuen que és la mateixa dona que havia començat a cantar a l'envelat amb tan mals resultats. I Marcel.lina repetí el concert que feu al capçal de la malalta. Quan acabà, el deliri es posà per mig dels que tingueren la sort d'escoltar-la.

- Visca l'alcalde de Sant Genar! - digué una veu.

Vint-i-quatre visques atronaren l'espai. El que no havia cridat era l'anarquista Tadeu el qual deia que l'alcalde havia llogat una tiple per a fer-li un concert particular i, com sempre, pagant el poble...

Marcel.lina ha vist clar que de les prediccions d'una bruixa se n'ha de fer cas, i que seria en va contradir-les. I durant temps només actua en petits poblets i si es passa de la concurrència reglamentària de vint-i-cinc, no canta. I és cosa que meravellava sentir que, per anys que passin, aquella veu de privilegi es conserva amb les mateixes encantades facultats de quan ho comença a fer. Tot ha anat com la senyora Bonagalta predi. Tot llevat d'aquella noia rossa que ella volia tenir. Li costava creure que la seva amiga se n'hagués descuidat de la noia rossa, però, acabà pensant, fins les bruixes poden tenir algun descuit...

Anant d'un lloc a l'altre tornà a l'antiga residència on tant temps passà en companyia de la senyora Bonagalta. Se'n deia ja la Casa de les Bruixes perquè d'ençà que Marcel.lina se n'acomiadà, per Casa de Bruixes que fos, les ventades, sobretot quan feia tramuntana llarga, les pluges i la neu l'anaren desarborant i segons la gent només s'hi veien entrar i sortir ocellots de tota mena: musols i ratpenats, xibeques i corbs, i cap de bona conducta.

Ja gairebé passava de l'edat Marcel.lina quan tornà a la Casa. La gent al veure que la Casa tenia estadants nous, pensà que es tractava d'alguna bruixa nou-vinguda, però quan de nits se sentia cantar Marcel.lina, els de més edat recordaven que ja anys enllà havien sentit una veu com aquella. I, de nits, a la callada, de nou es podien veure escoltadors vora la Casa de les Bruixes.

I una nit, la nit que Marcel.lina contava a Miquelet i a les rates

la seva ja llarga i curiosa història... Si es vol seguir bé el desenvolupament de la narració, hem de tornar a Amèrica. També s'hi va haver d'anar en temps dels Reis Catòlics, i bo i que llavors la gent que s'hi trobà res no sabia de negres, gratacels i portar corbata, amb el temps Amèrica ens ha tingut de donar importantíssims cops de mà. No s'ha parat mai d'anar a Amèrica, i els que no hi han pogut anar, sempre que hi ha grans dificultats se la miren esperant solucions. Si no hagués estat Amèrica potser encara no es podria telefonar, i res no s'hauria sabut del senyor Edison, del senyor Monroe ensenyant doctrina i de la senyoreta Monroe ensenyant-ho tot, del tren de Xicago al Pacífic, de la Casa Blanca, de la seva quarentena de presidents, ni de l'Estatua de la Llibertat... De tota manera aquesta nova anada a Amèrica és un moment. Ja hi som. Més depressa no s'hi podia anar! Tea, ja som a Amèrica, quedà molt tocada de les coses que de Marcel.lina li contà sa mare, la senyora Silvana, però al veure la cara de pena que feia aquesta quan ella deia que li agradaria tant conèixer Marcel.lina, anar-la a veure, s'ho deixà córrer. Però... aquest però és més important que una simple conjunció. Tea pensà que si ella no podia anar a veure Marcel.lina per no disgustar a sa mare, hi podia anar algú que no fes falta a la família. Era, clar, la predicció de la senyora Bonagalta. A sant de què, si no, es pot explicar aquella decissió de Tea? Naturalment vostès són lliures de creure-s'ho o no. Tampoc mai hem insistit que s'havia de creure el govern. Qui el vulgui creure que el crègui. Hi ha gent que el creu i altra que quan algú li parla del govern, muda de conversa, ja se sap. I Tea actuà seguint una crida d'aquell famós vuitanta per cent de cèl·lules amb propietats desconegudes. I amb aquella crida es posà a festejar, i s'hi casà. I l'endevinà aquell casori. Li sortí un

marit que moltes dones voldrien. L'hi cuinava, l'hi rentava, i la cosa que li plavia més era que les amistats el trobéssin a casa amb un devantal posat. Ultra el rendiment amb les feines de la casa, aquell marit extraordinari feu a Tea mare de set noies.

- És clar - deien els convidats de la família - si aquest home no es mou mai de casa!

La gran era rossa i es deia Lidia. A totes set l'àvia Silvana les hi contava coses del seu País quan les noies tenien l'edat idònea per a sentir contes, i, a totes, entre les coses que contava hi feu sortir la seva aventura amb Marcel·lina. Les altres ja hi anaven a casa l'àvia i la deixaven dir una estona quan parlava de la seva terra, però més que per altra cosa les visites eren de cara a l'economia. Sempre acabaven demanant-li diners i, per a treure'n-hi més la petonejaven i li deien que era l'àvia més jove i guapa dels Estats Units. Lidia, no. Ella, moguda per aquell sentiment que s'instal·là a l'actiu mental de Tea, era la que més visitava l'àvia Silvana, i la que més li feia repetir les coses que l'àvia sabia de Marcel·lina. Tot anava rodat, es veu, per a fer rectificar incrèduls. L'àvia Silvana ensenyava de parlar català a totes les set nètes, però la majoria al veure que per a dir "Miss" se n'havia de dir senyoreta s'ho deixaren córrer aviat. Lidia, no. Per què aquella afecció a aprendre el català? Pre-gunta que els incrèduls podran contestar favorablement planes a venir. Ultra enamorar-se de Marcel·lina, Lidia s'anà enamorant del llunyà País de l'àvia Silvana a través de les coses que l'àvia n'hi deia, que eren moltes. La noia, al poc temps, sabia de memòria històries i llegendes de contes i de reis, i planes de cronistes i poetes...

- I ara, àvia, doncs?

- Ara, en general, hem de viure de records. Ens han canonejat moltes vegades. I sense els canons, un temps que els capellans manaven, els homes de casa deien que a Casp es va fer trampa i ens posaren un rei per altre. El petit País ha patit molt. Els homes de casa deien que s'obligà a tenir lligades amb cordes les gavinetes de tallar pa. De l'esplendor d'abans encara queda un caliu: la llengua, contra la qual no hi han valgut els canons...

I l'àvia Silvana treia una llista de noms estimats. Els trobadors, Marcabru, Cardenal, Eimeric, Severi de Girona, Bergadan, Arnald Catalan, Mataplana, Guillem de Cervera, Riquier... I en seguien Ausias March, Turmeda, Jordi de Sant Jordi, Llull, Rocaberti, Jacme Roig, Timoneda, Vicens Garcia, Blanch, Aribau, Balaguer, Campredon, Aguiló, un Maura, Milà, Forteza, Penya, Labaila, Pitarra, Robert, Iranzo, Verdaguer, Querol, Pizcueta, Ixart, Casas i Amigó, Guimerà, Iglesias, Maragall, Carner, Gassol, Mestres, Sagarra, Papasseit, Folch i Torres, Pere Quart, Riba, Arderiu, Martí i Pol, Espriu... De molts en coneixia estrofes l'àvia Silvana, i Lidia tingué coneixement de les Cròniques, i anava qui sap a on sentint-li:

"E l'encontrada delz Gazcons

"Sabon quals es aquist canczons..."

...

"En la cort del plus honrat rei

"que anc fus de neguna lei

"cho fou lo bon rei d'Aragon..."

...

"En Cataluenha a tria

"Entre'ls catalas valens

"E las donas avirens..."

"Pero el reson dels catelans auzir

"E d'Aragon puig far par Alamagna..."

I d'aquells antics trobadors, deia Silvan, en sortiren d'altres
tots els temps i més en sortien quant més malalt estava el País...

"Contra tots els catalans,

"ja veieu quina n'han feta!"...

...

"En llemosí sona lo meu primer vagit

"quan del mugró matern la dolça llet bevia..."

...

"Valga'm Déu i la Verge!

"Si haig d'avorrir-te,

"que se'm tanqui el cel!"

...

"Hermós era aquell temps, hermós de veres,

"quan era Catalunya una nació..."

...

"Doncs habitants de la gran Catalunya,

"Siam units!"

...

"So en Muntaner, lo lleial,

"so d'Aragó l'historiaire..."

...

"Jovent de Catalunya, nous trobadors

"del nostre sagrat avior siau-ne..."

...

"I un dia mos cants trobaran un ressó

"en la llengua pairal renovada..."

"Alça el cap, lo llor brandeja

"la dolça arpa catalana!"

...

"Som i serem gent catalana

"tant si es vol com si no es vol..."

...

"L'estimo perquè sí, perquè és la meva!"

...

"Dolça Catalunya

"pàtria del meu cor,

"quan de tu s'allunya

denyorança es mor..."

...

"Al fossar de les moreres

"no s'hi enterra cap traïdor..."

...

"No passareu! I si passeu

"serà damunt un clap de cendra!"

...

"Déu nos do ser catalans

"gent de bella anomenada..."

...

"La sardana és la dansa més bella

"de totes les dances que es fan i es desfan..."

...

"Per Catalunya, reseu en català

"vosaltres dones, heroïques com mai..."

...

"Ensalcem tots dos

"en encesa espera,
"el meu poble i jo..."

...

"Si mai veieu que moro a terra llunya
"-que no ho permeti Déu-
"i no podeu tornar-me a Catalunya,
"no m'enterreu!"

...

"Terra de terres la més ufana,
"terra de vida la més formosa,
"mai ben preuada, mai prou benvista,
"és pàtria meva!..."

...

"Pobles i races, gents i nacions,
"la llengua és nervi i és fesomia;
"poble que amb ella sap fer sa via
"mai podran veure'l de genollons!"

...

"Bé n'he vistes d'encontrades,
"bé n'he vista jo de gent
"més com la de Catalunya
"no se'n troba per remei!"

...

"En ton bressol me gronxares
"en tos braços vull morir..."

...

"En català em va fer una santa dona
"la primera carícia maternal..."

"Fou una pàtria. Va morir tan bella
"que mai ningú no la gosà enterrar..."

...

"Prou que t'estimo, oh lleial Catalunya,
"damunt de totes les terres del món..."

...

"Amb nostra llengua franca i noble
"cridan's a tots, que et respondrem,
"som una raça i som un poble
"i, tan drets com e aiguts, poble serem!"

...

"Tinc una llengua tan viva
"com les més vives que hi ha.
"Si quan parlo s'esperveren,
"jo que sí, em poso a cantar"

...

"Català, l'espiga es daura
"per la falç que sap segar...
"I caurà allò que ha de caure
"si ets català!"

Hi ha gent a la qual els versos no diuen res i prefereixen un plat d'estofat amb gran descontentament dels que els fan els versos, i d'altra que ha fa seguir tot, versos i estofat, i d'altra a la qual els versos l'hi pessigollegen el cor i deixa l'estofat per després. Sigui perquè l'àvia Silvana els deia molt bé, sigui perquè Lidia ja nasqué ben disposada, la cosa certa és que la noia se sentí molt tocada pel petit País de l'àvia Silvana. I no parava de

demanar-li coses i més coses...

....i més tard el País es governava des de Madrid. Sí, els espanyols s'hagueren d'aliar amb els francesos per a sortir-se'n. Es passaren anys amb el cap baix. Però el País, una part del País, era tossut, i maldà i maldà fins que amb el temps se li deixà perquè s'entregués, una cosa que se'n deia la Mancomunitat. Era una cosa molt petita però la gent d'aquell temps en vatreure tan profit que a Madrid, que segons deien els homes de casa eren molt espantadissos, van veure fantasmes pertot arreu i pensaren que la gent del País la cosa que volia era separar-se de l'Estat. Amb alguns no anaven pas desencaminats a Madrid, no et pensis. Segons qui governava a la capital les relacions eren més o menys tibants, però a casa nostra, els de la ceba, que deien els homes de casa, eren cada dia més i cada dia es veien més diaris catalans, i llibres catalans, i banderes catalanes. Allò tornà a esverar a Madrid i vingué la dictadura...sí, una cosa que a Amèrica encara no s'ha vist, que manen els sabres, per a fer-ho curt. Però els de la ceba seguiren amb la ceba amb dictadura i tot. Fins que vingué la República. A casa nostra es feu la nostra de República, però a Madrid, amb República i tot no els hem estat mai simpàtics, no la volgueren aquella República nostra, i la cosa s'arreglà amb un modest Estatut que pels de casa era poc i pels de fora massa. La República durà poc. Sí, la van treure a canonades. I els canonejadors es van instal·lar a Madrid, i Madrid de nou ens ha fet la llei. No, de català res. A molts llocs el Pare nostre s'havia de dir d'amagat... Però encara ha quedat ceba...

I quantes més coses tristes del País contava l'àvia Silvana, més ganes tenia Lidia de voler-lo, i de sentir-se encantada que la seva

àvia fos d'un lloc quina Festa Nacional era la Festa de la Tristesa. I l'àvia Silvana anava veient que la seva néta s'anava tornant una catalanista com una casa i que cada vegada li anava demanant més coses de Marcel.lina, fins que obertament declarà la seva decissió d'anar-se'n a Espanya. La senyora Silvana, interiorment, n'estigué molt contenta d'aquella declaració, però provà de frenar-la perquè no fos dit...

- Han passat molts anys, estimada Lidia. I a Europa després de la darrera guerra ho han passat molt malament, i més malament ho deuen haver passat els pobres com Marcel.lina. A casa m'han escrit sovint, i com que devien tenir por que algú els llegís les cartes, deien que mai havien estat tan bé com ara, que la gent estava boja pel nou règim, que els toreros tornaven a tallar el bacallà que sempre ha estat la pedra de toc de la prosperitat nacional, que s'havien acabat els pobres...To això no devia ser ben bé així, però ells ho deien...Qui sap què se'n deu haver fet de Marcel.lina i de tots els pobres com ella...

Però Lidia deixà dir a l'àvia, i quan li digué que en parlaria amb sa mare, la senyora Silvana, recordant una conversa amb Tea, es convencé que Lidia faria el viatge. I el feu. Tea recordà que ja ella hi havia volgut anar a veure Marcel.lina, però era filla única i no ho pogué fer. Ara, si Lidia se'n volia anar, a casa encara li quedaven sis noies...

Els americans no reaccionen com els que no en són. I diem això per a no fer sortir tantes vegades coses de bruixes. La població actual és una mescla de races i temperaments. Hi va haver gent que va anar a Amèrica en ple de conquistadors, altra hi va anar perquè sí, altra a fer-hi diners que un temps es deia que se n'hi fien molts; altra a mater pell-roges, altra hi portà negres...Després

es bateren ells amb ells i hi sortiren guanyant tots, cosa que no ha passat en altres països on la gent s'ha batut amb gent del mateix carnet d'identitat i només hi ha hagut un guanyador i els que han perdut segueixen havent perdut. Els americans, doncs, són americans. Han estat els primers de tenir constitució, de trobar or i petroli, d'alçar gratacels, de descobrir que l'anar en cotxe seria l'aspiració màxima de tot el món, de manobres a ministres, són una gent que no han perdut cap guerra, la gent que ha tingut més milionaris, una gent que han fet ciutats amb tants carrers que no tenien prous noms per a posar-hi i ells que sí, els numeraren ja que els números no s'acaben mai. A la xifra més alta sempre s'hi pot afegir un número més...Que quan fan eleccions, en lloc del dia de la reflexió, fan una setmana de festa cantant i llençant globus de goma de colors, i que la primera cosa que fa el que ha perdut és donar l'enhorabona al guanyador, que va i torna de la Lluna i s'hi fa retratar com si es tractés d'una festa de barri, que no se'n veu cap d'igual, que té milionaris que han començat venen diaris, i presidents de l'Estat que han treballat en granges o s'han dedicat a vendre cocos i cacaus, que no han tingut fantasmes, la gent que s'ha casat i descasat més vegades, que ha fet del cinema un virus universal, que corren més que els altres, que quan es cansen dels demòcrates, voten els republicans...Una gent així ha de reaccionar d'altres maneres que gent d'altres latituds, gent de tradicions, de sang blava,, d'ets i uts i carregada de romanços. I fou a l'americana que reaccionà la família de Lidia quan aquesta digué que volia anar a Catalunya a la recerca d'una pobra que havia estat amiga de la seva àvia. Es trobà: encertadíssim, sensacional, magnífic, al punt. Cada membre de la família aportà afectiu metàl·lic,

i la subscripció s'allargà a parent de lluny, d'aprop, a veïns, amics, comerciants i senadors. S'organitzaren tombols, rifes i festeigs on hi cantaren senyores negres i grasses per a demostrar que a Amèrica no tots els negres passen gana.

Se'n sabien poques coses de Catalunya als Estats Units. Sí, una vegada hi havia hagut una guerra i l'havien guanyada els americans. I temps endarrera hi havia catalans amb els espanyols que descobriren Amèrica. Fins es deia que si no haguéssin estat els catalans qui sap qui l'hagués descoberta Amèrica. Encara hi havia ciutats a Amèrica que portaven noms espanyols, i a Califòrnia encara hi ha un monument al predicador mallorquí Juniper Serra (l'àvia Silvana havia dit a Lidia que aquest senyor predicava en català i que l'entenia tothom. Potser l'amor a Catalunya l'havia fet exagerar una mica a la senyora Silvana, no?). Pels americans en general els espanyols eren poble de predicadors, de marins que descobrien coses pels altres, i perquè un senyor va escriure el Quixot, es pensaven que ja ho tenien tot entès i que no s'havien de preocupar de res més. També deien que a Espanya hi havia molt poca gent que parlés anglès i que era de molt mal entendre's amb una gent així. Amb tot, Lidia, ensinistrada per l'àvia Silvana, envestí la gran aventura d'anar a la recerca de Marcel·lina segura que l'havia de trobar encara que lògicament no l'havia de trobar. Però Lidia era americana. Un temps a Amèrica, només hi arribaren homes els quals s'havien d'obrir camí i sopar cada dia a base de decisions fortes. Aquella manera d'anar pel món es va trametre de generació a generació, i quan ja hi havia gairebé dones per una bona part d'aquells peoners, aquelles dones es movien amb el mateix esperit emprenedor dels primers arribats. I Lidia, en la seva sortida a la recerca de Marcel·lina, s'hi movia. Vostès creuen que amb la voluntat i prou es poden aconseguir

les coses? No hi veuen la intervenció de la senyora Bonagalta en tot això? Potser no, però llegeixin, llegeixin, si són servits...

Lidia arribà al País plena d'il·lusió. Ja sabia que la tasca era difícil, però més difícil era aixecar els Estats Units de la manera que els trobà el senyor Roosevelt quan arribà a la Casa Blanca, i més difícil havia estat anar i tornar de la Lluna...

A la ciutat del desembarc el trànsit era multitudinari. Hi ha la mateixa afecció a anar a cavall que als Estats Units, pensà Lidia. Una cosa remarcà. Al seu País, la gent que anava a peu pel carrer ho feia amb presses com si tingués por de fer tard i no s'aturava per res. Aci veia molta gent aturada pel carrer, sobretot si s'hi feien obres. Potser, pensava Lidia, la gent no s'ho acaba de creure que es facin obres de debó. O potser són, els aturats, els d'oficis accelerats, dels quals la seva àvia n'hi havia parlat, que feien pràctiques mirant... Durant el seu periple per la ciutat no va veure pobres, almenys la mena de pobres que es pensava veure. Establiments sí, i bons establiments oberts de cara a compradors de bona butxaca. Això li ho confirmà l'existència de tota mena de bancs, bancs pel pare i per la mare, tots oferint l'amistat dels senyors banquers al públic en general...Places amb coloms els quals, com els de tot arreu s'embrotien damunt les estàtues dels voltants, ja sigui perquè eren estàtues d'antics règims o perquè els coloms no les trobaven prou ben fetes. La Plaça de Sant Jaume. Lidia la troba petita. Pensa que si els veïns dels carrers que la volten hi van tots, no queda plaça per a ningú més. Però a la Plaça, l'hi diuen, hi ha l'Ajuntament i la Generalitat, i es va al Barri Gòtic...Allò a Amèrica no ho tenien. Els seus gratacels de ciment armat no es podien pas posar al costat del Barri Gòtic. De tota manera si la gent que

va fer aquell Barri hagués anat a Nova York quan el va fer a Barcelona segur que a Nova York tindrien un Barri com aquest. Se li diu que el Palau de la Generalitat es va fer expressament per a Palau de la Generalitat. Que diverses vegades se li ha canviat el nom, però que la gent honesta sempre n'ha dit Palau de la Generalitat. Es clar, quan es va començar el Palau al seu País encara hi havia d'anar cap forester. Ella se'n recordava molt bé que fou l'any 1607 que uns navegants anglesos desembarcaren a la badia de Chesapeake, al Maryland i Virginia, i que hi trobaren prats amb flors i maduixes, ostres i indis els quals al veure que parlaven anglès els obsequiaren amb carn i tabac. Quan això s'esdevenia al seu País, a n'el que ara visitava ja estaven tips de tenir reis de tota mena. Quan Lidia va arribar a les muralles romanes va haver de reconèixer que quan s'alçaren, al seu País potser ni indis hi havien! Sí, ella havia sentit a dir que l'any mil que la gent es pensava que el món s'havia d'acabar, uns normands havien arribat a Amèrica per si en aquell nou territori el món durava més, però aquelles muralles, quan els amics normands arribaren a Amèrica, ja eren velles! El Tinell, cambra de banquets del Palau Reial Major, la Catedral, construïda damunt la vella catedral romànica... Què hi havia a Amèrica quan a Barcelona es feien totes aquestes coses? Gent. Gent sí que n'hi havia. De gent n'hi varen trobar els normands, el senyor Colom, i els puritans del Mayflower. El que passa és que aquella gent no estava per a construir catedrals ni Palaus de la Generalitat. S'havien organitzat en colles i anaven fent, a la seva manera. I mai cap d'ells pensà en anar a Europa. Estaven bé a casa seva, ells. Que què hagués estat d'Amèrica sense el senyor Colom? Veuren, qui la va descobrir Europa? Es que els primers que

hi arribaren ja hi trobaren l'Arc de Berà, el Partenó i la Torre Eiffel? Tot fou qüestió de temps, com hagués estat qüestió de temps que els americans haguéssin vingut a Europa o que s'haguéssin util·lat amb els monuments que ara són l'orgull dels europeus. D'altra part quins europeus han estat capaços de fer uns rellotges universals com els que feren els inques els quals, a més a més podien tenir sis o set-centes dones cadascun? Quin europeu les té?

On ja trobà Lidia que hi havia lloc per a fer comparacions fou quan li presentaren la Sagrada Família. Quan es començà, a U.S.A. ja tenien un Roosevelt que feia parlar d'ell. Era quan es deia: "Parla manyagament, però porta un bon garrot!" Quan s'acabí potser hi hagi a Whashington un nou Roosevelt que posi les peres a quarto a tothom i es trobi la manera de què tothom vagi en cotxe (quan s'acabà la Sagrada Família ja no quedarà ningú que vagi a peu) sense haver-se de preocupar del preu que vagi la gasolina...

Lidia trobà que als establiments i als restaurants no ~~tothom~~ parlava la llengua de la seva àvia. Si volia que l'entenguéssin havia de parlar amb anglès. Es veien, això sí, alguns rètols ab la llengua del País, encara que alguns presentaven l'impacte d'un clar cop de pedra. No hi havia aquells famosos cafès dels temps de l'àvia Silvana, en els quals s'hi anava a matar hores i amb un mòdic cafè amb llet s'hi passaven tardes enteres i, moltes vegades harmonitzades per un quintet. Ara, en lloc d'aquells cafès, alguns de proporcions grandioses fins a tal punt que la gent s'hi perdia, hi habarres, com a Amèrica. Ja no es tracta de fer xerrades il·limitades tocant tota mena de temes com abans on la gent als cafès s'hi anava a il·lustrar i a passar temps en calma. Aa, beure, pagar, marxar i deixar lloc per un

altre, que hi farà la mateixa operació. Ací també hi ha dones a les barres, com allà. I també hi fan, algunes, la mateixa operació, esperar-se. Com en tot, n'hi ha que s'han d'esperar poc i d'altres per les quals l'esperar no s'acaba mai. També veu que hi ha noies que ni s'esperen ni s'han d'esperar. Entren, beuen, fumen, paguen i se'n van. Com a Amèrica. El menjar sí que no és igual. La seva àvia ja li havia dit, i els dies que s'hi quedava a dinar i l'àvia cuinava, Lidia s'havia de desfer en elogis a l'àvia. A Amèrica, els sofregits no existien, almenys a les grans ciutats o en els llocs on menjaven grans concentracions d'americans i d'americanes. I en les cases on treballaven marit i muller, tot es menjava congelat i envasat. Tota mena de menjar tenia el mateix gust: de llauna. Després hi havia aquell invent que els americans n'estaven tan contents: els plats de paper. Sí, molt pràctics i exponent d'una gent que no pot perdre temps ni rentant plats. Pot perdre tan poc temps que per això es casa depressa, sense pensar-s'hi fins que veu que s'ha errat i es torna a casar de nou i també sense rumiar, i va repetint l'operació una i altra vegada... Lidia veu que un plat del País, reforçat amb una bona picada, i menjat amb un d'aquells plats que es trenquen i que si no es trenquen s'han de rentar, cosa molt pesada, ja se sap, és infinitament més bo que menjar coses de llauna dintre un pràctic plat de paper. L'àvia Silvana tenia raó. La gent tampoc és per a criticar. Hi ha noies mones, cam a Amèrica, i homes de molt bon veure. Homes que Lidia compren que les dones que s'hi casen els facin servir per sempre. La cosa que no veu, són negres. Si se'n troba algun la gent hi passa pel costat sense escopir, hi puja al mateix autobús, els barbers els afaiten sense canviar de navalla, fan servir els mateixos mingitoris que els altres orinadors sense que hi hagi d'haver

intervencions policials ni de cap mena...El cas dels negres la fa pensar a Lidia. Espanya fou dels països proveïdors d'Amèrica, però no se'n quedà cap per a ella. Devia saber que aquella gent anava a Amèrica a abaratar jornals i potser els jornals nacionals ja eren prou baixos. A més, al País, hi havia gent, l'avia Silvana ho havia comentat moltes vegades, que ja hi treballava com a negres. A Amèrica, els negres, que no eren del mateix color que els altres, van provocar una guerra entre americans. La guerra entre espanyols, fou també per una qüestió de colors? L'avia havia parlat dels roigs alguna vegada, però Lidia, anant pels carrers, veia tothom igual. I tothom anava mudat. Era de mal endevinar, veient passar ciutadans, qui l'havia guanyada i qui l'havia perduda aquella guerra. Feia ja molts anys de tot plegat però a Lidia la picà el cuc de la curiositat i feu unes preguntes. Escolli gent d'edat per a fer-les.

- Escolti, senyor...Vostè va fer la guerra?

- Sí...

- Amb qui?

-Amb ningú.

- Què vol dir amb ningú?

- La vaig fer amagat, com molta gent. Quan es va acabar vaig sortir i vaig dir que m'havia amagat per no anar contra els que havien guanyat...

El segon entrevistat fou molt taxatiu. A la pregunta de si havia fet la guerra, contestà sense aturar el pas:

- I vostè què n'ha de fer?!

Però Lidia seguí preguntant. Era americana ella.

- Sí, que la vaig fer.

- Amb qui?

- Amb els que la van perdre. Jo era, sóc oficial de la República.
- Els diaris americans diuen que ja tots són uns...
- Sí, cregui-se'ls els diaris americans!. Quan no ens aguantem drets ens diran que ho som iguals que els altres. Quants militars nostres ha vist en mig dels d'ells...Sí, totes aquestes medalles que porten les han guanyades anant contra nosaltres. La guerra la vam fer tots. On són les nostres medalles? Ha parlat de diaris americans, no? Nosaltres, som per ells, com els negres pels americans. I qui digui el contrari és que no és d'aquest país. Cobrar, diu? Es pensa que hi ha coses que s'arreglen cobrant?

Lidia no pogué dir altra cosa que,

- Tots eren com vostè els oficials republicans?
- No. I aquest va ser el mal.
- Senyor, la meua àvia era de casa bona i segons quines coses se les callava es veu. Em parlava de roigs...
- Sí, roigs i separatistes...I no ho erem tots roigs i separatistes. I els que no ho erem ens hi van fer tornar, sobretot separatistes. I això darrer ho serem sempre, encara que cobrem de l'Estat!

La part de sang del País que portava la noia es sentí tocada, i Lidia, sense poder-ho evitar, va besar la mà d'aquell home que havia perdut la guerra.

- I sóc americana, senyor...- va dir ella.

L'home es quadrà militarment, com en el seu millor temps, i la saludà amb el puny enlaire... Coses que passen.

I Lidia no va voler fer cap més pregunta sobre la guerra. Va voler-se quedar amb un bon record.

Es mirà el jovent. Pel jovent semblava que guerra no hi hagués ha-

gut. Carlava, reia, corria. La joventut sempre sembla que ha de ser la solució de tot, però quan pot donar solucions ja no és jove. No passa de ser esperança la joventut. Si la joventut sempre fos jove, potser sí que molt vells motlles passarien de moda, potser sí que conceptes del temps de les cotilles metàl·liques es posarien al dia, potser sí que s'acabarien rutines, arcaïsmes, horaris als ministeris, criteris i formes de festejar, però part de la joventut quan deixa de ser jove s'apunta a un escalafó fabricant instàncies o quadrant balanços. I tot això bo i havent fet vagues quan estudiava que perquè les fa la joventut, la gent les troba ben fetes. A la joventut se li troba ben fet tot faci les coses que faci. Si les fa mal fetes, ja hi haurà temps, es diu, de fer-les bé. I, desafortunadament, quan la joventut deixa de ser jove ja no té idees joves i va prenent partit amb els que ja pensen amb cervells posats. Els que volen seguir pensant en jove, a molts llocs han hagut de passar anys pensant d'amagat fins que perquè no fos dit i de cara a entrar al Mercat Comú, els ministres del ram han fet una mica els ulls grossos i mentres no se'n fes una gra massa han deixat una mica oberta la porta de les idees.

I era amb cor i pensament jove que Lidia havia anat al Vell Continent per a trobar-hi una vella amiga de son àvia. Es en coses d'aquestes que la gent beneeix la joventut. Altra la beneeixen per a guanyar un concurs de cames ben fetes, de ball, per a fer una pintada decidida a casa de l'alcalde, guanyar un campionat de basquet o practicar el plurifesteig, ja se sap. I Lidia estava segura de trobar Marcel·lina. Tenia encara preu joventut per a estar-n'hi. Fou amb aquest estat d'esperit que es presentà a la casa pairal de l'àvia Silvana. Els vells ja només eren en grans retrats a les parets, amb marcs daurats, però encara hi trobà una germana de la

senyora Silvana, molt ben conservada, i la qual, malgrat el temps que feia que tenia la germana fora,

-...i haver-se'n tingut d'anar a Amèrica per a tenir una noia! - deia a la neboda Lidia.

- Però la va tenir, tia Rosa, la va tenir!

- Sí però ja no és com si l'hagués tinguda amb gent d'ací...

- La mare n'està molt de l'àvia. Ja volia venir ella temps endarrerera! I a mi ja em sentiü, parlo gairebé com tots vosaltres. A casa som set germanes i vam decidir que si una anés una temporada a Europa no es trobaria gaire a faltar...Perquè ja deveu saber per què he vingut jo, no?

- Vols que t'ho digui, Lidia, a mi aquestes coses no m'acaben de fer el pes. Sóc d'aquell temps, jo. Es com anar a tenir criatures a Amèrica! M'estimaria més que t'hi haguéssis vingut a casar ací, que pas a cercar una amiga de la meua germana que devegades tenia més bon cor que del compte. Una amiga que va conèixer a la presó. Anar a la presó sempre és una mala cosa. S'hi vagi pel què s'hi vagi. Mai s'hi està com a casa a la presó. I això que Silvana hi va estar bé. A son pare li va costar molts quartos, però hi va estar bé...Ara tornen a servir les presons, com acabada la guerra que no donaven abast. Mira, pels agafats, a les presons sempre hi haurien d'haver els que t'agafen, ja se sap...Es clar que hem rebut cartes de ton àvia parlant d'aquesta ditxosa Marcel·lina! Tantes que vulguis. I ens ha dit que després d'haver tingut una noia als Estats Units, la millor alegria que li podriem donar seria fer-li arribar noves de la seva amiga. Fins em penso que hagués volgut, de trobar-la, que la hi enviéssim a Amèrica! Ja vam fer coses per a trobar-la, ja, però quan escrivíem a Silvana sempre havíem de dir que de

Marcel.lina no en sabiem res...però que seguim cercant-la...

- Però...

- Sí, què hi vols fer. Quan una cosa no se sap, no se sap.

- Es que jo sóc americana, tia.

- Oh, també hi deu haver coses que no se saben a Àmerica!

- No les sap tothom, però les sap la gent que les ha de saber i que no vol que les sàpiga tothom. Devegades volguer saber més coses de les que s'han de saber ha fet aixecar actes de defunció, i d'altres haver sabut coses que no s'havien de saber, ha fet plegar Presidents. I jo suposo que no haurà de plegar ningú de compromís si jo vull saber coses de Marcel.lina, i que no serà anar contra la llei voler saber-les, no, tia Rosa?

- En el nostre país, en el gran, passen coses molt rares amb les lleis. Algun cop s'ha tingut de dir que no valen, però vaja, em penso que no es veuran canvis notables en el govern si tu t'interesses per aquella amiga de la teva àvia...

Lidia preguntà qui era el que havia tingut les darreres noves de Marcel.lina.

- Uí...si no és pas l'Elvira que és la que fa més temps que és a casa. Ella rebia segons quines visites...

La dita Elvira no portà pas massa informació, la veritat, però alguna en portà.

-...i fa molts anys d'això, senyora, però recordo que un marxant de bestiar, un que es va venir a mirar aquells vedells que no es feien, va dir que n'havia sentit parlar de l'amiga de la senyora Silvana. Sí, d'una noia que cantava en els àngels, però que no podia cantar davant de massa gent... A on? Ell em sembla que era de Les Serres, sí, de Les Serres...

Lidia convertí la casa pairal de l'àvia Silvana en quarter general receptor de notícies. I organitzà la recerca a l'americana. Alguns poblets i cases de muntanya semblen habitacles de pel·lícules de l'Oest Llunyà d'Amèrica. Tot és ple d'anuncis preguntant per Marcel·lina i oferint bona gratificació, en moneda americana, a qui portés noves del parader de la noia...

Es clar que Lidia es presentà a Les Serres. Ningú no sabia res de Marcel·lina. Aquell marxant de bestiar anomenat per Elvira feia temps que una pulmonia l'havia fet donar de baixa del cens del poble. Però la noia seguí buscant. No li feia res preguntar una, deu, vint vegades a llogarets i tavernes de poble. La trobem a la Taverna Blanca.

- Oh, miri, en diem la Taverna Blanca d'ençà que la guerra s'acabà. Abans se'nd deia la Taverna Roja, però el pare no va voler orgues, sap? A casa hi venia a beure gent de tota mena i el pare era un home que volia estar bé amb tothom. Què li diré, potser sí que als parroquians que no eren dels seus els omplenava menys el got, però a casa, pagant, sempre s'ha donat beure a tots....Una noia que cantava per les tavernes...pels anys que diu que fa jo no la podia pas conèixer. Potser algun client vell de la casa. Miri, té sort, avui és dissabte i tenim el parroquià més vell...Viseres! A veure, Viseres, tu has sentit parlar d'una tal Marcel·lina, una noia que cantava per les tavernes?

- Veuràs, pubilla, per quines tavernes? Si al món només hi hagués aquesta aviat estariem entesos....Jo fa molts anys que bec ací i no, francament, mai hi he sentit cantar cap dona. A cridar sí que n'hi he sentides. Quan les de casa ens hi venien a cercar perquè ens enyoraven....A mi m'agrada molt fer favors a la gent i més a la

d'aquesta casa a la qual fa molts anys que hi estic aconducat, i si vols, pubilla, si t'ha de fer contenta, et diré que sí que me'n recordo d'una noia que venia a cantar anys endarrera, però no seria veritat, seria només per això, per a donar-te una alegria...

- Aí, Viseres, que em penso que avui ja portes el compte!

- No, pubilla...el què passa és que he acabat els quartos. El compte no el porto mai tal com el còs em demana. I espera't, això que m'has demanat. Sí, dona, el Poll, el Poll fa més anys que jo que corra tavernes, i segur que en deu haver sentit parlar d'aquesta noia que dius. Mira, si ve el Poll dissabte abans que jo, li dius que m'esperí...

Lidia pregà a Viseres que si sabia res de Marcel·lina, que ho fes arribar al casal dels Ametllers on gratificarien la informació. I seguí preguntant per poblets i tavernes i cases de camp, tossuda, sense defallir i esperençada.

Viseres era un tavernari especial. El vi, que torna bones les bótes, té, segons ell, bones influències en segons quines regions del còs humà. Les mares del vi, si troben bona disposició en determinades entranyes fan sentir els seus bons resultats damunt la voluntat, la memòria, el geni, l'harmonia, el tracte, la inspiració, l'equilibri, la por, la valentia i la prosòdia. Naturalment, perquè tot això tingui lloc en bé cal que les mares del vi trobin entranyes ben disposades. I Viseres les hi tenia aquesta mena d'entranyes. Ell era treballador, treballava tota la setmana com si no hi fos a temps, però quan cor, pensament i viscères que no volien retop sentien la crida del vi, que és una crida que no pot sentir tothom, arribava a casa seva, hi deixava en previsió quelcom de la setmanada, abraçava la dona i se n'acomiadava amb un "fins a la tornada, galana!"

I la dona ja sabia on anar-lo a cercar si no arribava a l'hera el diumenge a la nit. Però bo i havent-lo d'anar a recollir a la taverna sempre arribava a casa sense dificultats d'anomenada i fent tota mena de bones contestes a la dona tant a la taverna davant del públic, pel camí, com arribant a casa. No, no era un bevedor violent, Viseres. Era més aviat un bevedor tassat ja que a la taverna s'hi presentava amb diners limitats. Quan s'acabaven, s'acabava el beure. I d'aquí no passava. Els companys de tavernejada deien que Viseres estava tan assaonat de vi que podia passar amb molta menys quantitat que altres tavernaris. Potser per això perquè havia de beure menys que els altres, Viseres tenia un beure tranquil, manyac. I era un bevedor de memòria. Sabia, a l'edat que tenia, el dia i hora del neixement de la seva dona, el dia, mes i any que s'acabà l'ermita de Sant Llop, quin nom es deia el cavall que bolcà amb la tartana del manescal Puntunet, el mes de l'entrada oficial de la fil.loxera, els que moriren el sis d'octubre al foc de La Bisbal... i aquella Marcel.lina per la qual la pubilla s'interessava, si ell no la recordava la recordaria el Poll. La setmana se li feu llarga a Viseres esperant la trobada amb el bevedor Poll. Ara, al Poll se l'havia d'agafar bé. Així com ell, Viseres, quant més bevia, dins la tassa imposada pels diners que portava, més ganes tenia de parlar perquè s'anava recordant de més coses, el tavernari Poll era al revés. Fins a mig beure tenia memòria, però si passava del mig a Poll, quan deia coses, se l'havia de deixar estar perquè no n'encertava ni una. A l'home si se'n volia treure quelcom que algú no sabia se l'havia d'agafar atemps, descafeinat. Això ho sabia Viseres i per això aquella setmana es va presentar més aviat que del compte a la taverna Blanca. Tingué sort. El Poll es-

tava just a les primeres de canvi.

- Com anem, Poll?

- Anem bevent.

- Hem de parlar.

- I no es pot beure perquè s'ha de parlar?

- Sí, però no podem beure massa.

- Mai es beu massa, Viseres, mai es beu massa. Almenys jo. Sempre en surto en sed de la taverna. Almenys d'aquesta. Sort que n'hi ha d'altres. Bé, parlar vol dir que tinc de parlar jo sol o què?

- Parlarem tots. Es qüestió de memòria, Poll.

- Si és qüestió de memòria i vull quedar bé, he de beure més.

- Bevem, doncs.

...

- Podem començar?

- Provem-ho.

- Tu, abans o al començament de ser parroquià d'aquesta casa, vas sentir cantar o vas sentir a dir que cantés una noia que es deia Marcel.lina?

- Marcel.lina?

- Sí.

- Doncs no estic a punt per a pensar fort encara. Marcel.lina... Marcel.lina...

- Pensa, Poll, pensa.

- Per què no pots dir, beu, Poll, beu! Jo sé quan m'ha de venir la memòria.

- Beu, Poll, però recorda...

...

- Marcel.lina, és clar, Marcel.lina! Sí, algú, algú me'n va parlar.

El Noi Valent, l'Hospitaler, que l'hi deien. Ara fa temps que no l'he vist, però segur que ell me n'havia parlat.

- I on es pot trobar l'Hospitaler?

- Noi, això ja no és qüestió de memòria. Pot passar que l'Hospitaler s'hagi mort o hagi deixat de beure.

- Potser hagi deixat de beure sense haver-se mort.

- Ho dubto perquè era un d'aquells que deia que beure era viure.

- Potser segueix bevent i es fa portar el beure a domicili. Quan us feieu amb l'Hospitaler, on us feieu?

- A on? Veuràs...

- Poll, ja has begut massa. Ja has perdut la memòria!

- Si no bec més ja diré disbarats. I fins ara, Viseres, hem begut moderadament...

...

- A on? Fa molts anys que beviem junts amb l'Hospitaler...Ja ho tinc! Qui és que havia dit que havia begut massa?

- Ningú.

- Ah...Doncs beviem a la taverna de l'Avi Badoret. Sí, una taverna que hi havia als afores de Roures Alts. Jo llavors feia carbó vora el poble, i en aquell temps l'Hospitaler ens tombava a tots bevent. N'hi ha que van al davant fent curses, pintant, parlant al poble o fent córrer dones de bona anca, ell hi anava bevent. No tenia segon, i, si m'apures, ni tercer tenia, ja veus qui era l'Hospitaler bevent. I mai ningú no el va veure sortir de la taverna tintinejant. Sempre en va sortir dret i va seguir el camí d'on vivia sense desviar-se d'un pam. Amb la única cosa que se li coneixia que en portava més al cap que als peus era que se li tornava un ull una mica fosc i que arrossegava la llengua. I quan es donava compte d'aquestes petites contrarietats, parava d'enraonar

i demanava beure i saludava la gent amb signes. Potser és el millor bevedor que hem tingut al País l'Hospitaler. Es una glòria nacional l'Hospitaler. I la gent que escriu mai no li ha dedicat cap llibre a l'Hospitaler. Que n'has vist mai cap de llibre dedicat a l'Hospitaler, Viseres?

- Home, Poll, tu ja has begut massa...Jo, de llibre, ~~ni~~ n'he vist cap dedicat a l'Hospitaler ni n'he vist cap dedicat a ningú.

- No t'enfadis, Viseres, que jo tampoc n'he vist mai cap de llibre, però si se'n fes un parlant de l'Hospitaler el tindria al capçal del llit. S'han fet llibres parlant de generals, de caps d'Estat, de músics, de dones lleugeres, de navegants...Qui és d'aquests que es pot posar al costat de l'Hospitaler? Per això a casa no en veuràs cap de llibres d'aquests. Només hi veuràs el que algú faci parlant de l'Hospitaler.

- I perquè no l'anem a veure?

-mEstà bé, Viseres, està bé. Ara, si fem coses, fem-les ben fetes. Ja veuràs, i si resulta que l'avi Badoret ja no té taverna?

- Poll, encara estem bé per a pensar bé. Es tanquen gorristeries perquè la gent ja no porta gorres...

- Veus, ara que estem bé n'hauriem de parlar del per què la gent no porta gorra.

- Sí que en parlarem, però deixa'm acabar el què anava a dir... Doncs tanquen les gorristeries, els sastres, els esclopeters, els cafès, els burots i les rectories a les ciutats, però als pobles les tavernes ni han tancat, ni tanquen, ni tancaran!

- Avui estàs fi, Viseres. Anirem a beure a Cal Avi Badoret a veure si saben quelcom que l'Hospitaler...

Som a la taverna de l'Avi Badoret.

- Que hi teniu l'avi, mestressa?

- Punyefla, l'home, devia fer molt temps que no entraveu a n'aquesta casa. L'Avi Badoret fa anys que fa malves.

- En pau les faci, mestressa. Vos sou la filla?

- No, jo sóc la jove.

- I no queda ningú de l'avi?

- Veniu a beure o a preguntar coses?

- Una mica de tot, mestressa. Jo...però primer porteu beure que han de fer maldria...Molt bé, i molt bo...I que sabeu, mestressa si viu encara el Noi Valent, l'Hospitaler que li deien?

- Són pas de la policia que demaneu tantes coses?

- No, mestressa. En teniu de bones, vos. Aquí és el company Vises i jo sóc El Poll. Som bons bevedors, però tenim una taverna prop de casa, sabeu? Hi passem tot el temps que podem a la taverna.

- Meret! Meret!, puja que tenim visita.

- I de, Ventureta amb qui te les tens?

- Amb aquests dos que xerren molt i beuen poc.

- Ja ens anirem coneixent, mestressa, ja ens anirem coneixent amb això del beure...I vos, mestre, sou alguna cosa amb l'Avi Badoret?

- Que si hi sóc alguna cosa, sóc el seu noi.

- Jo abans, en temps del teu pare, ací hi havia vist beure el Noi Valent, l'Hospitaler, que li deien, com no hi havia visy beure mai a ningú.

- Oh, prou, prou...Jo era menut i prou que me'n recordo de com bevia aquell dimoni d'home.

- Doncs jo sóc El Poll, company de beguda del Noi Valent...Que ens en pots dir alguna novetat de l'Hospitaler?

- És vell, molt vell, però viu. Ell va dir que quan no pogués venir a la taverna es moriria, però com que era el primer client de la casa, la taverna li porta el vi a domicili. Sí que en té a casa seva, però ell el vol d'ací de casa el Badoret perquè diu que és un vi que allarga la vida. Els metges l'han desenganyat diverses vegades. Diuen que quan la cosa s'acaba, s'acaba, però l'Hospitaller beu i viu. I els metges han acabat dient que si el vi l'hi prova tant com diu doncs que el vagi bevent. Ell diu que mentres l'hi vagim portant vi de casa que ens enterrerà a tots.

- I el podriem anar a veure l'Hospitaller?

- Sí. I el farieu molt content, sobretot si amb la visita l'hi portessiu una ampolla de vi de casa. Ja, d'un temps, tothom qui el va a veure ho fa...Sí, ell diu que ha passat dels cent...

Es feu la visita. L'amic Viseres volia quedar bé amb la pubilla de la Taverna Blanca i amb aquella senyoreta, americana i rossa, la qual volia saber coses de Marcel·lina.

-...no, no, ara, de fa un temps, m'hi veig cada dia més. Mare de Déu de Poll! Quants anys dius que feia que no ens havíem vist? Doncs a mi em sembla que fa una setmana! Tu segueixes bevent, no? És clar, per això t'aguantes com t'aguantes...Sí, tothom que em ve a veure me'n porta. Jo són els baixos que tinc dolents, i no pel vi, per l'edat.

- Doncs si vols bevem una mica més a veure si refresquem la memòria.

- La memòria dius? Què vols que et digui? De quin color portaves la faixa la darrera vegada que ens vam veure? Qui va autoritzar els catòlics a casar-se pel civil? Qui era governador de Melilla quan els fets del Gurugú? Amb qui s'entenia l'alcalde de

Vilaclara...?

- Molt bé Hospitaler. Una memòria així només es pot tenir bevent.

Els anys que fa que ho dic!

- I no és memòria únicament que es té bevent. Tu saps que si no tinguéssim glucosa a la sang seria com si sang no tinguéssim. Doncs el vi una de les coses que porta és glucosa, i àcids i gomes i esperit...I si hom va benglucosat, acidat, engomat i esperitat, què més pot voler, eh? Què més pot voler!

- Doncs bé, quan tu eres rei del Cal Badoret...

- El Badoret va fer mala fi perquè era un mal taverner. Bevia poc. Per a ell el vi era un negoci, i feia beure els altres. I ja veus, ja és endreçat.

- Doncs quan tu eres el rei de Cal Badoret...

- I en vaig ser molts anys. No hi ha hagut cap rei que hagi durat tant com jo. I ara vull dir un rei dels altres, dels que porten corona, declaren guerres i treuen i posen ministres. Jo...

- D'acord, Hospitaler, però...

- Oh d'acord, d'acord...En què estàs d'acord si encara no saps el què volia dir?

- Per endavant estic d'acord amb tot amb tu. Tant de les coses que has dit com en les que volies dir. Tu no et recordes d'haver escoltat a cantar a una noia que es deia Marcel·lina?

- Una que cantava òpera?

- No ho sé. Jo només sé que cantava per tavernes i que la gent sentint-la quedava enlluernada.

- Sí, home. Es aquesta, la que cantava òpera. Si me'n recordo? Com si la sentís ara, ja veus. Al principi quan començava a cantar tothom tocava el burro ja que cantava òpera a una taverna...! Però fillets de Déu, al cap de pocs compassos la gent ni respirava.

Que és de família d'aquí, aquesta noia? Ah, només escolta ell? Bé aquesta noia....Ara si no té els teus tral.là tral.lera. Ja no dic els meus perquè si un bevent ha passat dels cent, cap cantant d'òpera s'hi ha ni acostat...Era un cas curiós aquella noia. Si veia massa gent, no cantava. Tal com ho sents! Et dic que la recorde perfectament. Un detall, un detall Poll...Tenia un ull, el dret, una mica fet malbé. Però quina veu, Poll, quina veu! Ens va enamorar a tots. Ara, jo, malgrat aquest enamorament no vaig deixar la taverna com d'altres. Jo la taverna no l'he deixada mai per res, només ara que les comes no em volen portar...Sí, més d'un la va seguir. Es deia que havia cantat en teatres on la gent pagava, i molt, per a sentir-la, però es veu que l'aire de ciutat no li provà i perdia la veu quan hi volia cantar...Que potser la busca la justícia a n'aquella noia? Amb el temps que ha passat potser ha fet quelcom més que cantar òpera. Dic jo...

-Una noia americana fa poc va estar a la meua taverna, vull dir a la taverna que vaig, preguntant per ell. Es veu que té un gran interès en saber-ne notícies. Però qui sap on deu parar ara...

-Beu, Poll, que no beus mai. Com vols trobar noies si no beus! T'he dit que hi ha haver gent que la va seguir a la cantaire. Un dels que la seguí més fou l'Hereu Fanals. Ara és casat i pare de família llarga, però en aquell temps ho envestia tot...Sí, encara el podeu trobar. Viu al Mas Matiner, a un parell d'hores d'ací, i potser ell us pugui dir quelcom a partir d'on jo m'he aturat. Si hi aneu aneu-hi en nom meu. Encara alguna vegada em ve a veure. Digue-li que us hi fa anar l'Hospitaler, el que més d'un cop li va fer guanyar apostes bevent contra dos...

Aquella gent havia començat una cosa i la volia acabar. Els acom-

panyem, encara que ells no en sàpiguen res, al Mas Matiner. Moltes vegades, si els protagonistes de novel·les, obres de teatre i poemes se sabessin acompanyats de llurs creadors, segur que dirien coses distintes de les que se'ls fan dir. Potser s'hi guanyaria que els protagonistes anessin a la seva, però hi ha autors que qui sap què es pensen i volen manar i, llevat dels ben dotats, tots els llibres que s'hi fan sortir homes i dones s'assemblen. Vostès han fet algun llibre? Si no l'han ensenyat a ningú es poden creure que ho han inventat tot, però si l'ensenyen es poden trobar que se'ls digui que tot allò queh han escrit ja ho havien escrit molts d'altres, i més bé. Consell: no els ensenyin els llibres que facin. Se'ls guardin per a vostès. Ara, si en saben molt, els ensenyin a qui vulguin. I com se sap si se'n sap o no? S'ho pensin. Hem acompanyat, doncs, als amics Viseres i Poll al Mas Matiner, i els deixem dir a n'ells.

- Que hi teniu l'hereu, mestressa?

- No, què l'hi voleu?

- Oh, no res. Veniem a parlar-li d'una noia.

- Vaja, d'una altra?

- No us hi amoineu, mestressa. Es d'una noia a la qual va conèixer fa molts anys. Es tracta d'una noia que llavors cantava per les tavernes.

- Ai, fillets, el meu home en aquell temps, quan es tractava de noies no mirava pas si cantaven o no cantaven.

- A nosaltres ens han assegurat que a n'aquella noia la va seguir mogut pel cant.

- M'estranya. I era guapa aquesta noia?

- No ho sabem. A nosaltres ens ha adreçat ací l'Hospitaler.

- Vaja quin un! I vaja quins dos vosaltres si us feu amb l'Hospi-

taler...I vaja quin quartet tots plegats! Però heu de pensar que de fa temps el meu home és home de casa.

- Oh, com que haveu dit que no hi era?

- No hi és ara, però normalment hi és sempre. I sobretot a la nit. A la nit el meu home el trobareu a casa encara que sigui dormint-hi, però el trobareu a casa.

- Així ara no el deixeu anar mai a Cal Badolet?

- Es clar que hi va. Quan hi ha negoci pel mig. A la taverna s'hi pot anar per a tractar un negoci i s'hi pot anar a beure, cosa aquesta que es pot fer perfectament a casa.

- Veureu, mestressa, també s'hi poden tractar negocis a casa.

- Bé, sí, però fora de casa és diferent.

- També és diferent beure-hi fora de casa. El vi té un altre gust fora de casa encara que sigui el mateix.

- En fi, el meu home no és el d'abans. I ni el vi ni les dones el fan córrer. Només corra pel negoci.

- Es que es tracta de negoci, mestressa.

- De negoci? I quina mena de negocis pot fer una gent que es fa amb l'Hospitaler?

- Veureu...Una noia americana ha perdut una xicota la qual anys enllà cantava per les tavernes, i diu que donarà quartos llargs a qui n'hi pugui donar detalls.

- Això és diferent...Fanals, baixa!...Mira, aquí, que venen a veure si vas conèixer una noia que fa molts anys cantava a Cal Badolet...Diuen que hi ha quartos a guanyar...

- Una noia que cantava...una noia que cantava...? I us envia l'Hospitaler? Encara és viu?

- Encara beu.

- Es clar que la recordo. Es deis Marcel·lina. I la vaig seguir...

- Ja seria estrany!

- No t'esvaris, Tona. Encara no t'havia vist a tu llavors. A mi el cant m'ha agradat sempre. Era home de taverna però el cant em tenia dominat. Si quan jo hi era algú cantava a la taverna ja no me'n movia. I si hi podia fer el segon encara trigava més a moure-me'n. Els no tocats per la música no les poden comprendre aquestes coses. Jo per a fer el segon a un bon tenoret hagués fet la Volta a França a peu. Ja saps que em vaig casar amb tu perquè sabies tocar el piano. I que al principi de casats, que és quan es fa més difícil no moure's de casa quan s'hi estava acostumat, els teus concerts de piano m'hi van retenir...I quan vaig seguir aquella noia tu qui sap amb qui pensaves casar-te. Aquella manera de cantar em tenia dominat. Vaig ser un admirador a mort d'ella tot el temps que va fer el rodal. I estava decidit a proposar-li que es casés amb mi. Poseu-ves, i tu primer, Tona, al meu lloc. Pecs anys i dominat per una veu que mai més n'he sentida cap d'igual i que si podia convertir la seva propietària amb la meva dona la podria sentir cantar cada dia a casa...No bufis, Tona, et dic, perquè quan em passava això encara no t'havia vist a tu i pel temps que n'hi havia. Em vas pescar de gran a mi, ja ho saps. El dia de la Festa. Jo, aquella i moltes més passava a Cal Badoret. Com molta, Tona, com molts. On havies d'anar en aquell temps si no hi havia res més. A la taverna s'hi cantava, s'hi jugava i s'hi bevia. Jo sortia de Cal Badoret amb una colla, serè, això sí, serè, i tu anaves a l'era dels Lladoners on hi havia l'envelat, amb unes amigues. "Mira on passen el temps aquests homenots!", es va dir. Qui ho va dir, de les que anaveu no ho sé...potser no que no vas ser tu, és igual. Jo llavors portava mocador blanc al coll i clavell a l'orella, i recordo que vaig dir: " Si ens convideu a

passar-lo en un altre lloc?!" I la que va contestar llavors vas ser tu, i vas dir: "Pas nosaltres. Anem a ballar a l'envelat que no és pas lloc de gent de taverna!"

Els amics Polls i Viseres es van donant compte que l'Hereu Fanals és home de memòria. Vostès també, no?

"Doncs al ball de l'envelat ens trobarem, i a veure qui en ballarà "més!" I ja va estar...Que no, que no, que no...una pila de nos fins que arribà un sí i vas quedar parada de veure com ballava un parroquià de Cal Badoret. Es veritat o no? En fi, això ha vingut al pas. Estàvem parlant de la cantaire Marcel.lina. Sí que la vaig seguir, però, llevat de pensar dir-li si es volia casar amb mi, no va passar res. No t'enganyo, Tona. Aquella dona m'agradava cantant. Fisicament no es podia comparar amb tu. A més tenia un ull perjudicat. Acabà més bé la trobada amb tu que la trobada amb ella. La darrera vegada que la vaig sentir, era a les Cases Altes. Jo estava decidit a emportar-me-la a casa...Era abans, Tona, era abans d'aquell ball a l'envelat! Dimoni de dones...I potser perquè em va endevinar la intenció en la manera de mirar-me-la i perquè les noies que canten no volen cantar sempre pel mateix, la qüestió és que l'endemà va desaparèixer de Cases Altes i no hi va haver manera de saber on s'havia ficat. Sí, vaig passar uns dies esvalotat...tu no hi eres encara, Tona! I ningú em va poder donar raó del parader de Marcel.lina. I tot passa, amics. Temps després algú me'n feu arribar noves, però jo ja havia patit, ja m'havia casat, i les melodies del piano de Tona em mantenien a casa...

- Però ara es tracta de negoci, Hereu. Per això la vostra dona us ha cridat. Què és que us va donar les darreres noves de Marcel.lina?

- Ui, pocs quartos farem avui d'això. Fa molts anys...fa molts anys.

Potser va ser el jardiner dels Castellnou, ja veieu. No, vosaltres no el coneixeu, però jo sí. Era cantador també. D'això ens vingué l'amistat. Feiem un bon duo amb el jardiner, però sempre l'havia de frenar. No tenia aturador cantant. Deia que el cant s'havia inventat perquè la gent cridés. No hi ha cap òpera, deia, que el tenor no cridi més que els altres. Totes les òperes que han fracassat han estat òperes sense crits. Doncs el jardiner em va dir si volia que se'n ocupés de Marcel.lina, de part meva, naturalment. Però era el temps que jo ja tenia concerts a casa, sabeu, i aquell bufarut ja havia passat. Ara, si hi ha quartos a fer i aquesta americana en porta molts, es pot tornar a moure el jardiner dels Castellnou i els jardiners que convinguin...

A la casa pairal de la senyora Silvana s'hi presentà molta gent portant noves de Marcel.lina. Portaven les que podien. I Lidia a tots gratificava i, tal com anunciat, amb moneda americana. L'amic Viseres sempre la mostrava a la Taverna Blanca.

- I, si mai acabo els quartos d'ací, penseu que sempre puc pagar amb dòlars que valen més de quinze duros cadascun!

Lidia es va donar compte que les ganes de fer quartos de la gent del país es podien comparar ventatjosament amb les que podien tenir els seus connacionals per més ganes que en tinguessin. Es presentaren deu ciutadanes fent-se passar per Marcel.lina. Com que els anuncis descrivint la noia parlaven, per tal de reconèixer-la d'aquell ull, les deu vice-Marcel.lines van comparèixer amb un ull, i precisament, el dret, degudament alterat... Unes es descuidaren de l'edat, altres res no sabien del tracte tingut amb la senyora Silvana a la presó, dues feren l'ofici del mut i mimicament feren

comprendre que havien perdut la veu, i tres de les darreres presentades eren veritables tiples ja retirades de l'escena, però que s'atreviren encara a cantar dues o tres òperes amb veu ben conservada. Aquestes tres cobraren totes.

Entre els aspirants a reportatges cobrats hi veiem uns antics coneguts: el consell d'administració en pes d'aquella primera societat de pobres, ja lliures de reixes. I Lidia va poder escoltar la primera història de Marcel·lina de llavis de gent que hi havia conviscut.

- Nosaltres la llençarem a la fama!

- Per ella ho perderem tot, es desfeu la societat i a molts ens costà mesos llargs de presó.

- Però encara, si podiem, tornariem a fer les mateixes coses que per ella ferem quan només la coneixiem els pobres.

- Però vostè són uns pobres vells. Jo em pensava que els pobres no hi arribaven a vells...

- Vostè, senyoreta, està acostumada als pobres de ciutat. De què vol que visqui un pobre a ciutat? O s'hi ha de deixar morir o ha de deixar de ~~ser~~ pobre. Els pobres de camp, sense deixar de ser pobres, tenim molts més recursos que els pobres de ciutat. I tant! Vostè no sap que ací es fan dues collites de taronges l'any? I que pel bon temps tenim tota mena de fruites encara que alguna vegada ens costin garrotades? Es clar que et peguen, i fort, si et troben menjant préssecs o melons. Sí, t'has d'espavilar, has de mirar que no t'hi atrapin. Els darrers mesos de l'any tenim raims i bolets. I el bosc, el bosc, senyoreta! Al bosc hi ha conills, i llebres, i encara que tinguem prohibit portar arma, conills i llebres s'agafen amb llaços i devegades, encara que li sembli estrany, cantant o

amb bones paraules. Hi ha conill que quan sent cantar o gent que enraona es queda clavat al lloc on es troba. Només cal que no et faci pena un conill així, sap? No sempre se'n troben de conills ben disposats perquè els caçadors d'aquest país quan veuen un conill si no el poden perdigonejar no estan contents. Tampoc és una vida per a recomanar-la als americans, la nostra. Devegades hi ha anys dolents, la fruita ve malament, els grops fan malbé les vinyes, no plou a temps i no es fan bolets i la gent no et dona ni el bon dia. Però no ens morim. I quan les coses es posen impossibles és quan un pobre s'ha de deixar de romanços i si una gallina se li posa entre cames, doncs perquè s'hi posava...Ara, a ciutat no hi trobarà cap pobre que hagi fet vida de camp. La ciutat és per la gent que ven diaris pel carrer, pels que van a fer-se visitar pels metges, pels que van a buscar quartos als bancs sense tenir-n'hi, i pels que van a dormir tard. Però no és lloc per pobres, almenys per pobres que hi vulguin fer anys...Tots en tenim un record ben perdurable de Marcel.lina. Ara, on és avui? De tota manera si fins ara erem uns pobres que no sabiem què fer, d'ara endavant serem uns pobres ocupats en una missió meravellosa: Trobar Marcel.lina. I la trobarem...

Es absolutament cert que quan El Pansit, Trompeta i Bigoti visitaren Lidia, desconeixien on es podia trobar Marcel.lina. I la trobaren. Per què? Tot va lligat. O és que tots plegats ens hem oblidat de la senyora Bonagalta? I de la importància d'aquell vuitanta per cent de propietats desconegudes, ja veuen, dels propis homes de ciència, que existeixen dins la maquinària mental de determinades persones? Hi ha gent que en sap treure més profit que altra d'aquest repetit vuitanta per cent. Llegint, no novel·les,

sinó històries, s'ha vist. El Cid guanyava batalles després de mort...Don Santiago Rusinyol donà prestigi al Greco quan aquest ja no hi era, i avui, passats avall ambdós, els quadres del senyor Theotocópuli o Theotocópoulos, per estirada que hi sigui la gent que hi ha, valen una fortuna?...Per què, si tot passa, a dos-cents seixanta-sis anys de l'onze de setembre encara hi ha separatistes?...Tot passa, tot passa...per què hi ha tants milions que parlen anglès, bo i que els que el començaren a parlar eren poquíssims i fa segles que el començaren a parlar?...Per què només s'ha fet una Venus de Milo, malgrat que hi hagi qui diu que les formes no són ben proporcionades?...Què té el tabac, que metges d'alçada diuen que mata i la gent fuma cada dia més? Vostès creuen que hi ha canvis de govern perquè sí? I que els russos s'aguanten perquè són russos? Es que no hi pot haver una senyora Bonagalta per mig les coses que no es veuen clares? No, no s'ho creguin, si volen. No creiem necessari insistir dient que estem en una democràcia i que segons fonts ben informades hi ha llibertat de pensament. Un pòt pensar que mai s'havia anat tan bé com ara, un altre pot pensar que mai s'havia anat tan malament, i un tercer no es pot pensar ni una cosa ni l'altra. Anara contra aquestes diverses maneres de pensar és anar contra la democràcia. Per tant, vostès poden pensar com vulguin, però no podem passar per alt uns fets. No, no, fets, fets reals, provats, que són aquí, que no es poden contradir...I són aquests: La senyora Bonagalta ja devia preveure que hi hauria Marcel·lina en la seva vida. Si una bruixa sap moltes coses, no li ve de saber-ne una més. Perquè, és normal que una noia que no sabia llegir, que no sabia res, que ni havia vist mai cap tenor de prop, aprengúes sis òperes?...Es normal que

la senyora Silvana per a tenir una noia hagués hagut d'anar a Amèrica? I parem-hi esment amb la qüestió de la noia. La volia la senyora Bonagalta, i la tingué. La volia la senyora Silvana i la tingué. I tanca el cicle Marcel.lina que també la volia i una neta de la senyora Silvana surt d'Amèrica rumb a Europa a posar-se a disposició de Marcel.lina. Això no té volta de full. Però seguim. Marcel.lina no podia cantar davant de públic nombrós. Ja sabem per què. I és normal que si cantant es posava joies aquestes creméssin com si sortíessin del Bany Maria?...I és normal que una noia cantant òpera guareixi una nena malalta? I per què Marcel.lina, la qual podia haver anat a cent llocs distints, anà a parar a casa de la senyora Bonagalta? I per què la trobaren, per què la trobaren, El Pansit, Trompeta i Bigoti? No, no, democràcia, vostès mateixos...

El reportatge que portaren els tres consellers delegats d'aquella dissortada societat de pobres a Lidia, fou aquest: -...i aquella famosa Marcel.lina, cantadora d'òperes, de sis en concret, s'ha convertit en una bruixa. Tal com ho sent, senyoreta, tal com ho sent. Que com és? Vella, molt vella, però és ella. N'estem segurs. Encara porta aquell ull, i de tant en tant canta aquelles sis òperes. No hi ha ningú que les canti com ella i malgrat els anys que porta al damunt la veu és la mateixa de quan començà a cantar (els sembla normal a vostès que una dona vorejant la vuitantena canti sis òperes millor que la senyora Tebaldi? Si això els sembla normal, no discutim més). Ara ja no canta pel públic. Canta per a ella i l'escolta el vent, un caminant que passa i uns ocells que paren el vol al sentir-la...Ha tingut una mena de consultori i va aprendre moltes coses d'una bruixa de debó que es deia

Bonagalta...Es clar que n'hi han de bruixes ací! I algunes es fi-
quen per tot arreu. Vostè és afeccionada a la política? Nosaltres
tampoc, però si s'està gaire temps ací sentirà parlar de les au-
tonomies. Sí, i si no lliga caps, hi han ministres especialitzats
en il·lustrat a la gent sobre el tema de les autonomies. Doncs a-
quell consultori li va donar molta anomenada. A Marcel·lina no
li fallà mai cap pulmonia. Les guarí totes. Però és que a més de
consultori mèdic, aquell consultori de debó, s'hi anava a consul-
tar coses que res tenien a veure amb migranyes i mals de pedra.
S'hi acudia a saber si un marit havia fet el boig, el feia o el
faria, per a saber si l'alcalde portava els comptes nets, a confir-
mar si un desig d'embarassada es traduïa en l'aparició de maduï-
xes, préssecs, cireres, prunes o sindries en els menuts d'aquells
embarassos...per a saber si va tan bé com diuen plantar cebes i
bròquils pel mes de gener i si hi hauria bona anyada pels cigrons
plantats pel març...se la consultava referent a si una dona que
criava un espant li havia fet retirar la llet, si un nou espant
la hi podia fer tornar...I poques vegades s'errava. Els mateixos
interessats ens ho han dit. D'allà on viu ara se'n diu la Casa de
les Bruixes. I ella, si no ho és, hi passa.

- N'esteu segurs que és ella?

- Segurs? Més que segurs, seguríssims. L'hem sentida parlar no sabem
amb qui, això no, però li hem sentit contar quan la senyora Silva-
na la va ensenyar a cantar a la presó i per què aquella senyora hi
va anar, també parlava de la societat que vam fer amb ella...Es
ella, Mare de Déu si és ella!

- I m'hi portareu a veure-la?

- Quan vol marxar?

- Ara mateix!

Quan Lidia, disposada a pagar fort aquella informació, preguntà als tres què volien, s'emportà una molt bona impressió dels pobres del País. Això fou el què demanaren:

Pansit: Un puro, un puro enter, senyoreta Lidia, per a fumar-me'l jo tot sol.

Trompeta: Estrenar unes sabates que només n'he portada sempre una de sola.

Bigoti: Anar a la barberia a fer-me tallar els cabells, afaitar i donar propina!

I fou quan Marcel.lina acabà de contar la seva història a Miquellet i les rates que, cel amunt, una lluna plena a tot omplenar obrí forat entre núvols i deixà aquell clap de bosc com si fos de dia, un vent tebi diu coses a les branques, i uns ocells, enllà, més que un cant llencen un crit d'avís perquè tothom calli. Quelcom que no se sap què és, invisible, camina pel bosc i s'ha de ser molt fi d'orella per a sentir unes passes damunt l'herba.

Marcel.lina sent aquella posta a punt de l'aire, el bosc, la lluna i l'apropar-se d'aquell visitant o visitanta invisible i, amb Miquellet a l'espatlla, d'una a una va cantant les seves sis òperes segura, aquella nit, que algú més que la gent d'altres nits l'escoltava, i canta com mai havia cantat. Un caminant nocturn no sabia si era de debó aquella veu que sentia o s'ho pensava. A més de la veu hagués jurat haver sentit que una gran orquestra que no sabia veure per en lloc, acompanyava, afinadíssima aquella veu de meravella. Lidia prohibí a Pansit, Trompeta i Bigoti de fer ni de dir res fins que Marcel.lina hagués acabat el concert.

Quan la porta s'obrí, Miquelet s'escapà bufant al veure forasters, i del teulat de la Casa de les Bruixes senti una conversa. Ell a Marcel.lina l'entenia de tot, però a n'aquella noia rossa i als tres que l'acompanyaven li costava una mica d'entendre. Quan sortí Marcel.lina, un hagués dit que portava aquelles joies que tants maldecaps ocasionaren al matrimoni Pura-Esteve, però no en portava cap malgrat que coll i braços presentaven lluissors enlluernadores com si hi portés les joies més preuades.

- I és clar que ho sou! Només sou més vells. Però de quan tu fumes puros, tu portes sabates i tu vas afaitat? Ellà? I dieu que és la neta de la senyora Silvana, d'aquella que m'ensenyà les sis òperes? Està bé? La va tenir la noia anant a Amèrica? La teva mare? I vosaltres sou set? I com m'has arribat a trobar! Ells? Déu meu... si em diuen que sóc una bruixa! Que tu ets la noia que jo sempre havia esperat, la que m'havia anunciat la senyora Bonagalta? A Amèrica a fer de bruixa? No! Que farem els diners a cofes? Però, però...Que treballarem amb una bola de cristall i ho endevinarem tot? Que els americans s'hi desviuen per les històries i llegendes d'Europa...Però la Casa també? Que ja una vegada es van emportar a Amèrica un castell amb fantasma i tot? Que portar-hi una casa de bruixes, amb una bruixa viva serà una mena de què? De best seller? I ells? Ells també! Si no són res més que pobres...Que és igual i que allà tindran la vida guanyada quan la gent vegi com són els pobres del Vell Continent! I Miquelet, i les rates? Tots cap a Amèrica?! I els malalts? Sí, és clar, d'ençà, que els metges han deixat de receptar medicines de mà de morter que ja en venien molt pocs, la veritat...

Tots hi anaren a Amèrica. I tots volem dir tots ja que estem segurs que la senyora Bonagalta seguí l'expedició. I la senyora Bonagalta sembla que era una bruixa republicana. I com vostès saben a Amèrica hi hagué unes eleccions i les guanyaren els republicans. Ara resta per saber si la senyora Bonagalta ho va encertar a no. No sempre les bruixes les endevinen totes. I si vostès no hi creuen, doncs els republicans van guanyar perquè van fer més vots. I això que al començament la gent apostava pels demòcrates. No, no, si tenen dubtes deixem-ho córrer...

Palafrugell gener del 1981.

